

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

**Z KUŞAĞI YAŞ GRUPLARININ MÜZİK TÜKETİMİ VE ŞİDDET
EĞİLİMİ İLİŞKİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrem POLAT AÇIK

Malatya 2025

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

Z KUŞAĞI YAŞ GRUPLARININ MÜZİK TÜKETİMİ VE ŞİDDET
EĞİLİMİ İLİŞKİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrem POLAT AÇIK

Danışman: Prof. Dr. Ersan ÇİFTÇİ

Malatya 2025

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Z KUŞAĞI YAŞ GRUPLARININ MÜZİK TÜKETİMİ VE ŞİDDET EĞİLİMİ
İLİŞKİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ersan ÇİFTÇİ

HAZIRLAYAN

İrem POLAT AÇIK

Jürimiz tarafından 24/06/2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği /oyçokluğu** ile başarılı bulunarak Müzik Eğitimi **Anabilim Dalı Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

İmza

1. Prof. Dr. Ersan ÇİFTÇİ
2. Prof. Cemal YURGA
3. Doç. Dr. Ferdi KARAÖNÇEL

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../20... tarih ve 20.../..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

EYÜP İZCİ

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Ersan ÇİFTÇİ' nin danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım *Z Kuşağı Yaş Gruplarının Müzik Tüketimi ve Şiddet Eğilimi İlişkisi Açısından İncelenmesi* başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

İrem POLAT AÇIK

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, yüksek lisans eğitimim boyunca edindiğim bilgi ve birikimi, bilimsel bir zeminde derinlemesine inceleme şansı bulduğum bir alan çerçevesinde ortaya koyma amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın her aşamasında yaşadığım zorluklar, bana yalnızca akademik değil, aynı zamanda kişisel olarak da önemli katkılar sağlamış; araştırma sürecinde sabır, disiplin ve eleştirel düşüncenin ne kadar değerli olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Tezimin hazırlanmasında bilgi ve tecrübeleriyle yol gösteren, bilimsel bakış açımı geliştirmemde büyük katkıları olan değerli danışmanım Prof. Dr. Ersan ÇİFTÇİ' ye içtenlikle teşekkür ederim. Akademik rehberliği ve yapıcı geri bildirimleri, bu çalışmanın gelişimine önemli ölçüde katkı sağlamıştır.

Ayrıca, tez sürecinde beni her zaman sabırla destekleyen, motivasyon kaynağım olan aileme ve dostlarıma da teşekkürü bir borç bilirim. Onların manevi desteği, bu yolculuğu daha güçlü bir şekilde tamamlamamı mümkün kılmıştır.

Bilimsel bir katkı sunma çabasıyla hazırlanan bu çalışmanın, ilgili alandaki literatüre anlamlı bir katkı sağlaması ve bundan sonraki araştırmalara ışık tutması en içten dileğimdir.

ÖZET

Z KUŞAĞI YAŞ GRUPLARININ MÜZİK TÜKETİMİ VE ŞİDDET EĞİLİMİ İLİŞKİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

POLAT AÇIK, İrem
Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ersan ÇİFTÇİ
Haziran, 2025, xii+140 sayfa

Bu araştırmanın amacı, Z kuşağı bireylerinin müzik tüketim alışkanlıkları ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla, çalışma Z kuşağı yaş gruplarından ulaşılabilen yaklaşık 785 katılımcıdan veri toplanmıştır. Veri toplamaya yönelik olarak, katılımcılara müzik tüketim alışkanlıklarına ve çeşitli demografik değişkenlere göre araştırmacı tarafından geliştirilen “Müzik Tüketim Alışkanlıkları Belirleme Formu” ve şiddet eğilim düzeylerini ölçmeye yönelik Özlem Haskan Avcı ve İbrahim Yıldırım tarafından geliştirilen 20 maddelik “Şiddet Eğilim Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Araştırmada aynı zamanda korelasyonel (ilişkisel) yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Malatya ilinde bulunan Ortaöğretim ve Yüksek Öğretim kurumlarında öğrenim gören ve ulaşılabilen sayıda katılımcı oluşturmaktadır. Bulgular kısmında erkek katılımcılar ve 2006–2010 doğumlu bireylerde şiddet eğiliminin daha yüksek olduğu görülmüştür. Rap ve arabesk gibi agresif müzik türlerini yüksek sesle dinleyenlerin şiddet eğilimleri yüksektir. Müzik eğitimi müfredatlarında etik içerik analizi yapılması, öğrencilere dinledikleri müziğin içerik ve mesajlarını sorgulama becerisi kazandırılması ve müzik eğitiminin erken yaşlarda başlatılarak sürekli hale getirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Müzik Tüketimi, Şiddet eğilimi, Z kuşağı yaş grupları, Müzik ve Şiddet

ABSTRACT

EXAMINATION OF GENERATION Z AGE GROUPS IN TERMS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MUSIC CONSUMPTION AND VIOLENCE TENDENCY

POLAT AÇIK, İrem
M.S., Inonu University, Institute of Educational Sciences
Curriculum and Instruction

Advisor: Professor Doctor Ersan ÇİFTÇİ
June 2025, xii+1140 pages

The aim of this study is to examine the relationship between music consumption habits and violence tendency of Generation Z individuals. For this purpose, the study collected data from approximately 785 participants who could be reached from Generation Z age groups. For data collection, the ‘Music Consumption Habits Determination Form’ developed by the researcher according to music consumption habits and various demographic variables and the 20-item ‘Violence Tendency Scale’ developed by Özlem Haskan Avcı and İbrahim Yıldırım to measure the level of violence tendency were applied to the participants. The research is a descriptive research in the survey model, one of the quantitative research methods. Correlational method was also used in the research. The sample of the research consists of the number of participants who are studying in secondary and higher education institutions in Malatya province and can be reached. In the findings section, it was observed that the tendency to violence was higher in male participants and individuals born in 2006-2010. Those who listen to aggressive music genres such as rap and arabesque loudly have a high tendency to violence. It is recommended that ethical content analysis should be carried out in music education curricula, students should gain the ability to question the content and messages of the music they listen to, and music education should be started at an early age and made continuous.

Keywords: Music Consumption, Violence tendency, Generation Z age groups, Music and Violence

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	<i>i</i>
ÖNSÖZ	<i>ii</i>
ÖZET.....	<i>iii</i>
ABSTRACT.....	<i>iv</i>
İÇİNDEKİLER	<i>v</i>
TABLolar LİSTESİ	<i>ix</i>
ŞEKİLLER LİSTESİ	<i>xii</i>
KISALTMALAR LİSTESİ.....	<i>xiii</i>

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Problemi.....	3
1.3. Alt Problemler	3
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.6. Varsayımlar / Sayıtlılar.....	5
1.7. Tanımlar.....	5

BÖLÜM II KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Şiddet	8
2.2. Şiddetin Türleri.....	9
2.2.1. Fiziksel şiddet	9
2.2.2. Duygusal şiddet	9
2.2.3. Cinsel şiddet.....	9
2.2.4. İhmal	9
2.2.5. Ekonomik şiddet	10
2.2.6. Oyunlu Şiddet	10

2.2.7. Tepkisel Şiddet	10
2.2.8. Öç Alıcı Şiddet	10
2.3. Kuşak Kavramı	11
2.4. Z Kuşağının Kronolojik Sınıflandırılması	13
2.4.1. Sessiz Kuşak (Gelenekselciler).....	13
2.4.2. Patlama Kuşağı (Baby Boomers Kuşağı)	13
2.4.3. X Kuşağı (Baby Burst)	14
2.4.4. Y Kuşağı (Next Generation).....	15
2.4.5. Z Kuşağı.....	17
2.5. Z Kuşağı Özellikleri	19
2.6. Z Kuşağı ve Şiddet Eğilimi.....	22
2.7. Z Kuşağı ve Teknoloji	23
2.8. Z Kuşağı ve Dijital Platformlar	24
2.9. Z Kuşağı ve Sosyal Medya.....	25
2.10. Z Kuşağı ve Popüler Kültür	26
2.11. Z Kuşağı ve Eğitim Durumları	26
2.12. Z Kuşağı ve Müzik Tüketim Alışkanlıkları.....	27
2.13. Müzik Tüketim Yöntemleri	29
2.14. Müziğin Z Kuşağı Üzerindeki Etkileri	29
2.15. Müzik ve Şiddet Eğilimi.....	30
2.16. Müzik Türleri ile Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişki.....	32
2.17. Müzik Tüketim Alışkanlıklarının Sosyo-Psikolojik Temelleri ve LeBlanc'ın Tercih Modeli	34
2.18. Dinleyici Profili ve Müzik Tüketim Davranışları.....	36
2.19. Yaş Faktörünün Müzik Tüketimine Etkisi	39
2.20. Cinsiyet Faktörü ve Müzik Tüketimi.....	39
2.21. Z Kuşağı ve Müzik Tüketim Alışkanlıkları.....	40
2.22. Müzik Tüketimi ve Şiddet Eğilimi	41

2.23. Enstrüman Çalma ve Şiddet Eğilimi Üzerine Etkiler	41
2.24. İlgili Araştırmalar	42
2.24.1. Yurtiçinde yapılan çalışmalar	42
2.24.2. Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar	49

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	63
3.2. Evren ve Örneklem	63
3.3. Verileri Toplama Teknikleri	64
3.4. Verilerin Analizi	64
3.5. Veri Toplama Aracı	65
3.5.1. Müzik Tüketimi Alışkanlıkları Belirleme Formu.....	65
3.5.2. Şiddet Eğilim Ölçeği.....	65
3.5.3. Güvenilirlik Çalışmaları	66

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Alt problem 1	68
4.2. Alt Problem 2.....	75
4.3. Alt Problem 3.....	84
4.4. Alt Problem 4.....	85
4.5. Alt Problem 5.....	86
4.6. Alt Problem 6.....	87
4.7. Alt Problem 7.....	87
4.8. Alt Problem 8.....	89
4.9. Alt Problem 9.....	90
4.10. Alt Problem 10.....	91
4.11. Alt Problem 11.....	91
4.12. Alt Problem 12.....	93
4.13. Alt Problem 13.....	95

4.14. Alt Problem 14.....	96
4.15. Alt Problem 15.....	97
4.16. Alt Problem 16.....	98
4.17. Alt Problem 17.....	98

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	101
5.2. Tartışma	104
5.3. Öneriler	107
KAYNAKÇA	110
EKLER	121
Ek-1: Müzik Tüketimi Alışkanlıkları Belirleme Formu	121
Ek-2. Şiddet Eğilim Ölçeği.....	123
Ek-3. Uzman Görüşleri.....	124
Ek-4. Etik Kurul Onayı.....	127
Ek-5. Araştırma Uygulama İzni Taahhütnamesi	128
Ek-6. Şiddet Eğilim Ölçeği İzni.....	129

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ) Ön Test ve Son Test Güvenilirlik Analizleri	66
Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı	68
Tablo 3. Katılımcıların Doğum Yılı Aralığı Dağılımı	69
Tablo 4. Katılımcıların Güncel Eğitim Durumunun Dağılımı.....	69
Tablo 5. Katılımcıların Mezuniyet Durumlarının Dağılımı	71
Tablo 6. Katılımcıların Okul Türünün Dağılımı.....	72
Tablo 7. Katılımcıların Okul Türlerinin Bilim Alanlarına Göre Dağılımı.....	74
Tablo 8. Katılımcıların Günlük Ortalama Müzik Dinleme Süresinin Dağılımı	75
Tablo 9. Katılımcıların Müzik Dinleme Şeklinin Dağılımı	76
Tablo 10. Katılımcıların Dinlediği Müzik Türünün Dağılımı	77
Tablo 11. Katılımcıların En Çok Dinlediği Sanatçı veya Grupların Dağılımı.....	78
Tablo 12. Katılımcıların En Çok Dinledikleri Sanatçının Cinsiyetine Göre Dağılımı... 81	
Tablo 13. Katılımcıların Müzik Dinlerken Tercih Ettiği Ses Seviyesinin Dağılımı.....	82
Tablo 14. Katılımcıların Enstrüman Çalma Durumlarının Dağılımı.....	82
Tablo 15. Katılımcıların Enstrüman Çalma Düzeylerinin Dağılımı	83
Tablo 16. Katılımcıların Cinsiyetine ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık	84
Tablo 17. Katılımcıların Doğum Yılı Aralığına ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık.....	85
Tablo 18. Katılımcıların Güncel Eğitim Durumu ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık.....	86
Tablo 19. Katılımcıların Mezuniyet Durumu ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık.....	87
Tablo 20. Katılımcıların Okul Türü ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık.....	88
Tablo 21. Katılımcıların Okul Türlerinin Bilim Alanları ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık	89
Tablo 22. Katılımcıların Müzik Dinleme Süresi ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık.....	90
Tablo 23. Katılımcıların Müzik Dinleme Şekli ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık.....	91
Tablo 24. Katılımcıların Dinlediği Müzik Türü ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık.....	92

Tablo 25. Katılımcıların En Çok Dinlediği Şarkıcı/Grup ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık	93
Tablo 26. Katılımcıların En Çok Dinlediği Şarkıcı/Sanatçı Cinsiyeti ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık.....	95
Tablo 27. Katılımcıların Müzik Dinleme Ses Seviyesi ve Şiddet Eğilim Puan ı Arasındaki Farklılık	96
Tablo 28. Katılımcıların Enstrüman Çalma Durumları ve Şiddet Eğilim Puanları Arasındaki Farklılık	97
Tablo 29. Enstrüman Çalabilen Katılımcıların Enstrüman Çalma Seviyesi ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık	98
Tablo 30. İki yönlü varyans analizleri	98
Tablo 31. Doğum yılı aralıkları içinde müzik dinlerken tercih edilen ses seviyesine göre ölçek puanlarının ikili karşılaştırılması.....	99

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. <i>Cinsiyet Dağılımı</i>	68
Grafik 2. <i>Doğum Yılı Aralığı Dağılımı</i>	69
Grafik 3. <i>Güncel Eğitim Durumu Dağılımı</i>	70
Grafik 4. <i>Mezuniyet Durumu Dağılımı</i>	71
Grafik 5. <i>Okul Türü Dağılımı</i>	73
Grafik 6. <i>Okul Türü Dağılımı (devamı)</i>	73
Grafik 7. <i>Okul Türü Dağılımı (Bilim Alanlarına Göre)</i>	75
Grafik 8. <i>Müzik Dinleme Süresi Dağılımı</i>	76
Grafik 9. <i>Müzik Dinleme Şekli Dağılımı</i>	77
Grafik 10. <i>Müzik Türü Dağılımı</i>	78
Grafik 11. <i>Sanatçı ve Grup Dağılımı</i>	78
Grafik 12. <i>Sanatçı ve Grup Dağılımı (devamı)</i>	80
Grafik 13. <i>Sanatçı Cinsiyeti Dağılımı</i>	81
Grafik 14. <i>Ses Seviyesi Dağılımı</i>	82
Grafik 15. <i>Enstrüman Çalma Durumu Dağılımı</i>	83
Grafik 16. <i>Enstrüman Çalma Düzeyi Dağılımı</i>	84

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Age Range by Generation	13
Şekil 2. Jayatissa, K.A.D.U.1* “Generation Z – A New Lifeline: A Systematic Literature Review” Sri Lanka Journal of Social Sciences and Humanities	17
Şekil 3. Le Blanc Müzik Tercihleri Modeli	34

KISALTMALAR LİSTESİ

GEZ-ÇAT	: Genç Sosyal Çalışmacılar Derneği
PWC	: Price Water House Coopers
TDK	: Türk Dil Kurumu
WHO	: World Health Organizaiton

BÖLÜM I

GİRİŞ

Müzik hayatımızın bir parçasıdır ve dinlediğimiz müzikler ile duygularımız arasındaki bir ilişki vardır. Bu konu hakkında birçok araştırma yapılmıştır. Özellikle son yıllarda ülkemizde ve dünyada intihar ve depresyon oranları artış göstermektedir. Günümüz popüler müzikleri içeriğinde bulunan şiddet, intihar, uyuşturucu öğelerinden kişiler farkında olmadan etkilenebilmektedir. Özellikle Z kuşağında yer alan kişilerin müziklerin içeriğine özenme, taklit etme gibi durumları çok daha fazla olmaktadır.

Şiddete dayalı suçları ve şiddet olaylarını azaltmaya yönelik olarak, şiddete müdahale kadar şiddeti önlemeyi de kapsayan girişimler söz konusudur. Şiddeti önleme çalışmalarında en önemli boyut ise şiddeti uygulayanın risk faktörlerinin neler olduğunun bilinmesidir. Türkiye’de şiddetle ilgili çalışmalarda genel olarak şiddetin görülme sıklığı veya sonuçları ele alınmaktadır (Öğülmüş, 1995; Karaman-Kepenekçi ve Çinkır, 2002; Durmuş ve Gürkan, 2003; Çetin, 2004; Özcebe, Çetik ve Üner, 2006; Ögel, Tarı ve Eke, 2006; Özgür, Yörükoğlu ve Arabacı, 2011).

World Health Organization’ın (2002:1) şiddet ve sağlık üzerine yayınladığı rapora göre, dünyada şiddetin neden olduğu ölüm olaylarının ilk sıralarda yer aldığı, her yıl dünya genelinde 1.6 milyon insanın şiddet nedeniyle hayatını kaybettiği, ayrıca birçok insanın da psikolojik, cinsel sorunlar ve akıl sağlığı problemleri yaşadığı bilinmektedir. Z kuşağındaki kişiler, ergenlik dönemi itibari ile şiddet eğilimi bakımından en yüksek risk grubunda bulunmaktadır.

Müzik tüm sanat dalları içinde insanları etkileme ve birleştirme gücüne en çok sahip olandır. Müziğin insanları şiddetten uzaklaştırma etkisi olabileceği gibi, ritimleri, alt yapıları ve en önemlisi sözleri ile şiddete yönelten bir etkisi de olabilir (Göher, 2008: 311)

Anderson, Carnagey ve Eubanks’ın 162 öğrenci ile yaptığı bir çalışmada sözleri şiddet barındıran müzikleri dinleyen çocukların, diğerlerine oranla daha çok şiddet eğilimi gösterdikleri tespit edilmiştir (Anderson vd., 2003: 960).

1.1. Problem Durumu

Dijital çağın içine doğan ve teknolojik araçlarla büyüyen Z kuşağı, medya tüketim alışkanlıkları açısından önceki kuşaklardan belirgin şekilde ayrılmaktadır. Bu kuşağın bireyleri, gündelik yaşamlarının büyük bir bölümünü dijital platformlarda geçirirken, müzik tüketimi de bu mecralar üzerinden yoğun bir biçimde gerçekleşmektedir. Spotify, YouTube, TikTok gibi dijital platformlar sayesinde bireyler her an, her yerde istedikleri müziğe ulaşabilmekte, bu da onların duygu, düşünce ve davranış kalıplarını doğrudan etkileyebilecek bir etkileşim alanı yaratmaktadır.

Müzik, tarih boyunca bireyin ruh hâlini, tutumlarını ve toplumsal ilişkilerini etkileyen güçlü bir ifade biçimi olmuştur. Özellikle genç bireyler için müzik, kimlik oluşturma sürecinde önemli bir rol oynamakta, kimi zaman aidiyet duygusunu beslerken kimi zaman da içsel çatışmaların dışa vurum aracı hâline gelmektedir. Bu noktada, müziğin sadece estetik ya da eğlence odaklı bir etkinlik olmadığı, aynı zamanda bireyin davranışsal eğilimlerine etki edebilecek bir sosyal uyarıcı olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırmalar, bazı müzik türlerinin ya da agresif temalar içeren şarkı sözlerinin bireylerde şiddet eğilimini tetikleyebileceğini ortaya koymaktadır. Özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde, bireylerin duygu düzenleme stratejilerinin henüz tam olarak oturmamış olması, müzik gibi dışsal uyaranlara karşı daha duyarlı olmalarına neden olabilmektedir. Bu bağlamda, Z kuşağına mensup bireylerin yoğun müzik tüketimi ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığı araştırılmaya değer bir sorudur.

Ancak Türkiye özelinde, Z kuşağı bireylerinin yaş gruplarına göre müzikle kurdukları ilişkilerin şiddet eğilimiyle nasıl bir bağlantı kurduğu konusunda yeterli sayıda bilimsel araştırma bulunmamaktadır. Bu eksiklik, hem gençlerin psiko-sosyal gelişimlerini daha iyi anlamayı hem de müziğin birey üzerindeki etkilerini daha sağlıklı bir şekilde değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır.

Bu çalışmada, Z kuşağı yaş gruplarının müzik tüketim alışkanlıkları ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişki çok yönlü olarak ele alınacak; farklı yaş aralıklarındaki bireylerin müziğe yükledikleri anlam, tercih ettikleri müzik türleri ve bu tercihlerle bağlantılı olarak şiddet davranışlarına yatkınlık düzeyleri incelenecektir. Araştırma hem

kültürel hem de pedagojik anlamda gençliğe yönelik politikaların şekillendirilmesine katkı sunmayı hedeflemektedir.

İlgili alan yazının gözden geçirilmesi problem alanında o güne kadar yapılanlar ve eksiklikler ortaya konularak bu konuda yapılması gerekenleri belirlemek üzere oluşturulur. Bu başlık altında yapılan çalışmalar arasındaki ilişkiler, benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulur. Gözden geçirmede en az ilgili olan çalışmalar önce, en çok ilgili olan çalışmalar da en son ve araştırma amaçlarından hemen önce tartışılmalıdır. Literatürün gözden geçirilmesi hem problemin açıklanmasında hem de kuramsal çerçevenin ortaya konulmasında kısa bir özetle ve ifade ettiği anlamın açıklanması ile sonlandırılmalıdır. Literatür hem problemin hem de kuramsal ve kavramsal çerçevenin ortaya konulmasında kullanılacağı için hiçbir zaman tek başına bir bölüm hâline getirilmemelidir. Detaylı bir literatür taramasına bu kısımda yer vermekten ziyade “Kuramsal Bilgiler ve İlgili Araştırmalar” kısmında yer verilmelidir.

1.2. Araştırmanın Problemi

Z Kuşağı Yaş Gruplarının Müzik Tüketimi ve Şiddet Eğilimleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

1.3. Alt Problemler

- 1- Araştırma grubunun **demografik dağılım** özelliklerine göre dağılımı nasıldır?
- 2- Araştırma grubunun genelinin **müzik tüketim alışkanlıklarına** göre şiddete eğilim düzeyleri nasıldır?
- 3- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri **cinsiyet** değişkenine göre nasıldır?
- 4- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri **yaş** değişkenine göre nasıldır?
- 5- Araştırma grubundaki Z kuşağının, müzik tüketim alışkanlıkları ve şiddete eğilim düzeyleri **eğitim durumu** değişkenine göre nasıldır?
- 6- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri **mezuniyet durumu** değişkenine göre nasıldır?

7- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri **okul türü** değişkenine göre nasıldır?

8- Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri **okul türlerinin bilim alanlarına** göre nasıldır?

9- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri **müzik dinleme süresi** değişkenine göre nasıldır?

10- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri **müzik dinleme şekli** değişkenine göre nasıldır?

11- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri **en çok dinledikleri müzik türü** değişkenine göre nasıldır?

12- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri **en çok dinlenen grup veya şarkıcı** değişkenine göre nasıldır?

13- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri **en çok dinlenen grup veya şarkıcı cinsiyeti** değişkenine göre nasıldır?

14- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri **müzik dinleme ses seviyesi** değişkenine göre nasıldır?

15- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri **enstrüman çalma** değişkenine göre nasıldır?

16- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim **düzeyleri enstrüman çalma düzeyi** değişkenine göre nasıldır?

17- Araştırma grubundaki Z kuşağının, şiddete eğilim düzeyleri karşılaştırılması **doğum yılı ve müzik dinleme ses seviyesi** değişkenlerine göre nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Z kuşağının müzik dinleme alışkanlıkları ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak, bireylerin müzik tercihleri ile davranışsal eğilimleri arasındaki olası etkileşimleri bilimsel temelde incelemektedir. Özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde yoğun olarak yaşanan kimlik arayışı, duygusal dalgalanma ve sosyal etkileşim ihtiyacının, müzik tüketimi yoluyla dışa vurulabileceği dikkate alındığında, bu araştırma hem bireysel gelişimi hem de toplumsal yapıyı ilgilendiren önemli sonuçlar doğurabilecek niteliktedir. Elde edilecek bulguların müzik eğitimine

katkı sunabilecek olmasıdır. Müzik eğitimine sadece performansa dayalı bir alan olarak değil; aynı zamanda bireyin duygusal farkındalık, empati, öz denetim ve sosyal uyum becerilerini geliştiren çok yönlü bir gelişim alanı olarak yaklaşılması gerektiği bu araştırmayla desteklenmektedir. Bu yönüyle çalışma, şiddet eğilimi gibi toplumsal risk faktörlerinin önlenmesinde müzik eğitiminin dönüştürücü gücünü vurgulamakta; eğitimciler ve bireyler için farkındalık oluşturmaya amaçlamaktadır. Ayrıca, çalışmanın Z kuşağının yaş aralıklarına göre yapılması, bu kuşağın içindeki alt gruplar arasında da müzik tüketimi ve şiddet eğilimi açısından farklılaşmalar olup olmadığını belirlemeye imkân tanımaktadır. Bu durum, hem eğitim süreçlerinin yaşa özgü ihtiyaçlara göre düzenlenmesini mümkün kılacak hem de gelecekte yapılacak disiplinler arası çalışmalara zemin oluşturacaktır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1-Malatya il milli eğitim müdürlüğüne bağlı liseler, Malatya ilinde bulunan İnönü Üniversitesi ve Malatya Turgut Özal Üniversitesi'nde öğrenim gören Z kuşağı yaş aralığında bulunan ulaşılabilen yaklaşık 785 katılımcıyla sınırlıdır.

2-Araştırma yapılan sürede ulaşılabilen kaynaklar ile sınırlıdır.

3- Z Kuşağı Yaş Gruplarının Müzik Tüketimi ve Şiddet Eğilimi İlişkisi Açısından İncelenmesi ile sınırlıdır.

1.6. Varsayımlar / Sayıtlar

1-Araştırma Z kuşağının müzik tüketim alışkanlıklarını belirlemeye yönelik verileri toplamak amaçlı uygun soru örnekleriyle planlanmıştır.

2-Araştırma yöntemi amaç ve konuya uygundur.

3- Araştırma katılımcıları geçerli ve güvenilir cevaplar vermişlerdir.

1.7. Tanımlar

Kuşak: Kuşak; toplum bilim terimleri sözlüğünde, ortalama 15-20 yıllık yaş gruplarını oluşturan bireyler topluluğu olarak tanımlanmaktadır ve jenerasyon kelimesi olarak da ifade edilebilmektedir. (Ozankaya: 1980: TDK, Ankara)

Kuşak teorisi: Belirli zaman aralığında doğan bireylerin benzer değer yargıları, davranışları ve yaşam biçimlerinin, belirli bir çağda doğmuş olmalarından kaynaklandığı olgusuna işaret etmektedir. Her kuşağın bünyesinde birtakım karakteristik özellikleri ve değer yargılarını barındırmasından dolayı, bireyler doğmuş oldukları kuşak grubunun davranışlarına benzer özellikler gösterirlerken, diğer kuşak grubunun davranışlarından farklı özellikler sergilemektedirler (Chen, 2010: 132).

Belli bir zaman aralığında doğan dönemin sosyal tarih kültürel ve siyasi aynı zamanda ekonomik olaylarından etkilenme neticesinde benzer hayat tarzı davranış kalıbı bilinç düzeyi düşünce biçimi ve değer yargıları geliştiren bireyler topluluğu sosyolojide kuşak olarak tanımlanmaktadır. (Keleş: 2011 : 129 ; Çelik vd., 2004 : 191 ; Aka , 2018 : 120 ; Altıntuğ, 2012; 204)

Z Kuşağı: Z kuşağı kavramını Türk dil kurumu şöyle açıklamaktadır yaklaşık 25 30 yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği göbek nesil jenerasyon bir diğer tanımı ise yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş aynı çağın şartlarını dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları kaderleri paylaşmış benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişiler topluluğu. (TDK, agis, 2018)

Şiddet: Şiddet, insanlara ve nesnelere karşı düşmanlık ve öfke duygularının yoğun ve yıkıcı bir şekilde ortaya çıkmasıdır. Dünya Sağlık Örgütü de şiddeti “kişinin kendisine, bir başkasına ya da bir gruba veya topluluğa karşı, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, kötü gelişim ya da çöküntü ile sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı yüksek olan, tehdit ya da fiili fiziksel güç kullanımı” olarak tanımlamaktadır. (WHO, 2002)

Z Kuşağı ve Şiddet: Z kuşağının, önceki kuşaklara kıyasla Toplumsal yapıyla ilgili birçok konuda daha hassas, daha bağımsız oldukları görülebilen entelektüel yaşamı ise daha iyi uyum sağladıkları görülebilmektedir. Z kuşağı, ergenlik döneminin bilinen etkileriyle birlikte ikili ilişkilerde, aile yaşantılarında, kariyer planlamalarında birçok sorun yaşayabilmektedir. Oluşan kaygı sebebiyle saldırganlık davranışları gösterebildikleri görülebilmektedir. Günümüzde çoğunluğu gençlerden oluştuğu bilinen Z kuşağında, toplumda en fazla yaşanan bir şiddet türü olan gençlik şiddeti görülebilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü’ne göre Bu türdeki şiddet davranışlarının kurbanlarını da tüm dünyada ergenler ve genç yetişkinler oluşturmaktadır. Bu şiddet türü, uygulayan ve uygulananlar haricinde onların ailelerine, yakınlarını da etkileyerek daha geniş çevrelere zarar vermekte bu da Toplumsal olarak ağır travmalar yaşatmaktadır. (WHO, 2002). Gençlik şiddeti tüm dünyada gündem olmaktadır. Dünya Sağlık

Örgütü'ne göre genç kişilerin birbirlerine yaşattığı şiddet ve saldırganlık davranışları dünyadaki en önemli topluluk sorunları arasında olmaktadır. Genç kişilerin birbirlerine yaşadıkları şiddet eğilimi içeren ve şiddetle sonuçlanan davranışlar “temel ölüm ve sakatlık” sebepleri arasında birinci olmuştur. (Özcebe, 2006).

Şiddet Eğilimi: Şiddet eğilimi, bireylerin şiddete ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarından oluşan bir kavramdır şiddet eğilimi kavramının bireylerin sadece şiddet davranışları ile sınırlı olmadığı bilinmektedir herhangi bir durumda şiddete başvurmak kadar şiddet kullanımının haklı olduğunu düşünmek de şiddet eğilimi anlamına gelebilmektedir (Haskan, 2009).

Müzik Tüketimi: İnsanlar müziği kişilerarası ilişkileri geliştirme, kendi ruh hallerini düzenlemenin bir yolu, bireysel bir kimlik duygusunun oluşturulmasında ve geliştirilmesinde kullanılır” (Hargreaves vd., 2002: 5).

“İnsanlar müziği kişilerarası ilişkileri geliştirme, kendi ruh hallerini düzenlemenin bir yolu, bireysel bir kimlik duygusunun oluşturulmasında ve geliştirilmesinde kullanılır” (akt. Abdurrezzak, 2018: 122). Bu tanım, müziğin bireyler arası ilişkilerdeki rolünü ve kişisel kimlik oluşumundaki etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

Müzik ve Şiddet Eğilimi: “Müziğin şiddet unsurlarını kullanması ve diğer yandan müzik pratiklerinin simgesel bir şiddet alanına dönüşmesi toplumsal alana yansıyan ve toplumsal olanı şekillendiren düşünce ve pratikler üretmektedir.”(Aydın Bulut, 2024: 9).

“Müziğin, sevgi, coşku, merhamet gibi olumlu davranışlara kaynaklık ettiği gibi; öfke, korku, kaygı vb. olumsuz davranışlara da kaynaklık ettiği göz önünde bulundurulduğunda, müzik ve şiddetin birlikteliği bu araştırmanın odak noktasını oluşturmaktadır.” (Uzun ve Uzun, 2018:183)

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Şiddet

Şiddet, fiziksel veya psikolojik zarar vermek amacıyla bireylerin veya toplulukların fiziksel veya ahlaki bütünlüğüne, mallarına, kültürel değerlerine veya sembolik unsurlarına karşı yöneltilen her türlü eylem veya davranıştır. (Ergil, 2001). Bu kavram sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda örgütlü yapılardan gelen sistematik baskı yoluyla da ortaya çıkabilir.

Hannah Arendt (2011), Şiddet kavramını güç, kuvvet, kudret ve otorite gibi toplumsal düzenin temel unsurlarıyla ilişkilendirmiştir. Ona göre güç, bireylere değil toplumun bütününe ait bir olgudur ve gücü elinde bulunduranlar bu kolektif gücü temsil ederler. Güç ise bireyin doğasında var olan içsel bir niteliğe sahiptir. Güç, toplumsal ya da fiziksel eylemlerin açığa çıkardığı enerji olarak tanımlanırken, otorite bireyin dışarıdan bir müdahaleye gerek duymadan bir kuruma ya da kişiye itaat etmesini sağlayan etkidir. Şiddet, özellikle güce yakın bir olgudur, ancak baskı ve zorlamaya dayalı olması bakımından ondan ayrılır.

İnsanlık tarihinin hemen her döneminde ortaya çıkan şiddet olgusu, modern çağda da önemini koruyan ve giderek daha karmaşık biçimlerde karşımıza çıkan toplumsal bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Şiddet fiziksel, duygusal, ekonomik, psikolojik ve cinsel gibi farklı biçimlerde sınıflandırılmaktadır. Bu çeşitlilik, şiddetin sadece fiziksel bir saldırı olmadığını; bireylerin zihinsel, ekonomik ve sosyal bütünlüğünü tehdit eden çok yönlü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Erten ve Ardalı (1996), Saldırganlığı, hükmetmek, kontrol etmek veya üstün gelmek amacıyla gerçekleştirilen bir dizi güçlü ve etkili davranış olarak tanımlanmaktadır. Bu davranışlar genellikle zararlı, düşmanca ve yıkıcı niyetler içerir. Oysa bireyler kanun önünde eşit haklara sahiptir ve bu eşitlik toplumun temelini oluşturan dini, ahlaki ve hukuki normlar çerçevesinde güvence altına alınmıştır. Ancak bu normlara rağmen şiddet geçmişten günümüze artan bir ivmeyle varlığını sürdürmektedir.

Modernleşme ve uygarlığın ilerlemesiyle birlikte şiddetin azalacağına dair iyimser beklentiler ne yazık ki gerçekleşmemiştir. Aksine, şiddet çeşitlenmiş ve daha görünür hale gelmiştir. Bu da şiddetin sadece bireysel ya da ahlaki bir sorun olmadığını, aynı zamanda derin toplumsal kökleri olan evrensel bir mesele olduğunu göstermektedir. Bu nedenle şiddet, başta sosyoloji olmak üzere hukuk, siyaset, psikoloji, antropoloji gibi pek çok disiplinin araştırma nesnesi haline gelmiştir. (Özerkmen ve Gölbaşı, 2010).

2.2. Şiddetin Türleri

Şiddet, sadece fiziksel saldırganlıktan ibaret olmayan, aynı zamanda bireyin bedenine, ruhuna, özgürlüğüne ve yaşamsal kaynaklarına yönelik çok yönlü saldırıları da içeren karmaşık bir olgudur. Başlıca şiddet türleri aşağıda özetlenmiştir:

2.2.1. Fiziksel şiddet

Fiziksel şiddet, bir kişiye karşı genellikle yaralanma veya ölümle sonuçlanan kasıtlı fiziksel güç kullanımıdır. Bu şiddet türü vurma, itme, yakma, sarsma gibi doğrudan fiziksel müdahaleleri içerir.

2.2.2. Duygusal şiddet

Duygusal şiddet, genellikle sözlü veya sözsüz olarak bireyin ruh sağlığına zarar veren aşağılayıcı ve baskıcı davranışları içerir. İsim takma, tehdit, alay etme, kişiyi sosyal çevresinden izole etme ve psikolojik baskı gibi davranışları içerir.

2.2.3. Cinsel şiddet

Mağdurun rızası olmaksızın gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış bu kategoriye girer. Bu tür şiddet fiziksel (tecavüz) veya sözlü (taciz) olabilir ve mağdurun fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne ciddi şekilde zarar verir.

2.2.4. İhmal

İhmal, başta çocuklar, yaşlılar ve engelliler olmak üzere bakıma muhtaç kişilerin temel fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması anlamına gelir. Şiddetin pasif bir biçimi olarak kabul edilir.

2.2.5. Ekonomik şiddet

Ekonomik şiddet, kaynakların kısıtlanması, kontrol edilmesi veya kötüye kullanılması yoluyla uygulanan bir şiddet türüdür.

2.2.6. Oyunlu Şiddet

Erich Fromm'a göre oyunlu şiddet, yıkıcı niyetler içermeyen ancak beceri ve strateji gerektiren karşılaşmalarda ortaya çıkar. İlkel kabilelerin savaş oyunları ya da Zen Budistlerinin kılıç dövüşleri gibi örneklerde görülen bu şiddet türü aslında zararsız bir güç gösterisi olarak kabul edilir. Ancak zaman zaman bilinçaltındaki saldırganlık da bu oyunlarda kendini gösterebilir.

2.2.7. Tepkisel Şiddet

Tepkisel şiddet, bir bireyin kendisini veya başkalarını korumak için verdiği savunma amaçlı bir tepkidir. Bu tür şiddet genellikle bir tehdit algısından kaynaklanır ve yıkıcı olmaktan ziyade koruyucu bir amacı vardır. Ancak bazı durumlarda bu tehdit algısı gerçekçi olmayabilir; özellikle siyasi veya dini liderler tarafından yaratılan yapay tehditler bireylerde saldırganlığı tetikleyebilir. Bu durum, kitlelerin savaşa yönlendirilmesi gibi örneklerde görülebilir. Ayrıca bireysel düzeyde hayal kırıklığı, kıskançlık veya haset gibi duygular da bu şiddet biçimini tetikleyebilir.

2.2.8. Öç Alıcı Şiddet

Misilleme amaçlı şiddet, kendini savunmaya yönelik olmayan, ancak geçmişte uğranılan bir zarar veya haksızlığın intikamını alma duygusuyla uygulanan bir şiddet türüdür. Dollard ve arkadaşları (1939) tarafından geliştirilen “hayal kırıklığı-saldırganlık teorisi” ne göre, bu tür şiddet rasyonel olmaktan uzak, çoğu zaman irrasyonel ve yıkıcıdır. Misilleme dürtüsü, bireyin iç dünyasındaki çözülmemiş duygusal çatışmaların dışa vurumu olarak da görülebilir. Bu durum hem toplumsal hem de bireysel düzeyde kendini gösterebilir.

Şiddet eğilimi

Erich Fromm'a (1995) göre, bazı eylemler çağdaş insan tarafından ilkel ya da yıkıcı olarak görülse de, farklı bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, bu tür davranışlar en insani ve kutsal tepkiler olarak yorumlanabilir. Bu bağlamda şiddet eğilimi insan

doğasının bir parçası olarak görülebilir. Tarihsel süreç içerisinde farklı biçimlerde kendini gösteren bu eğilim, insanlık var olduğu sürece değişen biçimlerde kendini göstermeye devam edecektir.

İnsan doğasında var olan en temel duygulardan biri öfkedir. Öfke, saldırgan davranışların duygusal temelidir. Kaygı, korku ya da tehdit gibi olumsuz durumlarla karşılaşıldığında verilen ilk tepki genellikle öfkedir. Saldırganlık çoğu zaman bu öfkenin bir ifadesi olarak kendini gösterir (Efilti, 2006, akt. Köknel, 1995).

2.3. Kuşak Kavramı

Her birey kendine özgü özelliklere sahip olsa da insan zihni genellemelere yatkındır. Bu genellemeler çoğunlukla cinsiyet, yaş ve medeni durum gibi demografik unsurlara dayanmaktadır. Yaş gruplarına göre yapılan sınıflandırmalar sonucunda ortaya çıkan “kuşak” kavramı, ortalama 30 yıllık bir süreyi kapsayan toplulukları tanımlamak için kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu'na göre kuşak, aynı dönemde doğmuş, benzer sorunlarla karşılaşmış ve benzer sorumluluklar üstlenmiş bireyler grubu olarak tanımlanmaktadır (tdkterim.gov.tr).

Zempke'ye (2013) göre, kuşaklar yalnızca doğdukları yıllara göre değil, aynı zamanda fikirlerine, değer yargılarına ve yaşam deneyimlerine göre de sınıflandırılabilir. Ancak bu sınıflandırmalar bazen önyargılar içerebilir. Lower (2008), bir kuşaktaki tüm bireylerin aynı davranış kalıplarına sahip olduğunu varsaymanın doğru olmadığını vurgulamaktadır.

Kuşaklar genel olarak şu dönemlere ayrılmaktadır: 1925-1945 arası Sessiz Kuşak, 1946-1964 arası Baby Boomer, 1965-1979 arası X Kuşağı, 1980-1996 arası Y Kuşağı ve 1997 sonrası Z Kuşağı (Taş, Demirdöğmez ve Küçüköğlü, 2017, s. 1034). Dolot'a (2018) göre, Sessiz Kuşak otoriteye sadakat gösterirken, Bebek Patlaması kuşağı çalışkan ve iş odaklıdır. X kuşağı daha bağımsız, Y kuşağı ise teknolojiye daha yatkındır. Z kuşağının temel özelliği ise dijital olarak entegre olmalarıdır.

Son dönemde kuşaklar artık 30 yıllık aralıklarla değil, yaklaşık 15 yıllık aralıklarla tanımlanmaktadır. 2010'dan sonra doğanlar “Alfa Kuşağı” olarak adlandırılırken, 2025'ten sonra doğan kuşağın “Delta Kuşağı” olarak tanımlanabileceği iddia edilmektedir (Çetinkaya, 2020).

Kuşak tanımlarının ortaya çıkışı genel olarak Amerikan sosyolojisine dayanmaktadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında doğan Baby Boomer kuşağı, zor dönemleri atlattmış ebeveynlerin çocukları olarak toplumsal sorumluluklar üstlenmiş ve gelecek nesiller için daha iyi bir yaşam inşa etmek üzere yola çıkmıştır (Sarioğlu, 2018, s. 9).

Kuşaklar, içinde büyüdüğü sosyal, kültürel ve siyasi bağlamlardan doğrudan etkilenirler. Savaşlar, ekonomik krizler veya büyük toplumsal dönüşümler kuşakların tutumlarını, değerlerini ve dünya görüşlerini şekillendirir. Kaotik dönemlerde yetişen bireyler otoriteye daha sadık ve materyalist olma eğilimindeyken, refah içinde büyüyen nesiller eşitlik ve özgürlük gibi değerlere daha fazla önem verebilmektedir (Erden Ayhün, 2013; Gürbüz, 2015).

Nesiller ayrıca bilginin yayılması ve korunması için yeni olanaklara sahiptir. Turner'a (2014) göre televizyon, radyo ve internet gibi iletişim araçları sayesinde kuşaklar birbirleriyle ortak değerleri, müzikleri ve ritüelleri paylaşabilmektedir. Bu da kültürel sürekliliği ve kuşaklar arası aidiyeti artırmaktadır.

Ekşili ve Antalyalı'nın (2017) belirttiği gibi, kuşaklar toplumsal ilerlemenin taşıyıcılarıdır ve bu ilerleme bir kuşaktan diğerine aktarılan deneyim ve bilgi sayesinde mümkün olmaktadır. Fromm (1985) ve Tur'a (2019) göre kuşaklar yalnızca içinde yaşadıkları çağdan etkilenmekle kalmaz, aynı zamanda o çağın değerlerini ve toplumsal yapısını da şekillendirir.

Kuşakları kategorize etme ve tanımlama sürecinde William Strauss ve Neil Howe'un çalışmaları önemli bir referans kaynağıdır. 1990'larda yaptıkları araştırmalar, kuşak analizleri için temel oluşturabilecek çeşitli teorik çerçeveler sağlamıştır. Bu iki araştırmacı, bir kuşağın üyelerinin benzer tarihsel olaylara tanıklık etmesinin ve ortak sosyal eğilimler geliştirmesinin kuşak olgusunu belirleyen temel faktörler olduğunu savunmuştur. Strauss ve Howe'un kuşak döngülerini farklı dönemsel evrelere ayırma yaklaşımı, 20. yüzyılın önde gelen sosyologlarından Talcott Parsons'ın teorilerinden esinlenmiştir (Kuran, 2019: 26).

2.4. Z Kuşağının Kronolojik Sınıflandırılması

Generations	Born	Current Ages
Gen Z	1997 – 2012	13 – 28
Millennials	1981 – 1996	29 – 44
Gen X	1965 – 1980	45 – 60
Boomers II (a/k/a Generation Jones)*	1955 – 1964	61 – 70
Boomers I*	1946 – 1954	71 – 79
Post War	1928 – 1945	80 – 97
WWII	1922 – 1927	98 – 103

Şekil 1. Age Range by Generation (Beresford Research, 2025)

2.4.1. Sessiz Kuşak (Gelenekselciler)

1945 yılından önce doğan bireyler literatürde genellikle ‘sessiz kuşak’ ya da ‘geleneksel kuşak’ olarak adlandırılmaktadır (Kyles, 2005: 54). Bu kuşağın üyeleri çoğunlukla 1925-1945 yılları arasında doğmuş olup, yaşadıkları dönemde dünya genelinde meydana gelen savaşlar, ekonomik buhranlar ve siyasi çalkantılar nedeniyle daha temkinli ve riskten kaçınan bireyler olarak tanımlanmaktadır (Lehto vd., 2008).

Bu kuşak, yaşadığı zorluklar nedeniyle tasarrufu bir yaşam biçimi haline getirmiştir. Disiplinli, istikrarlı ve güvene dayalı ilişkilere önem veren bireylerden oluşmaktadır. Türkiye’de bu kuşak Büyük Değişim Kuşağı, Birinci Savaş Kuşağı, Umut Kuşağı, Bunalım Kuşağı ve İkinci Savaş Kuşağı gibi farklı isimlerle anılmakta ve her dönemin kendine özgü koşullarına göre tanımlamalar yapılmaktadır. Örneğin 1900-1914 yılları arasında doğanlar “Büyük Atılım Kuşağı” olarak tanımlanırken, 1914-1918 yılları arasında doğanlar “Birinci Savaş Kuşağı” olarak tanımlanmıştır. 1923-1929 yılları arasında doğanlar ise Cumhuriyet Kuşağı olarak tanımlanmaktadır (Senbir, 2004: 20-21).

Weingarten (2009) bu kuşağın kimliğini şekillendiren olaylar arasında I. ve II. Dünya Savaşları, Büyük Buhran, Pearl Harbor saldırısı, Hiroşima felaketi, McCarthycilik ve Kore Savaşı’nı saymaktadır. Bu tür yıkıcı olaylar, sessiz kuşak için sade ve güvenli bir yaşam tarzını vurgulamıştır. İş hayatında istikrar arayan bu kuşak, sadakati ve otoriteye bağlılığı ile bilinmektedir. Çalışkanlıkları ve kurallara bağlılıkları, toplumsal düzende değerli bireyler olmalarına katkıda bulunmuştur.

2.4.2. Patlama Kuşağı (Baby Boomers Kuşağı)

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra 1946 ile 1964 yılları arasında doğanlar, nüfus artışının yüksek olduğu bir dönemde doğdukları için “Baby Boomers” olarak

adlandırılmışlardır. Savaş sonrası dönemin görece refahı bu kuşağın yaşam koşullarını iyileştirmiş ve sosyo-ekonomik yapıda yeni bir dönem başlatmıştır (ERC Raporu, 2011).

Bu kuşağın üyeleri genellikle idealist, çalışkan ama aynı zamanda bireyci ve rekabetçi olarak tanımlanmaktadır. İşe yüksek değer verirler, bireysel başarıya öncelik verirler ve iş hayatında mükemmellik için çabalarlar (Zemke, Raines ve Filipczak, 2002). Bu özelliklerinden dolayı “ben nesli” olarak da bilinirler. Ekip çalışmasına önem vermekle birlikte, kişisel hedeflere ulaşma arzusu ağır basmaktadır.

Türkiye’de bu kuşak “Soğuk Savaş Kuşağı” olarak tanımlanmaktadır ve bu kuşağın birçok temsilcisi siyasi kurumlarda aktif görevler almıştır (dijitalajanslar.com). Aynı zamanda bu dönemin bireyleri Doğu-Batı ekseninde Soğuk Savaş gerilimi içinde büyümüş ve dünya görüşlerini bu çerçevede oluşturmuşlardır. Senbir’e (2004: 24) göre bu kuşak, 68 Kuşağı’nın altyapısını oluşturan toplumsal dönüşümlerin de aktörleri arasında yer almıştır.

Zemke, Raines ve Filipczak (2002), Baby Boomer kuşağına tarihsel olayların damgasını vurduğunu ve bu olayların otoriteye karşı daha sorgulayıcı bir bakış açısı geliştirmelerine neden olduğunu savunmaktadır. Ancak geleneksel değerlerle yetişen bu bireyler, otoriteye olan saygılarını korurken kariyer odaklı bir yaşam tarzını benimsemişlerdir. Bireycilik ve profesyonel mükemmellik bu kuşağın temel değerleri arasında yer almaktadır.

2.4.3. X Kuşağı (Baby Burst)

X kuşağı, nüfus artış hızının azaldığı ve toplumsal dönüşümlerin hızlandığı 1965-1980 yılları arasında doğan bireylerden oluşmaktadır. “X” terimi belirsizliği ve geçişi temsil etse de, bu kuşak literatürde sıklıkla “kayıp kuşak” olarak anılmaktadır (Bayraktaroğlu ve Özbek, 2018). Türkiye bağlamında X kuşağı, modernleşme süreci ile geleneksel değerlerin iç içe geçtiği bir dönemde doğan bireyleri tanımlamakta ve bu nedenle “ara kuşak” ya da “geçiş dönemi çocukları” olarak anılmaktadır (Senbir, 2004: 24).

Kyles (2005: 54) bu kuşağın doğum aralığını 1960-1979 olarak tanımlamaktadır. Bu kuşağa atfedilen özellikler arasında eğitime verdikleri önem, film ve kültürel içeriklere olan ilgileri ve değişime uyum sağlamaları yer almaktadır (Tuncer ve Tuncer, 2016). Aynı zamanda bu dönemde hem Türkiye’de hem de dünyada siyasi kutuplaşmanın

ve toplumsal huzursuzluğun artması da X Kuşağı kimliğini şekillendiren önemli etkenler arasındadır. Özellikle 1968 sonrasında Türkiye'de sağ ve sol arasındaki çatışmaların artması, bu kuşağın erken yaşta siyasi farkındalık kazanmasına neden olmuştur (Fettahoğlu ve Sünbül, 2015).

X kuşağı bireyleri, önceki kuşakların aşırı çalışma eğiliminin aksine, bir iş-yaşam dengesi kurmaya çalışmıştır. Bu anlamda daha esnek ve pragmatik bir yaklaşım geliştirdikleri söylenebilir (Abraham ve Frank, 2014). Miller ve Washington (2011) bu kuşağın ebeveynlerinin çoğunlukla Baby Boomer kuşağına mensup olduğunu ve onların işkolik yaşam tarzlarının gölgesinde büyüdüklerini ileri sürmektedir. Bu bağlamda X Kuşağı, ebeveynlerinin çalıştığı saatlerde genellikle evde yalnız kaldıkları ve erken yaşta sorumluluk geliştirmeye başladıkları için “Otlakçı Çocuklar” olarak tanımlanmaktadır.

Bu kuşağın bireyleri hem geleneksel değerlere bağlı kalmayı hem de dijitalleşmeye entegre olmayı başaran bir geçiş kuşağı olarak öne çıkmaktadır. Kimliklerini ve dünya görüşlerini etkileyen tarihi olaylar arasında Watergate skandalı, Vietnam Savaşı, Elvis Presley'in ölümü, Three Mile Island kazası, İran rehine krizi, John Lennon suikastı, AIDS salgınının başlangıcı, Uzun Mekkeği Challenger kazası, Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Körfez Savaşı yer almaktadır.

X Kuşağı, daha az ebeveyn ilgisiyle büyüdükleri için bağımsızlık ve bireysel sorumluluk gibi değerleri erken yaşlarda benimsemiştir. Otoriteye karşı sorgulayıcı bir tutum geliştirmişler, kültürel çeşitliliğe ve sosyal farklılıklara karşı daha hoşgörülü olmuşlardır. İş hayatında ise kendilerinden önceki Baby Boomers kuşağının “çalışmak için yaşa” anlayışından ziyade “yaşamak için çalış” mottosunu benimsemişlerdir. Bu kuşağın bireyleri kariyer gelişimine önem vermekle birlikte, kurumsal sadakatten ziyade kişisel gelişime odaklanmaktadır. Aynı zamanda monoton ya da stresli çalışma ortamlarına tahammül etmek yerine, bu ortamları geçici bir öğrenme süreci olarak görmeyi tercih ediyorlar. Dolayısıyla, açık ve esnek yapıları nedeniyle, kurumsal beklentilere uymayan iş yerlerinden ayrılma eğilimleri yüksektir (Miller ve Washington, 2011).

2.4.4. Y Kuşağı (Next Generation)

Y Kuşağı, genel olarak 1980 ile 1994 yılları arasında doğan bireyleri kapsamaktadır (Kyles, 2005: 54). Bazı kaynaklarda bu aralık 1980–1997 olarak da ifade edilmektedir. Bu neslin en belirgin özelliği, dijitalleşmenin ilk evresine doğmuş olmaları

ve teknolojik dönüşümle birlikte büyümüş olmalarıdır. Y Kuşağı'nın yaklaşık üçte ikisi, beş yaşından önce bilgisayarla tanışmış ve bilgiye ulaşım konusunda geçmiş kuşaklara kıyasla benzersiz bir hızla gelişim göstermiştir (Zemke vd., 2013).

Bu kuşak bireyleri, geniş bir sosyal çevreyle sürekli etkileşim halindedir. Yaşadıkları sosyal sorunlara rağmen iyimser bir bakış açısına sahip oldukları ve büyük çoğunluğunun çekirdek aile yapısında yetiştiği görülmektedir. Ancak dikkat çeken bir diğer özellikleri ise, önemli bir kısmının parçalanmış ailelerde büyümüş olmasıdır. Bu durum, bireyselleşme ve teknolojiyle kurdukları güçlü bağlarla birleşerek onların sosyal yapı içerisindeki konumlarını yeniden şekillendirmiştir.

Y Kuşağı'nı tanımlayan başlıca nitelikler arasında; özgür düşünceye sahip olmaları, teknolojiyle iç içe bir yaşam sürmeleri ve günün büyük bir bölümünü dijital platformlarda geçirmeleri yer almaktadır. Bu bireyler için teknoloji yalnızca bir araç değil, aynı zamanda yaşamın ayrılmaz bir bileşeni haline gelmiştir. Girişimcilik eğilimlerinin yüksek olması da onları diğer kuşaklardan ayıran önemli özelliklerden biridir (Yaşa ve Bozyiğit, 2012).

Jain ve Pant (2012), Y Kuşağı'nı dünyada ilk kez teknolojik temelli ve küresel ölçekte etkili olan bir nesil olarak tanımlar. Aynı zamanda Gen Y, Millennials, Digital Generation, Echo Boomers ve Net Generation gibi farklı adlarla da anılmaktadır. Schrode ve Warren (2003) ise bu kuşağın öne çıkan özelliğini “neden?” sorusunu sıkça sormak olarak belirtmekte ve onları “Neden Kuşağı” olarak tanımlamaktadır.

Y Kuşağı, X Kuşağı'na kıyasla daha kalabalık bir nüfusa sahiptir (Schrode ve Warren, 2003). Bu geniş demografik yapı, onları küresel ölçekte etkili bir sosyal ve ekonomik güç haline getirmiştir. Teknolojik gelişmelere ve küreselleşmenin getirdiği değişimlere birebir tanıklık eden bu kuşak, bilgiye kolay erişimin ve hızlı iletişimin sunduğu avantajlarla sosyal yapı üzerinde etkili bir konuma gelmiştir.

Geleneksel olarak kuşaklar yaklaşık 20 yıllık periyotlarla şekillense de, teknolojinin baş döndürücü hızı bu sürecin daha sık kuşak geçişlerine neden olduğunu göstermektedir (Seçkin, 2005: 112). Y Kuşağı'nın bireysel, özgürlükçü, yenilikçi ve zor beğenen yapısı, onları küresel vatandaşlar olarak tanımlanabilir kılmaktadır. X kuşağının çocukları olarak doğan Y Kuşağı, teknoloji kullanımında oldukça ileri düzeyde olup, kişisel bilgisayarlar, cep telefonları ve internetin aktif kullanıcılarıdır (Senbir, 2004: 26).

2.4.5. Z Kuşağı

Z Kuşağı, 1990’ların sonlarından itibaren, 2000’li yılların başında doğmuş bireyleri tanımlamak için kullanılan bir kuşak sınıflamasıdır. Genellikle 1997–2012 yılları arasında doğanları kapsadığı belirtilse de, bu sınırlar üzerinde görüş birliği bulunmamaktadır. Kuşakların tanımlanması çoğu zaman değişkenlik gösterebildiği için, Z kuşağının kesin doğum yıllarını belirlemek zordur. Harf bazlı kuşak adlandırmalarında Latin alfabesinin son harfi olan “Z” ile ifade edilen bu nesil, Y Kuşağını takip eden ve Alfa Kuşağı’ndan hemen önce gelen gruptur.

Z kuşağının hangi yıllar arasında doğduğu konusunda çeşitli görüş ayrılıkları bulunsada, genel eğilim bu kuşağın 1997 ile 2000 yılları arasında dünyaya geldiği yönündedir (Francis ve Hoefel, 2018). Her ne kadar kuşaklar genellikle yaklaşık 20 yıllık zaman dilimlerinde incelense de, bu sürelerin kesinliğiyle ilgili standart bir ölçüt bulunmamaktadır. Özellikle teknolojik gelişmelerin hız kazanmasıyla birlikte, bazı araştırmacılar Z kuşağının süresinin daha kısa – örneğin 10 yıl – olarak tanımlanması gerektiğini öne sürmüştür; bu yaklaşımın, gelecekteki kuşakların da onar yıllık dönemlerle değerlendirilmesini daha anlamlı kılacağı yönünde görüşler bildirmiştir.

Born between 1995-2012	Stillman & Stillman (2017); Wilson <i>et al.</i> , (2017); Singh (2014); Barhate & Dirani (2021); Deloitte (2018)
Born between 1995 – 2015	Koulopoulos & Keldsen (2014) (as cited by Chareewan <i>et al.</i> , (2020)
Born after 1995	Tang (2019); Agarwal & Vaghela (2018); Maioli (2016); Fratričová, & Kirchmayer (2018); Bulut & Maraba (2021); Bielen & Kubiczek (2020); Hampton & Welsh (2019); Adecco (2015)
Born after 1995 and raised during the 2000s	Wilson <i>et al.</i> , (2017)
Born in 1996 and after	Hameed & Mathur (2019); Bejtkovsky (2016)
Born between 1996 - 2010	Kodithuwakku <i>et al.</i> , (2018); Scott (2016) (as cited by Chareewan <i>et al.</i> , (2020)
Born between 1996 - 2011	Lanier (2017)
Born between 1996 - 2012	Schwieger & Ladwig (2018); n-gen People Performance Inc., (2017)
Born between 1996 – 2013	Grow & Yang (2018)
Born after 1997	Jayathilake (2019)
Born in 1998 - present	Otieno & Nyambegera (2019)
Born before and after 2000	Çora (2019)
Born after 2000	Ozkan & Solmaz (2015)
Mid 1990s to Mid 2000	Lalić <i>et al.</i> , (2020)

Şekil 2. Jayatissa, K.A.D.U.1* “Generation Z – A New Lifeline: A Systematic Literature Review” Sri Lanka Journal of Social Sciences and Humanities, (2023) :179-186.

Z Kuşağı Raporu'na göre bu kuşağın dünya nüfusunun yaklaşık %25'ini oluşturduğu, 2025 yılına kadar küresel iş gücünün %27'sini teşkil edeceği ve yaklaşık 7 trilyon dolarlık bir satın alma gücüne sahip olacağı öngörülmektedir. Bu kuşağın bireyleri; duygusal zekâları gelişmiş, çözüm odaklı düşünebilen, alaycı ve pragmatik yönleriyle öne çıkan, yaşlarının ilerisinde beceriler sergileyebilen bireyler olarak tanımlanmaktadır (A-Gen-Z Report, 2023).

Z Kuşağı, teknolojinin içine doğmuş bir nesil olarak internet, sosyal medya ve dijital araçlarla erken yaşlarda tanışmış, bu sayede “dijital yerliler” olarak adlandırılmıştır (Nicolaou vd., 2020). Bascha, Brue ve Rain'in tanımına göre bu kuşak, internetin, akıllı telefonların, dizüstü bilgisayarların ve sosyal medya ağlarının yoğun biçimde kullanıldığı bir çağda büyüyen bireyleri kapsar (Bascha, 2011; Brue Tulgan ve Rain Maker Inc., 2013).

Singh ve Dangmei'ye (2016: 3) göre, Z Kuşağı teknolojiyle şekillenmiş bir kimliğe sahiptir. Bu nedenle “Teknoloji Kuşağı” veya “Dijital Yerli Kuşak” gibi ifadelerle de tanımlanmaktadır. Önceki nesillerden farklı olarak bu bireylerin dijital dünyaya doğrudan entegre olmuş olmaları, onları hem sosyokültürel hem de ekonomik bakımdan farklılaştırmıştır.

1997–2020 yılları arasında doğmuş bireyleri kapsayan bu jenerasyon, tıpkı Y Kuşağı gibi teknolojiyle iç içe bir yaşam sürmektedir. Hatta çoğu birey teknolojiyi yalnızca bir araç olarak değil, yaşamın her alanına entegre olmuş bir unsur olarak deneyimlemektedir. Mengi (2011), bu kuşağın sosyal medya platformlarında sanal ilişkiler kurabilmesi nedeniyle bireyselleşme eğilimi taşıdığını ve bu durumun yalnızlaşmalarına neden olabileceğini belirtmiştir. Bunun yanında, çoklu görev yeteneklerinin gelişmiş olması, farklı konulara eşzamanlı odaklanabilmelerini sağlamaktadır. Ancak Tari'ye (2011) göre, bu beceri ezberleme ve kalıcı öğrenme gibi bilişsel süreçlerde bazı zorluklar doğurabilmektedir.

Z Kuşağı'nın bireysel yapıları oldukça belirgindir. Geleneksel iletişim yöntemlerinden uzak durarak, e-posta gibi araçları eski moda kabul eden ve daha çok yeni nesil sosyal medya platformlarını tercih eden bir nesil olarak dikkat çekerler (Ayhün, 2013). Aile içi iletişim giderek zayıflamakta, dijital araçlar artık sadece bir araç değil, yaşamın bütününe yayılan bir alışkanlık haline gelmektedir. Bu durum, toplumsal ilişkilerden bireysel öğrenmeye kadar pek çok alanda etkisini göstermektedir. Z kuşağında gözlemlenen öğrenme zorlukları, sürekli ve sınırsız bilgiye erişim nedeniyle

bilgilerin kalıcı hâle gelmesini gereksiz görmelerinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda sabırsız bir yapıya sahip olmaları, problem çözme becerilerinde bazı sınırlılıklara yol açabilir (Csobanka, 2016). Etik duyarlılık konusundaki zayıflıklar da bu kuşağın eleştirilen yönlerinden biridir (Özturan, 2011).

2.5. Z Kuşağı Özellikleri

Z Kuşağı, bilgi ve iletişim teknolojilerinin egemen olduğu bir çağda doğmuş bireylerden oluşmaktadır. Bu kuşak, çevrimiçi ortamda sosyalleşme, öğrenme ve yaşam biçimi gibi konularda önceki nesillerden farklı beklentilere sahiptir (Tóbi, 2013: 111). Teknoloji ile doğrudan etkileşim içinde büyüyen bu kuşağın yaşam tarzı, büyük ölçüde dijital dünya ile şekillenmiştir.

Singh ve Dangmei (2016), Z Kuşağı'nın kültürel olarak en çeşitli ve teknolojik olarak en karmaşık kuşaklardan biri olduğunu vurgulamaktadır. Bireyselliği ön plana çıkaran bu nesil, doğrudan, açık ve resmi olmayan bir iletişim biçimini benimsemiştir. Sosyal medya ağları onların hayatında yalnızca bir etkileşim alanı değil, aynı zamanda kimliklerini ifade ettikleri bir platform haline gelmiştir. Bu özelliklerinden dolayı "Kendin Yap" kuşağı olarak da tanımlanmaktadırlar. Aynı zamanda, her şeyi kişiselleştirme arzuları güçlüdür ve özgünlük, bu kuşağın temel değerlerinden biri olarak öne çıkar (Altıntuğ, 2012: 209).

Strauss ve Howe'un (1991) kuşak sınıflamasında yer verdiği bu nesil, harf sıralamasındaki son halkayı temsil ettiği için "Z" ile adlandırılmıştır. Beyaz'a (2020: 56) göre, Z Kuşağı'nın davranışları, tercihler ve iletişim biçimleri, büyük ölçüde içine doğdukları dijital dünyanın etkileriyle biçimlenmektedir.

Twenge'in (2017) araştırması, dijitalleşmenin bireysel psikoloji üzerindeki etkilerini açıkça ortaya koymaktadır. Örneğin, 2011-2012 yıllarında iPhone satışlarındaki %50'lik artışa paralel olarak genç bireylerde mutsuzluk, kaygı ve depresyon gibi ruhsal belirtilerde de anlamlı bir artış gözlenmiştir. Bu da teknolojinin yalnızca yaşam biçimini değil, aynı zamanda zihinsel sağlığı da doğrudan etkileyebileceğini göstermektedir.

Z Kuşağı'nın bilişsel özellikleri de önceki kuşaklardan farklıdır. Rothman (2016), bu kuşağın beyin yapısının çevresel uyaranlara verdiği tepkiler doğrultusunda şekillendiğini, özellikle de karmaşık ve görsel odaklı içeriklere karşı yüksek duyarlılık

geliştirdiğini belirtmiştir. Bu durum, onların görsel öğrenme becerilerinin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Teknolojik araçları yoğun biçimde kullanan Z Kuşağı, aynı zamanda gelişmiş psikomotor becerilere sahiptir. Ünlü ve Çiçek (2019: 449), bu kuşağın teknolojiyi etkin kullanmaları sayesinde duyuşal ve motor becerileri arasında uyum sağladığını ve bu sayede aynı anda birçok farklı işlemi yapabilme yeteneğini kazandıklarını ifade etmektedir.

Z Kuşağı mensupları, eğitim ve ekonomik alanlarda da diğer kuşaklara göre daha donanımlı bireyler olarak değerlendirilmektedir. Zamanı yoğun bir şekilde deneyimleme eğiliminde olan bu bireyler, gün içinde birçok farklı etkinliğı eş zamanlı olarak yürütme yeteneğine sahiptir. Bu durumu Köktener ve Algöl (2020: 422), “çoklu ekran becerisi” olarak adlandırmaktadır. Yemek yerken ders çalışmak, alışveriş sırasında çevrimiçi içerik tüketmek gibi çoklu görevleri bir arada gerçekleştiren Z Kuşağı, günün 24 saatten uzun hissedilmesine neden olacak derecede yoğun bir yaşam pratiğı içindedir.

Tıpkı diğer kuşak tanımlarında olduğı gibi, Z Kuşağı’nın kesin doğum yılları konusunda araştırmacılar arasında görüş farklılıkları bulunmaktadır. Ancak genel kanı, bu kuşağın 2000 yılı ve sonrasında doğan bireylerden oluştuğı yönündedir. Z Kuşağı hakkında öne çıkan ilk gözlemlerden biri, bu neslin etkili birer dinleyici olmada zayıf kalabildiğı ve çevresel uyum becerilerinin sınırlı olabileceğidir. İletişim kurma biçimleri çoğunlukla dijital ortamlara dayanmakta; web üzerinden iletişimi tercih ettikleri için daha rahat ve özgür hissederek kendilerini bu ortamda daha etkili ifade ettiklerine inanmaktadırlar.

Dijital dünyanın içine doğmuş olan bu kuşak, literatürde “sessiz nesil” (Dewanti ve Indrajit, 2018: 57), “dijital yerliler” (Jiri, 2016: 109) ya da “Facebook Kuşağı – Post-Millennial” (Baldonaldo, 2018, s. 56) gibi farklı kavramlarla tanımlanmıştır. Teknolojiyle iç içe geçen yaşam tarzları, onların yalnızca bireysel davranış biçimlerini değil, toplumsal yapı içerisindeki rollerini de yeniden şekillendirmiştir. Sidorcuka ve Chesnovica (2017) ile Dolot (2018: 45), bu kuşağın gençlik ve yetişkinlik dönemlerini sosyal ve ekonomik anlamda yenilenme sürecinde geçireceklerini öngörmektedir.

Bu sosyal yenilenme, sosyalleşme biçimlerinde gözlemlenen değişimle birlikte açıklanabilir. Z Kuşağı’nın içine doğduğı yeni medya ve dijital platformlar, iş yapma biçimlerinden ilişki kurma yollarına kadar toplumsal hayatın birçok yönünü dönüştürmüştür. Ekonomik anlamda da dijitalleşmenin etkisi büyüktür. Sanal para

sistemleri, internet üzerinden yapılan alışverişler ve uzaktan çalışma gibi unsurlar, Z Kuşağı'nı önceki nesillerden ayıran ekonomik özellikler arasında yer almaktadır.

Z Kuşağı'nın büyüdüğü dönem, aynı zamanda teknolojik ürünlerin ve dijital altyapıların hızla geliştiği 2000'li yılları kapsamaktadır. Akıllı telefonlar, dizüstü bilgisayarlar, özgürce erişilebilen ağlar ve dijital medya araçları bu kuşağın yaşamının doğal parçaları hâline gelmiştir (Singh ve Dangmei, 2016; Dolot, 2018). Bu nedenle, Z Kuşağı bireyleri genellikle tanıdık, dijital olarak bağlantılı ortamlarda bulunmayı tercih ederler (Jiri, 2016: 109).

Bu kuşağın dikkat çeken özelliklerinden biri, dijital ortamlarda olduğu kadar günlük yaşam ilişkilerinde de yüksek uyum becerisine sahip olmalarıdır (Csobanka, 2016, s. 68). Hızla değişen koşullara karşı esneklik gösterebilmeleri, onların çevik ve çözüm odaklı bireyler olmalarına katkı sağlamaktadır. Akıllı cihazları, sosyal medya uygulamalarını ve çeşitli dijital platformları günlük yaşamlarının her alanına entegre eden Z Kuşağı, bu yönüyle oldukça küresel odaklı bir kimliğe sahiptir. Önceki kuşaklara kıyasla daha fazla seyahat edebilme ve uluslararası ilişkiler kurabilme imkânına sahip olmaları, sosyal medyanın sunduğu kültürlerarası etkileşim alanları sayesinde daha çeşitli bir sosyal çevreye ulaşabilmektedirler (Lifintsev vd., 2019: 45).

Küreselleşme, dijitalleşme ve kültürel çeşitlilik Z Kuşağı'nın yaşamında çocukluktan itibaren etkili olmaktadır. Yeni teknolojiler yalnızca davranışlarını değil; aynı zamanda bu kuşağın değer sistemini, ifade biçimlerini ve iletişim alışkanlıklarını da biçimlendirmiştir. Z Kuşağı'nın kullandığı dil ve ifadeler, ebeveyn kuşaklarıyla olan iletişimde zaman zaman yanlış anlamalara neden olabilmektedir (Bencsik, Horvath-Csikos ve Jubasz, 2016; Lifintsev vd., 2019: 45).

McCrindle'in (2014, s. 4) belirttiği üzere, günümüz gençliği geçmiş nesillerden farklı olarak teknoloji, medya, siyaset ve popüler kültürle daha derin ve hızlı bir bağ kurmaktadır. Bu durum, Z Kuşağı'nın hayat beklentilerini de etkilemiş; daha özgür yaşam biçimlerine, uluslararası hareketliliğe ve maddi bağımsızlığa yönelik arzuları ön plana çıkarmıştır. Erken yaşta gelir elde etme isteği, bir yere bağlı kalmadan dünyayı gezebilme hayalleri, bu kuşağın karakteristik eğilimleri arasında yer almaktadır.

Z Kuşağı'na yönelik yaklaşımlar ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Avrupa'da yapılan kuşak araştırmaları genellikle daha spesifik ve odaklıdır. Örneğin, PwC şirketi tarafından Avrupa'da 10.000 kişiyle yapılan bir çalışmada, 2000 Z Kuşağı

üyesinin görüşleri analiz edilmiştir. Bu çalışmaya göre, Z Kuşağı'nın en çok önem verdiği konular şunlardır:

- a) Teknoloji,
- b) İnternet,
- c) Sağlık,
- d) Çevre.

Bu başlıkların ön plana çıkması; dijital dünyada doğmuş olmaları, küresel krizlere tanıklık etmeleri ve çevresel tehditlerin farkında büyümeleriyle doğrudan ilişkilidir (Mengü, 2021).

Türkiye’de ise Z Kuşağı’nın önemsedığı temel meseleler arasında insan hakları, hayvan hakları ve cinsiyet eşitliği öne çıkmaktadır. KONDA Araştırma Şirketi’nin yürüttüğü çalışmada, Z Kuşağı’nın %76,4’ü; adalet, demokrasi, ifade özgürlüğü, liyakat ve sanat gibi kavramlara büyük önem verdiğini ifade etmiştir (Mengü, 2021). Ayrıca, bu kuşağın sosyal medyada sıklıkla gündem olan etiketlerle, özellikle Twitter gibi platformlarda temsil edilmesi dikkat çekicidir.

X, Y ve Z kuşakları karşılaştırıldığında, Z Kuşağı’nın küresel düzeyde çok daha benzer kültürel etkileşim alanlarında büyüdüğü gözlemlenmektedir. İnternetin ve sosyal ağların sunduğu anlık bilgi akışı, dünyanın herhangi bir köşesinde yaşanan olayların eş zamanlı takip edilmesini mümkün kılmaktadır. Clotaire Rapaille (2006), “The Culture Code” adlı çalışmasında, çoğu bireyin yedi yaşından önce yalnızca tek bir kültüre maruz kaldığını belirtse de (akt. Berger, 2018: 30), günümüzde bu durum internetin etkisiyle önemli ölçüde değişmiştir. Holloway, Green ve Stevenson (2015) ile Ergüney (2017: 1919), artık çocukların çok küçük yaşlarda internetle tanıştıklarını ve bu dijital ortamların onların kültürel çeşitliliğe daha erken erişim sağlamalarına neden olduğunu ifade etmektedir.

2.6. Z Kuşağı ve Şiddet Eğilimi

Tatlıoğlu’nun aktardığı üzere, Albert Bandura’nın sosyal öğrenme kuramı, bireylerin çevrelerini gözlemleyerek davranış kazandıklarını savunmaktadır. Bu teoriye göre, özellikle şiddet gibi olumsuz davranışlar medya aracılığıyla gözlemlenip içselleştirilebilir. Müzik, bireylerin duygusal ve toplumsal yönlerine etki eden güçlü bir

araçtır. Z Kuşağı'nın şiddet içerikli müziklerle kurduğu ilişki, bu tür davranışları modelleme eğilimini artırabilmektedir. Özellikle popüler müzik türlerinde geçen saldırgan sözlerin gençler tarafından taklit edilmesi, şiddet eğilimini tetikleyici bir unsur hâline gelebilir.

Lorenz ve Freud'un saldırganlığı doğuştan gelen bir dürtü olarak tanımladığı kuramsal yaklaşımların aksine, Bandura'nın geliştirdiği Sosyal Öğrenme Kuramı, saldırganlık davranışlarının büyük ölçüde çevresel faktörler ve öğrenilmiş deneyimlerle şekillendiğini öne sürmektedir. Bandura, bireylerin şiddet içeren davranışları yalnızca deneyim yoluyla değil; medya, televizyon, sinema gibi araçlarla da gözlemleyerek öğrendiklerini belirtmektedir. Ayhan'a (2006) göre, bu durum özellikle şiddetin ödüllendirildiği temsillerde daha da pekişmekte ve saldırganlık sosyal bir öğrenme biçimi hâline gelmektedir.

2.7. Z Kuşağı ve Teknoloji

1995 yılı ve sonrasında doğan Z Kuşağı, dijital teknolojinin yaşamın her alanına nüfuz ettiği bir dönemde doğmuş ve büyümüştür. Bu durum, onların toplumsal, kültürel ve bireysel davranışlarını büyük ölçüde biçimlendirmiştir (Fortunati, Taipale ve de Luca, 2019: 95–112). Schroer'in (2019) vurguladığı gibi, küreselleşmenin etkisiyle büyüyen bu nesil, tüm kuşaklar içinde en fazla çeşitliliğe sahip olan kuşaktır. Bu çeşitlilik; yeni teknolojilere doğrudan erişim, hoşgörü kültürü ve dijital ağlar aracılığıyla kurulan etkileşimlerle ortaya çıkmaktadır (Turner, 2015: 103–113).

Reeves ve Oh'a (2008) göre Z Kuşağı, teknolojik okuryazarlığı yüksek, küresel düzeyde sosyal etkileşimi güçlü ve doğrudan fiziksel ilişkiler yerine dijital etkileşimleri tercih eden bireylerden oluşmaktadır. İnternetin sunduğu kablosuz, sınırsız ve hiper bağlantılı bir dünyada yetişen bu bireyler, dijital ortamları yalnızca bilgi edinme aracı olarak değil, aynı zamanda kimliklerini inşa ettikleri bir alan olarak da görmektedirler (Levickaite, 2010).

Acılıoğlu (2015), Z Kuşağı'nın daha ilkökul çağına gelmeden sosyal medya platformlarında aktif olmaya başladığını ve teknolojiyi erken yaşta yaşamalarının merkezine aldığını vurgulamaktadır. Bu kuşak için teknoloji yalnızca iletişimin aracı değil, aynı zamanda benliğin bir uzantısı hâline gelmiştir. Chicca ve Shellenbarger (2018), teknolojinin bireylerin iletişim kurma, öğrenme ve sosyalleşme biçimlerinde

belirleyici rol oynadığını ve Z Kuşağı'nın tüm bu etkileşimlerde teknolojiye güvenme eğiliminde olduğunu belirtmektedir.

Jean M. Twenge'in (2017) araştırması, Z Kuşağı'nda dijital cihaz ve sosyal medya kullanımının artmasıyla birlikte kaygı bozuklukları ve depresyon vakalarında da yükseliş gözlemlendiğini ortaya koymuştur.

2.8. Z Kuşağı ve Dijital Platformlar

Selahattin Çankal'a göre Z Kuşağı dijital platformları çok yönlü amaçlarla kullanmaktadır. Bu amaçlar arasında; iletişim kurmak, boş zaman değerlendirmek, bilgi edinmek, gündemi takip etmek, oyun oynamak ve yeni insanlarla tanışmak öne çıkmaktadır (Çankal, 2024: 91–104). Aynı zamanda bu platformlar, Z Kuşağı'nın benlik performanslarını sergilemeleri açısından da işlevseldir. Çankal'a (2024: 105–170) göre bu performans biçimleri; sosyal riskleri azaltmak, istenilen kimlikleri inşa etmek, özgün kimlikleri göstermek, sosyal mesafeyi kontrol etmek ve idealize edilmiş bir “öteki” imgesiyle etkileşim kurmak gibi amaçlar taşımaktadır.

“Sosyal riskleri azaltmak” kavramı, çevrimdışı ortamlarda dışlanma gibi durumların önüne geçmek amacıyla çevrimiçi stratejiler geliştirmeyi ifade eder. Kullanıcılar, anonim hesaplar sayesinde çevrimdışı ilişkileri gözlemleme, denetleme ve yönetme fırsatı elde etmektedir. “Dijital maskeler” kavramı da bu bağlamda ortaya çıkmakta; kullanıcılar, paylaşım ve etkileşimlerinde takipçi kitlesinin beklentilerini ve olası tepkilerini dikkate alarak daha dikkatli davranmaktadır (Çankal, 2024: 105–170).

“Arzulanan kimliklerin yaratılması”, bireylerin dijital platformlar üzerinden kurguya dayalı ya da idealize edilmiş benliklerini oluşturma ve bu kimlik aracılığıyla sosyal gruplarla etkileşim kurma sürecini ifade eder (Özdemir, 2015: 121). Bu süreç, aynı düşünceleri paylaşan bireylerle etkileşim kurmayı ve toplumsal kabul görmeyi kolaylaştırmaktadır.

“Otantik kimliklerin sergilenmesi” ise bireylerin sahip oldukları beceri, yaratıcılık ya da uzmanlık alanlarını dijital ortamlarda doğrudan ifade edebilmeleriyle ilgilidir. Sosyal medya, Z Kuşağı bireylerine bu yeteneklerini görünür kılacakları mecralar sunmaktadır (Çankal, 2024: 105–170).

2.9. Z Kuşağı ve Sosyal Medya

Günümüzde sosyal medya, toplumsal yapının hemen her kesiminden bireylerin yaşamlarında merkezi bir konuma ulaşmıştır. Bu dijital platformlar, bireylerin sosyal ilişkilerini yeniden şekillendirdikleri ve kimliklerini farklı biçimlerde ifade etme imkânı buldukları mecralar hâline gelmiştir. Gerçek hayattaki kimlikten sanal kimliğe geçiş sürecinde bireyler, çoğu zaman oldukları kişiden ziyade olmak istedikleri kişi imajını yansıtmaya fırsatı bulmaktadır. Bu durum, dijital kültürün beraberinde getirdiği yeni normların ve değerlerin özellikle genç kuşaklar üzerindeki etkisini artırmaktadır.

Sosyal medya aracılığıyla yaygınlaşan bazı davranış kalıpları öne çıkmaktadır. Bunlar arasında ünlü olma arzusu, üretmeden tüketme eğilimi ve maddi görünüme verilen önemin maneviyattan daha çok vurgulanması dikkat çekmektedir. Bu dijital kültürün ilk ve en yoğun muhatapları, teknolojiyle iç içe büyüyen Z Kuşağı bireyleridir.

Sosyal medya kavramının anlaşılabilmesi için öncelikle sosyalleşme olgusunun temellerine değinmek gerekmektedir. İnsanlık tarihi boyunca birey, toplumsal bir varlık olarak diğer insanlarla ilişki kurma ve birlikte yaşama ihtiyacı içinde olmuştur. Bu ihtiyaç günümüzde değişmemiştir; ancak iletişim kurma araçları dönüşüme uğramıştır. Geleneksel yüz yüze iletişim biçimlerinin yerini, günümüzde büyük ölçüde dijital iletişim araçları ve sosyal medya platformları almıştır.

GEZ-ÇAT tarafından Türkiye genelinde gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, Z Kuşağı'nın sosyal medya kullanım alışkanlıklarında dikkat çeken bazı veriler ortaya çıkmıştır. Katılımcıların %99'u WhatsApp kullanırken, onu %90 oranla Instagram ve YouTube takip etmektedir. Twitter kullanıcı oranı %60 civarındayken, TikTok'un kullanım oranı %16 ile sınırlı kalmaktadır. Bu veriler, Z Kuşağı'nın dijital platformlara yüksek oranda entegre olduğunu ve farklı sosyal medya araçlarını çeşitli amaçlarla aktif biçimde kullandığını göstermektedir.

Sosyal medyanın Z Kuşağı üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerden biri, dikkat süresinde azalma ve odaklanma yetisinde zayıflamaya neden olan dijital bağımlılık eğilimidir. Genç bireyler, sosyal medya uygulamalarında gereğinden fazla zaman geçirerek günlük işlevselliklerini ve akademik performanslarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca, bu platformlarda kontrolsüz biçimde paylaşılan şiddet içerikleri, çocuklar ve gençler üzerinde davranışsal değişimlere yol açabilmektedir.

Bunun yanı sıra, sosyal medyada mahremiyetin ihlali ve özel hayatın ifşa edilmesi gibi sorunlar, toplumsal değerlerin aşınmasına neden olabilmektedir. Sosyal medyada yeni insanlarla tanışma ve iletişim kurma çabası arttıkça, yüz yüze etkileşimlere dayalı geleneksel sosyal bağlar; örneğin aile içi ilişkiler ve gerçek zamanlı görüşmeler, giderek zayıflamakta ve yerini sanal etkileşimlere bırakmaktadır.

2.10. Z Kuşağı ve Popüler Kültür

Bryan S. Turner'a göre, kuşakların sosyal yapı içinde daha belirgin şekilde yer alabilmesi, popüler kültürün evrenselleşmesi ile mümkün hâle gelmektedir. Kolektif kültürün yaygın biçimde paylaşılabılır olması, bireylerin ortak kültürel bağlamlarda varlık gösterebilmesini kolaylaştırmaktadır. Turner'ın bu yaklaşımı, özellikle Z Kuşağı'nın dijital ortamlarla kurduğu etkileşim göz önünde bulundurulduğunda anlam kazanmaktadır.

Günümüzde sosyal medyanın yaygın kullanımı, kolektif kültürün küresel çapta hızlı bir şekilde yayılmasına olanak tanımaktadır. Z Kuşağı, sosyal medya sayesinde yalnızca bu kültürün pasif bir alıcısı değil, aynı zamanda aktif bir üreticisi hâline gelmiştir. Sosyal medya platformlarının interaktif doğası, "popüler olan"ın belirlenmesini daha çeşitlendirmiş; ayrıca bu mecralarda içeriklerin paylaşılma ve yayılma hızı, popülerliğin kazanılması ve korunmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Bu durum, popüler kültür dinamiklerinin geleneksel kalıplardan sıyrılarak daha akışkan ve zamanla yarışan bir yapıya bürünmesine yol açmıştır.

2.11. Z Kuşağı ve Eğitim Durumları

Gen-Z raporuna göre, Z Kuşağı önceki nesillerle kıyaslandığında daha nitelikli bir eğitim sürecinden geçmektedir ve tarihsel olarak en yüksek eğitim seviyesine ulaşma potansiyeline sahip kuşak olarak değerlendirilmektedir. Bu nesil içerisinde lise eğitimini terk etme oranı düşük düzeydeyken, yükseköğretime başlama ve tamamlama eğilimi oldukça yüksektir. Z Kuşağı bireylerinin bilgiye kolay erişim imkânına sahip olmaları, eğitimle kurdukları bağın güçlenmesini sağlamaktadır. Ayrıca teknolojiyle iç içe büyümeleri, öğrenme biçimlerinin dijitalleşmesini ve eğitim yöntemlerinin değişmesini de beraberinde getirmiştir.

2.12. Z Kuşağı ve Müzik Tüketim Alışkanlıkları

Müzik tüketimi, bireylerin müziği dinleme, satın alma, paylaşma gibi yollarla yaşamlarında nasıl kullandıklarını ifade eder. Bu davranış biçimi, teknolojik gelişmelerle birlikte sürekli değişim göstermektedir. Dijitalleşme ile birlikte müzik tüketimi yalnızca fiziksel ortamlarda değil, çevrimiçi platformlar aracılığıyla da gerçekleşmektedir.

Müzik dinleme, yalnızca rastlantısal bir etkinlik değil; belirli bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilen ve zamanla geliştirilmesi gereken bir beceri olarak değerlendirilmektedir. Bu süreç hem bireyin bilinçli seçimlerini yansıtan hem de seçici bir şekilde algılanan sesleri kapsayan bir yapıya sahiptir. Dinleme eylemi ilk olarak duyma ve işitme gibi fiziksel becerilerle başlasa da, esasen anlamlandırma süreci zihinsel ve bilişsel faaliyetlerle şekillenmektedir. Dinleyicinin müziği etkin biçimde algılayabilmesi; dikkat, ilgi, çözümleme ve değerlendirme gibi zihinsel çabaları içeren aktif bir süreci gerektirir. Bu etkileşim sayesinde müzik, nihayetinde hedef kitleye ulaşır ve bir anlam kazanır (Özdemir ve Can, 2019: 370–371).

Müzik dinleme, müzikle ilgili her türlü etkinliğin temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Canlı konserler, radyo ve televizyon yayınları, müzikaller, analog kayıtlar ve dijital platformlar, bireylere müzik dinleme imkânı sunan başlıca mecralar arasında yer alır. Bireylerin müzik dinleme motivasyonları; estetik haz alma, kendini motive etme ya da günlük yaşantılarına eşlik etme gibi çeşitli amaçlara dayanabilir. Eğlenme, duygusal durumları düzenleme ve törensel/ritüel amaçlar, insanların müziği tercih etmelerindeki en sık rastlanan gerekçeler arasında gösterilmektedir (Johnson, 2004: 1161).

Yapılan araştırmalar, müzik dinlemenin ergenlik döneminde bireyler için çok yönlü işlevler taşıdığını ortaya koymaktadır. Müzik, gerginlik ve stresin azaltılmasına katkı sağladığı gibi, bireylerin yaşadığı kişisel zorluklarla başa çıkabilmelerine de yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda, kişisel ve toplumsal kimliklerin inşa sürecinde önemli bir rol üstlendiği ifade edilmektedir (Kratus, 2017: 46).

Zamanla müzik dinleme biçimleri, teknolojik yeniliklerin etkisiyle dönüşüm geçirmiştir ve bu dönüşüm günümüzde de devam etmektedir. Sesin taşınabilir hale gelmesi, ilk olarak transistörlü radyolar aracılığıyla mümkün olmuş; 1979 yılında Sony tarafından geliştirilen ve kulaklıkla birlikte sunulan Walkman cihazı ise bu sürece yeni bir boyut kazandırmıştır. 21. yüzyılda ise dijital ses teknolojilerinin ilerlemesi sayesinde

müzik, cep telefonları üzerinden kolaylıkla erişilebilir ve dinlenebilir hale gelmiştir. Bu teknolojik gelişmeler, bireylerin müzikle kurdukları ilişkiyi dönüştürerek, dinleme alışkanlıklarının da önemli ölçüde değişmesine neden olmuştur (Akdeniz, 2018: 347).

Günümüzde müzik dinleme, bireylerin günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası olarak önemini sürdürmektedir. Uluslararası Fonogram Endüstrisi Federasyonu'nun (IFPI, 2018) yayımladığı tüketici raporuna göre, küresel düzeyde bireyler haftada ortalama 17,8 saat müzik dinlemektedir; bu da günde yaklaşık 2,5 saate denk gelmektedir. Söz konusu rapor, kullanıcıların %86'sının isteğe bağlı (on-demand) müzik platformlarını tercih ettiğini ve %75'inin müzik dinlerken akıllı telefonları kullandığını göstermektedir. Bir yıl sonra yayımlanan IFPI (2019) raporunda ise bu sürelerin haftalık 18 saate, günlük ortalama ise 2,6 saate yükseldiği belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların %54'ü kendilerini “fanatik” ya da “müziği yoğun şekilde seven” bireyler olarak tanımlarken, özellikle 35-64 yaş grubundaki bireylerin dijital müzik kullanımında dikkate değer bir artış gösterdiği vurgulanmıştır (IFPI, 2018; IFPI, 2019, akt. Dijital ve Geleneksel Medyanın Z Kuşağının Müzik Dinleme Alışkanlıklarına Olan Etkisi, 2025).

Müzik dinleme alışkanlığı, bireylerin yaşadıkları duygusal deneyimleri anlamlandırmalarında ve bu deneyimleri ifade etmelerinde toplumsal düzeyde önemli işlevler üstlenmektedir. Dinlenen müzik türleri, bireyler üzerinde farklı psikolojik etkiler yaratabilmektedir. Örneğin, yapılan araştırmalar, arabesk müzik dinleyen bireylerde kaygı ve depresyon eğilimlerinin daha yüksek olduğunu, metal müzik dinleyen bireylerde ise saldırganlık düzeylerinin diğer müzik türü dinleyicilerine göre daha belirgin olduğunu ortaya koymuştur (Uluçay, 2018: 141).

Diğer tüm alışkanlıklarda olduğu gibi, müzik dinleme alışkanlığı da bireyin kişisel özellikleri, beğenileri ve tercihleri doğrultusunda şekillenmektedir. Bununla birlikte, içinde bulunduğumuz çağın sunduğu sosyokültürel ve teknolojik dinamikler, bireylerde bir tür tek tipleşme eğilimine yol açmakta ve bu durum müzik dinleme pratiklerine de yansımaktadır. Günümüzde müzik, zaman ve mekân sınırlamaları olmaksızın çok daha kolay bir şekilde erişilebilir hâle gelmiştir. Bu gelişmeler, bireylerin müzikle kurduğu ilişkiyi daha kişisel ve öznel bir düzleme taşımış; dolayısıyla müzikal deneyimin giderek daha fazla bireyselleştiği gözlemlenmiştir (Özen, 2016).

Bireylerin kişisel tercih ve isteklerine bağlı olarak, müziğin hangi ortamlarda, hangi koşullarda, ne zaman ve nasıl dinlendiği, müzik dinleme alışkanlıkları kapsamında değerlendirilen davranışsal örüntülerdir. Bu alışkanlıklar, dinleyici üzerinde

oluşturdukları olumlu ya da olumsuz etkiler bakımından ele alındığında, bireysel yaşam açısından dikkatle incelenmesi gereken bir konu hâline gelmektedir. Davranışların ya da alışkanlıkların dönüşümünü sağlamak için etkili araçlardan biri ise eğitimidir. Bu bağlamda, müzik eğitimi bireylerin müzik dinleme alışkanlıklarını daha bilinçli ve olumlu yönde şekillendirme potansiyeline sahiptir (Özen, 2016).

Bireyler, müzik tercihlerini yalnızca bireysel zevklerine göre değil; sosyal, duygusal ve bilişsel koşulların yanı sıra dinleme ortamı, ruh hâli ve anlık etkinlikleri doğrultusunda şekillendirmektedir (Gürgeç, 2016: 230). Müzik ile belirli yaş grupları arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmaların önemli bir bölümü, ergenlik dönemi üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu ilginin temelinde ise müziğin, yaş grupları içerisinde en etkili olduğu ve bireysel gelişim açısından en kritik evrelerden biri olarak kabul edilen ergenlik döneminde daha belirleyici bir rol oynaması yatmaktadır.

Araştırmalar, bireylerin müzik tercihleri ile bazı kişilik özellikleri arasında kayda değer düzeyde ilişkiler bulunduğunu ortaya koymaktadır (Güner, 1998, akt. Sezer, 2011; Mills, 1996, akt. Aydoğan ve Gürsoy, 2007; Kelly vd., 2003, s. 205; Devlin vd., 2009). Etki düzeyi farklılık gösterebilse de, uzmanlar bireylerin tercih ettikleri müzik türlerine bakılarak kişilik yapıları hakkında çeşitli çıkarımlarda bulunmanın mümkün olduğunu ifade etmektedirler.

2.13. Müzik Tüketim Yöntemleri

Fiziksel Formatlar: CD, plak ve kaset gibi materyaller üzerinden müzik dinleme alışkanlıkları.

Dijital Akış Servisleri: Spotify, Apple Music gibi çevrimiçi uygulamalar üzerinden anlık müzik erişimi.

Müzik İndirme: iTunes, YouTube, MusicBox gibi platformlar aracılığıyla müzik dosyalarının indirilerek dinlenmesi.

Geleneksel Medya: FM/AM radyo istasyonları veya televizyon müzik kanalları aracılığıyla yapılan dinlemeler.

2.14. Müziğin Z Kuşağı Üzerindeki Etkileri

Herrington ve Capella'nın (1994) belirttiği üzere, müzik iki ana özelliklikle değerlendirilir: yapısal ve duygusal. Yapısal özellikler; müziğin temposu, ses seviyesi,

armoni, tarz ve ritim gibi fiziksel unsurları kapsarken, duygusal özellikler ise bireyin müziği nasıl algıladığına bağlıdır. Bu duygusal bileşenler; yaş, müzik kültürü, karmaşıklık düzeyi ve müziğe olan aşinalık gibi bireysel farklılıklardan etkilenmektedir.

Müziğin dinleyici üzerindeki etkisi oldukça öznel olup, kişisel ve kültürel geçmişle yakından ilişkilidir. Örneğin, hızlı tempolu ve neşeli tonlardaki müzik parçaları olumlu duygular yaratabilirken, yavaş ve düşük tonlu parçalar hüznün gibi duyguları tetikleyebilir. Bu bağlamda müzik, tüketicinin ruh hâlini etkileyen ve dolayısıyla davranış biçimlerine yön verebilen güçlü bir araçtır.

Son yapılan çalışmalarda, müzik tercihleriyle demografik değişkenler arasında da ilişki kurulmuştur. Dinlenen müzik türlerinin bireyin yaş grubuna, cinsiyetine ve eğitim seviyesine göre farklılık gösterdiği ortaya konulmuştur. Bu farklılıklar, müziğin bireysel kimlik oluşturmadaki rolüne de ışık tutmaktadır.

North, Hargreaves ve O'Neill tarafından gerçekleştirilen araştırmada, İngiliz ergenlerin müziğe atfettikleri anlamlar ve müzikle ilgilenme nedenleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular, ergen bireylerin müziği yalnızca bir eğlence aracı olarak değil, aynı zamanda kendilerini ifade etme sürecinde bir araç olarak kullandıklarını ve bu yolla duygusal ihtiyaçlarını karşıladıklarını ortaya koymuştur (Ercegovac, Dobrota ve Surić, 2017: 7–8).

Ergenlik dönemindeki bireylerin müzik tercihleri, çoğunlukla ait oldukları akran gruplarının belirleyici unsurlarından biri olarak ortaya çıkar. Bu nedenle, müzikal tercihler, ergen bireylerin sosyal kimliklerinin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Aynı yaş grubundaki bireylerin, genellikle benzer müzik türlerine yönelme eğiliminde olmaları da bu sürecin doğal bir yansımasıdır (Ercegovac, Dobrota ve Surić, 2017: 8).

2.15. Müzik ve Şiddet Eğilimi

Sanat, insan duygularını ve düşüncelerini yansıtmanın çok yönlü bir aracı olarak kabul edilir ve bu alanlardan biri de müziktir. Müzik hem psikolojik hem de fizyolojik etkileriyle bireyin davranışlarını çeşitli şekillerde etkileyebilir. Beyne doğrudan hitap eden bir sanat formu olması sebebiyle, bireyin algı, duygu ve düşünce süreçlerini etkileyerek davranış değişimlerine neden olabilmektedir. Ayrıca müziğin, bireyin iç dünyasında belirli duyguların tetiklenmesinde önemli bir yeri olduğu gibi, tarihsel süreçte

bazı hastalıkların tedavisinde tamamlayıcı bir araç olarak kullanıldığı da bilinmektedir (Akkaş, 1993: 1).

Müzik ile ilgilenen bir bireyin kesin olarak şiddetten uzak kalacağı yönünde genel geçer bir yargıya varmak mümkün değildir. Ancak, özellikle okul ortamında verilen sistematik müzik eğitiminin öğrencilerdeki şiddet eğilimini azaltıcı bir işlev görebileceğine ilişkin bazı araştırmalar mevcuttur. Smith'in (2000: 4) bu alandaki çalışması, sanat eğitimi ile saldırgan davranışlar arasında olumlu yönde bir bağ kurulabileceğini ortaya koymaktadır.

Benzer şekilde, çalgı eğitiminin ergen bireylerdeki şiddet eğilimlerine karşı olumlu etkiler yarattığına dair örnekler bulunmaktadır. Hull'un (1928) çalışmasına dayanan bir vaka örneğinde (akt. Düzbastılar, 2007: 200), öfke kontrolü sorunu yaşayan ve bu nedenle okuldan uzaklaştırılan bir kız çocuğu, piyano eğitimi aldıktan sonra davranışlarında gözle görülür bir iyileşme göstermiş ve eğitim hayatına geri dönmüştür. Bu durum, müzikle uğraşmanın bireyin duygusal regülasyon becerilerine katkıda bulunabileceğini göstermektedir.

Bununla birlikte, müziğin içerik yönü göz ardı edilmemelidir. American Academy of Pediatrics (1996) tarafından hazırlanan "Şarkı Sözleri ve Müzik Video Kliplerinin Çocuklar ve Gençler Üzerindeki Etkisi" başlıklı raporda, son kırk yılda müzikte kullanılan sözlerin içeriklerinin giderek daha fazla şiddet, cinsellik ve uyuşturucu temalarına yöneldiği ifade edilmiştir. Özellikle rock müziğin yükselişiyle başlayan bu süreç, günümüzde rap ve heavy metal gibi türlerde daha belirgin şekilde gözlemlenmektedir. Çalışmada dikkat çekilen bir diğer husus, genç bireylerin günlük yaşamlarında şiddeti sıradanlaştırmaları ve şarkı sözlerinde yer alan şiddet öğelerinin bu algıyı pekiştirici bir etki yaratmasıdır (American Academy of Pediatrics, 1996: 98, 1219).

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, müziğin insan davranışı üzerindeki etkileri türüne, içeriğine ve kullanım amacına bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Dolayısıyla, bireylerin şiddet eğilimleri üzerinde müzikle temasın niteliği ve içeriği belirleyici bir rol oynayabilir.

Müzik, genç bireylerin sosyal kimliklerinin şekillenmesinde ve kültürel aidiyetlerinin oluşmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu sanat formu, gençlerin yaşam tarzları, düşünsel eğilimleri ve toplumsal gruplarla kurdukları ilişkiler üzerinde doğrudan etkili olabilmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilen bir araştırmada, 14–16 yaş aralığındaki 2760 genç üzerinde yapılan incelemeler sonucunda, gençlerin haftalık ortalama 40 saatlerini müzik dinlemeye ayırdıkları ortaya konmuştur. Bu bulgu, müziğin gençlerin günlük yaşantısında ne denli merkezi bir yer tuttuğunu göstermektedir (American Academy of Pediatrics, 1996).

İsveç'te yürütülen bir başka araştırma ise gençlerin müzik tercihlerini etkileyen sosyal çevre unsurlarına dikkat çekmektedir. Özellikle rock müzik dinleyicisi olan gençlerin, ailelerinden ziyade akran çevresinden ve yaşça kendilerinden büyük bireylerden daha çok etkilendikleri tespit edilmiştir. Bu durum, müzik zevkinin bireysel tercihten ziyade sosyal bir etkileşim ve grup aidiyetiyle şekillenebileceğini göstermektedir.

Müzik tercihinde bulunan gençlerin ve çocukların, içerik seçimi konusunda her zaman bilinçli davranmadıkları ifade edilmektedir. Bu nedenle pediatri uzmanları, eğitimciler ve ebeveynlerin, çocukların dinledikleri şarkıların içeriklerine dair ortak bir sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri önem taşımaktadır. Özellikle şiddet, cinsellik veya madde kullanımını içeren içeriklerden uzak durulması konusunda yönlendirici olunmalıdır.

American Academy of Pediatrics'in (1996) verilerine göre, Amerika'da gençlerin müzik tercihlerinde sıklıkla yer verdiği temalar; aşk, sevgi, dostluk, kişisel gelişim, yaşam mücadelesi, eğlence, otomobiller ve dini unsurlar olarak sıralanmaktadır. Bu temalar, gençlerin duygusal ve toplumsal ihtiyaçları ile paralellik göstermekte, aynı zamanda onların değer dünyası hakkında da ipuçları sunmaktadır.

2.16. Müzik Türleri ile Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişki

Müzik türleri ile bireylerin duygusal ve davranışsal eğilimleri arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu dair yapılan araştırmalar, bu konuda dikkat çekici bulgular sunmaktadır. Ankara'da üç farklı devlet lisesinde öğrenim gören 1079 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, heavy metal müzik dinleyen öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin, diğer müzik türlerini tercih eden akranlarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Kulaksızoğlu, 2006'dan akt. Orhan-Büyükkayıkçı, 2007: 138).

Aynı çalışmada ortaya çıkan diğer bir dikkat çekici sonuç ise, arabesk müzik dinleyen kız öğrencilerin depresyon düzeylerinin, klasik batı müziği veya heavy metal

müziği dinleyen öğrencilere kıyasla daha yüksek olmasıdır. Bu bulgu, müzik türleri ile bireylerin psikolojik durumları arasında karşılıklı bir etkileşimin varlığına işaret etmektedir. Müzik, yalnızca ruh hâlini yansıtan bir araç olmakla kalmayıp aynı zamanda duygusal durumu biçimlendiren bir etken olarak da işlev görebilmektedir.

Bu bağlamda, bireyin içinde bulunduğu ruhsal durumun, tercih ettiği müzik türünü etkileyebileceği gibi; seçilen müzik türü de bireyin ruh hâlini olumlu ya da olumsuz yönde şekillendirebilir. Özellikle ergenlik döneminde bu tür etkilerin daha belirgin olduğu düşünülmektedir.

Yurga'nın (2002) yaptığı sınıflandırmaya göre Türkiye'deki müzik türleri altı temel başlık altında toplanmaktadır. Bu başlıklar sırasıyla; Türk Müziği, Uluslararası Müzik, Eğitim Müziği, Askerî Müzik, Dini Müzik ve Özgün Müzik şeklindedir. Söz konusu kategoriler, müziğin işlevine ve kaynağına göre belirlenmiş olup, farklı türlerin bu ana başlıklar altında gruplandırılmasını mümkün kılmaktadır.

Bu sınıflandırmaya göre, Türk Müziği başlığı altında Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Pop Müzik, Arabesk, Rock ve benzeri türler yer alırken; Uluslararası Müzik kapsamında Jazz, Metal, Klasik Batı Müziği gibi çok sesli ve yabancı menşeli müzik türleri değerlendirilmektedir. Tasavvuf Müziği ise, Dini Müzik kategorisi içerisinde konumlandırılmaktadır. Böylelikle, müzik türleri yalnızca melodik yapılarına göre değil, aynı zamanda kültürel ve tematik içeriklerine göre de ayrıştırılmaktadır.

Bu sınıflandırma, müziğin toplumdaki farklı işlevlerini kavramsallaştırmak ve kültürel çeşitliliği daha sistematik biçimde analiz edebilmek açısından oldukça işlevseldir.

Müzik, bireyleri belirli bir ruh hâline yönlendirme konusunda oldukça güçlü bir araçtır. Romantik duyguların harekete geçirilmesinden eğlenceli bir atmosfer yaratılmasına, çeşitli törenlerin anlamlandırılmasından kişisel ritüellere kadar birçok bağlamda işlevsel bir rol üstlenmektedir. Düğünler, cenaze merasimleri, yemin törenleri, milli bayramlar, spor karşılaşmaları ve meditasyon gibi etkinliklerde müzik, hem bireysel hem de kolektif anlamda uygun bir duygusal zeminin oluşturulmasına katkı sağlar.

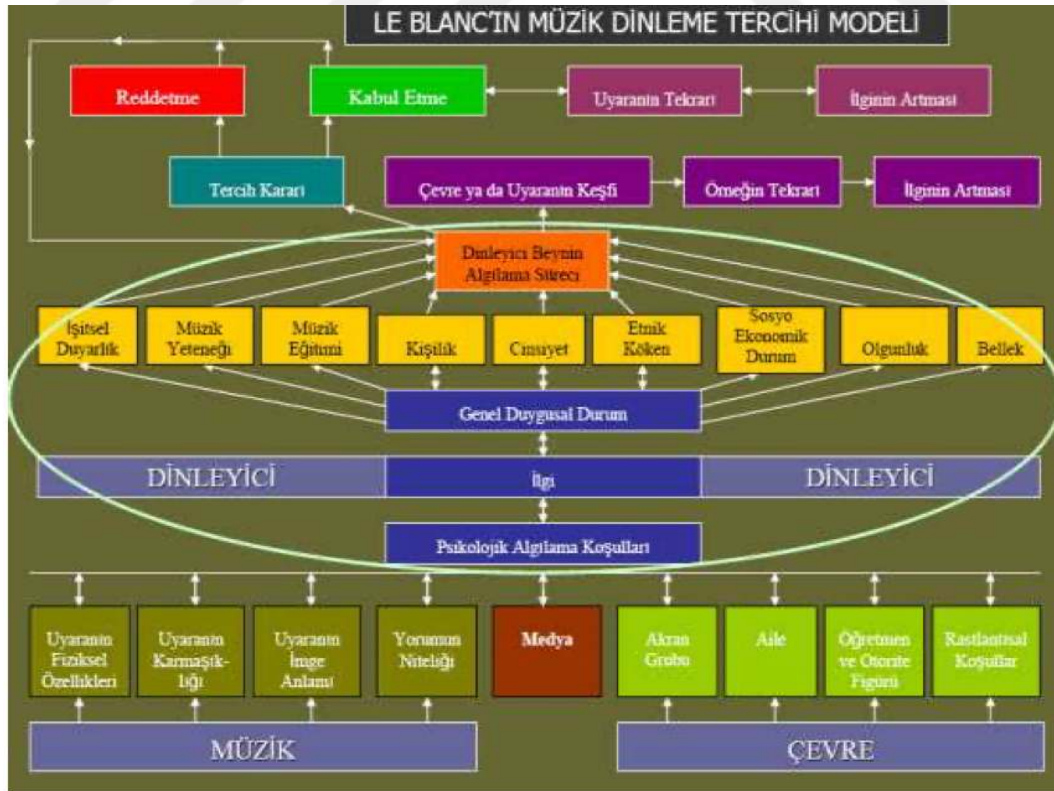
Orhan'ın (2003'ten akt. Orhan-Büyükkayıkçı, 2007) belirttiği üzere, müzik yalnızca duygulara hitap etmekle kalmaz; aynı zamanda yaşamın rutin akışında da bireylere eşlik eder. Gece uykuya geçişi kolaylaştırma ya da sabahları güne başlama sürecinde zihinsel uyanıklığı destekleme gibi işlevleriyle de yaş grubu fark etmeksizin

herkesin yaşamında yer edinmiştir. Bu çok yönlü etkisiyle müzik, yalnızca sanatsal bir ifade biçimi değil, aynı zamanda gündelik hayatın ritmini şekillendiren estetik bir araç olarak değerlendirilebilir.

2.17. Müzik Tüketim Alışkanlıklarının Sosyo-Psikolojik Temelleri ve LeBlanc'ın Tercih Modeli

Müzik tüketimi, bireylerin yaşamındaki yerini yalnızca eğlence amaçlı bir etkinlik olarak değil; sosyal, psikolojik ve kişisel eğilimlerin bir yansıması olarak sürdürmektedir. Bu nedenle, bireylerin müzik dinleme alışkanlıkları genellikle tesadüfi olmaktan uzak; daha çok yaşadıkları çevre, içinde bulundukları ruhsal durumlar ya da kişisel geçmişleriyle şekillenen bir sürecin ürünüdür. Bu etkenlerin etkisiyle birlikte bireylerin müzik türlerine yönelik ilgisi zaman içinde değişebilir; dolayısıyla kısa dönemli tercihler ile uzun vadeli beğeniler birbirinden ayrılabilir hale gelir.

Bu çerçevede LeBlanc (1982) tarafından geliştirilen müzik tercihleri modeli, bireyin müziğe yönelik eğilimlerini açıklamak üzere kuramsal bir temel oluşturur. Model, müzik tercihi sürecini sadece bireysel yönelimlerle sınırlamaz; aynı zamanda çevresel ve kültürel etkileri de içine alan kapsamlı bir etkileşim mekanizması öne sürer.

Şekil 3. Le Blanc Müzik Tercihleri Modeli (Erdal, 2009:14).

LeBlanc'ın (1982) İnteraktif Müzik Tercih Teorisi, süreci üç ana bileşen etrafında tanımlar: müziksel uyarıcı (müziğin kendisi), dinleyici (bireyin kişisel özellikleri) ve çevre (kültürel ve sosyal yapı). Bu üç ana başlık kendi içinde alt kategorilere ayrılmakta ve bu alt bileşenler müzik tercihinde belirleyici rol oynamaktadır. Örneğin, bireyin çevresel etkileşimleri; aile yapısı, arkadaş grupları, medya, öğretmenler ve otorite figürleri gibi unsurlardan oluşur. Bu faktörler, bireyin zihinsel gelişimi, dikkat düzeyi ve genel karakter özellikleriyle etkileşerek belirli müzik türlerine yönelik eğilimlerin oluşmasında rol oynar. LeBlanc'a göre müzik tercihi; müziğin yapısal özellikleri, bireyin kişisel karakteristikleri ve içinde bulunduğu kültürel çevrenin dinamik bir etkileşimiyle ortaya çıkmaktadır.

Zamanla, bu konuya dair yalnızca nicel değil, aynı zamanda derinlemesine nitel araştırmalar da gerçekleştirilmiştir. Örneğin, Greasley ve Lamont (2006), bireylerin günlük yaşamlarında değişen müzik tercihlerinin karmaşıklığını ve çeşitliliğini ortaya koymak amacıyla naturalistik ve boylamsal yaklaşımlar kullanmışlardır. Bu çalışmalarda müziğin yalnızca bir beğeni konusu değil, bireyin ruhsal dengeyi sağlama, motivasyon düzeyini artırma veya sosyal ortamlara uyum sağlama gibi işlevsel yönleri de vurgulanmaktadır. Benzer şekilde, Batt-Rawden ve DeNora (2005), müziğin bireyin kendi duygusal durumunu düzenleme, enerjisini dengeleme veya sosyal ilişkilerde bağ kurma amacıyla kullanılabileceğini göstermiştir. Bu tür uzun vadeli ve derinlemesine incelemelerin, müzik tercihleri konusuna dair daha somut ve doyurucu veriler sunduğu düşünülmektedir.

Müzik tercihi, bireyin müzikle olan etkileşimini anlamlandırmak adına farklı alt boyutlarda ele alınmıştır. Price (1986) bu süreci iki temel başlık altında inceler: sözel tercih ve davranışsal tercih. Sözel tercih; bireyin müzikle ilgili düşüncelerini ifade ettiği, konuşma ya da yazma yoluyla dışa vurduğu ve genellikle sosyal çevrenin, aile yapısının ya da eğitimin etkisiyle şekillenen bir yönelim biçimidir. Bu tercihler, aynı zamanda toplumsal kabul, beğeni düzeyi ya da kültürel baskı gibi etkenlerden etkilenebilir. Öte yandan, davranışsal tercihler ise bireyin bir müzik türünü dinlemesi, konserlere gitmesi ya da belirli bir sanatçının eserlerini satın alması gibi sözel olmayan, gözlemlenebilir davranışsal tepkiler üzerinden değerlendirilir. (Price, 1986: 153-155).

Alan yazında bu kavramlara ek olarak sıklıkla müzikal beğeni ya da müzik beğenisi kavramlarıyla da karşılaşılmaktadır. Müzik tercihleri üzerine yapılan ilk araştırmalarda bu iki kavram zaman zaman birbirleriyle karıştırılmış olsa da, zamanla net

bir ayırım yapılmıştır. Örneğin Farnsworth (1958) müzikal beğeniyi, bireyin müziğe dair tüm görünümlere karşı geliştirdiği genel tutumlar bütünü olarak tanımlar. Aynı şekilde Price (1986) da bu kavramı bireyin belirli müzikal uyaranlara, türlere, bestecilere ya da yorumculara karşı duyduğu uzun vadeli, tutarlı ve kapsayıcı eğilimler bütünü şeklinde açıklar.

Bu noktada Mueller (1956), müzikal beğenin mutlak ya da evrensel değil; tersine oldukça esnek, değişken ve toplumsal bağlamda şekillenen bir olgu olduğunu belirtmiştir. Ona göre bu yönüyle müzikal beğeni, sosyal bir fenomen olarak değerlendirilmelidir. Bu üç yaklaşım birlikte değerlendirildiğinde, müzikal beğeni ve müzik tercihi arasındaki temel fark daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır: Müzik tercihi daha kısa süreli ve durum bazlı seçimleri ifade ederken, müzikal beğeni bireyin daha uzun zaman dilimlerine yayılan, istikrarlı ve kalıcı yönelimlerini temsil eder.

2.18. Dinleyici Profili ve Müzik Tüketim Davranışları

Müzik dinleyicileri, tarih boyunca farklı özelliklerine göre sınıflandırılmış ve bu sınıflandırmalar müzik tüketim alışkanlıklarının anlaşılmasında önemli ipuçları sunmuştur. Mursell (1937) bu bağlamda üç temel dinleyici tipinden söz eder: entelektüel dinleyici, müziğin yapısal öğelerini ve armonik bütünlüğünü analiz ederek keyif alan bireylerdir. Duygusal dinleyici, müziğe karşı yoğun duygusal tepkiler gösteren, içsel dünyasında yankı bulan ezgilerle bütünleşen profili temsil ederken; devinimsel dinleyici ise müziğe eşlik eden fiziksel hareketlerle (örneğin şarkıya eşlik etme ya da ritme göre dans etme) müzikle bedensel olarak bütünleşir.

Adorno (1976) ise müziğin entelektüel bir süreç olduğuna dikkat çekerek dinleyicileri daha detaylı bir hiyerarşik yapıyla sınıflandırmıştır. Bu yapının zirvesinde, müziğin tüm yapılarına ve inceliklerine hâkim olan uzman dinleyici (expert listener) yer alır. Onu takip eden iyi dinleyici (good listener) müziği derinlemesine hissedebilmekle birlikte yapısal çözümleme açısından sınırlı bilgiye sahiptir. Daha sonra, kültürel tüketici (culture consumer), duygusal dinleyici (emotional listener), muhalif dinleyici (protest listener), eğlence odaklı dinleyici (entertainment listener) ve en alt seviyede yer alan, müzikle anlamlı bir bağ kuramayan müzikal olmayan dinleyici (unmusical listener) tanımlanmıştır.

Bununla birlikte, Behne (1997) müzik dinleme stillerinin bireysel farklılıklar gösterdiğini savunmuş ve bu stilleri belirli odak noktalarına göre kategorize etmiştir.

Duygusal dinleme, müziğin hissettirdiği duygulara yoğunlaşmayı içerirken, ayırarak dinleme, belirli enstrümanlara ya da melodik öğelere dikkat kesilmeyi ifade eder. Sentimental dinleme, dinleyicinin geçmiş anılarını müzik yoluyla hatırlamasına aracılık ederken, dengeleyici dinleme ise kişinin ruhsal dengesini sağlamaya yönelik, iyi hissetme odaklı bir yaklaşımdır.

Bu sınıflamalara ek olarak, “kullanım ve doyum” yaklaşımı (uses and gratifications model), bireylerin medya ve estetik tercihlerine yönelik seçimlerini açıklamak üzere geliştirilmiştir (Rosengren, Wenner ve Palmgreen, 1985; Hall, 2005). Bu model, müzik tercihlerinin sadece dışsal yönlendirmelerle değil, bireyin içsel gereksinimlerinin karşılanmasıyla da ilişkili olduğunu savunur. Özellikle kişilik özelliklerinin müzik aracılığıyla doyurulması, bu yaklaşımın temel argümanıdır. Araştırmalar, bireylerin belirli müzik türlerini tercih etmelerinde, bu türlerin onların kişisel ihtiyaçlarını karşılaması ya da ruh halini dengelemesi gibi etkenlerin belirleyici olduğunu göstermektedir (Knobloch ve Zillmann, 2002). Ayrıca, müzik tercihleri bireyin sosyal kimliğini tanımlama ya da ifade etme çabasının bir aracı olarak da görülmektedir (Tarrant vd., 2001).

Araştırmalar, bireylerin belirli müzik türlerini tercih etmelerinin tesadüfi olmadığını; aksine, bu tercihlerin bireylerin taşıdığı bazı kişilik özellikleriyle doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, müzik yalnızca estetik bir deneyim sunmakla kalmayıp aynı zamanda bireyin içsel gereksinimlerini, duygusal ihtiyaçlarını ve kişisel eğilimlerini doyuma ulaştıran bir araç işlevi görmektedir (Arnett, 1995; Arnett, Larson ve Offer, 1995; Gantz, Gartenberg, Pearson ve Schiller, 1978; Larson, 1995).

Örneğin, dışadönük bireylerin müzik tercihleri, sosyal yönelimleriyle büyük ölçüde örtüşmektedir. Bu kişiler, genellikle başkalarıyla vakit geçirmekten keyif aldıkları ve sosyalleşmeye açık oldukları için, sosyal etkileşimi teşvik eden müzik türlerine—özellikle de parti müziği gibi hareketli ve toplu ortamlarda dinlenen parçalara—daha fazla ilgi göstermektedirler. Aynı şekilde, bireylerin kişilik yapılarında yer alan “çeşitlilik arayışı, entelektüel uyarım ihtiyacı ve estetik deneyimlere açıklık” gibi unsurlar da müzikle kurdukları ilişkiyi şekillendirmektedir (Costa ve McCrae, 1988: 261).

Deneyime açıklık düzeyi yüksek bireyler, sanatsal yaratıcılık ve entelektüel merak gibi özellikler gösterdiklerinden, genellikle daha karmaşık, alışılmadık ya da belirsizlik içeren müzik türlerine yönelme eğilimindedirler. Bu bireyler, müziği yalnızca bir eğlence aracı olarak değil, aynı zamanda zihinsel keşif ve duygusal derinlik aracı olarak da

görmektedirler. Öte yandan, bireylerin müzik tercihleri yalnızca psikolojik değil, fizyolojik düzeydeki ihtiyaçlarla da ilişkilidir. Bu bağlamda, Optimal Uyarım Kuramı (Eysenck, 1990; Zuckerman, 1979), bireylerin belirli düzeyde uyarılma arayışı içerisinde olduklarını ve müziğin bu uyarımı dengelemede işlevsel bir araç olabileceğini öne sürmektedir. Yani kişiler, mevcut uyarılma düzeylerini artırmak ya da azaltmak için farklı müzik türlerine yönelebilirler.

Bireyler, içinde bulundukları uyarılma düzeyine bağlı olarak, kendilerini optimal uyarılma seviyelerine yaklaştıran müzik türlerine yönelme eğilimindedir. Bu durum, müziğin sadece duygusal değil, aynı zamanda fizyolojik ve bilişsel bir düzenleyici rol üstlendiğini göstermektedir.

Müzik tercihleriyle kişilik özellikleri arasındaki ilişki, özellikle ergenlik döneminde daha belirgin hale gelmektedir. Ergen bireyler, genel olarak müziğe karşı yoğun bir ilgi ve hayranlık geliştirseler de, tercih ettikleri müzik türleri açısından oldukça farklılık gösterirler. Bu farklılıkların ortaya çıkmasında etnik kimlik, sosyal sınıf (bkz. Frith, 1981; Gans, 1974) ve gençlik altkültürleri gibi sosyal değişkenlerin yanı sıra; kişilik yapısı, fizyolojik uyarılma düzeyi ve sosyal kimlik inşası gibi bireysel faktörlerin de etkili olduğu ileri sürülmektedir (Rentfrow ve Gosling, 2003; Zillman ve Gan, 1997). Bu çerçevede, ergenlerin müzikle kurduğu ilişki, hem kimlik geliştirme hem de sosyal aidiyet kurma aracı olarak değerlendirilebilir.

Müziğin, insanların hem üretmekten hem de dinlemekten keyif aldığı bir etkinlik olmasının ötesinde, birçok insani amaca hizmet ettiği gerçeği tartışılmaz bir şekilde kabul görmektedir (Huron, 2006; Salimpoor, Benovoy, Larcher, Dagher ve Zatorre, 2011). Müzik, yalnızca estetik bir deneyim değil; aynı zamanda duygusal ifade, sosyal bağ kurma, ruh hali düzenleme ve bilişsel işlevlerin desteklenmesi gibi birçok işlevsel role de sahiptir.

Özellikle ergenlik döneminde, müziğin bireylerin yaşamında kapladığı yer oldukça dikkat çekicidir. Araştırmalar, müzik dinlemenin – gönüllü olarak ya da çevresel etkilerle – pek çok insanın, özellikle de ergenlerin, günlük rutinlerinin önemli bir parçası haline geldiğini ortaya koymuştur (Mehl & Pennebaker, 2003; Tarrant, North ve Hargreaves, 2001). Bu durumun, müziğin birey kimliğinin şekillendirilmesi ve sosyal gruplarla aidiyet duygusunun güçlendirilmesinde oynadığı rolle yakından ilişkili olduğu belirtilmektedir (Abbey ve Davis, 2003; Bakagiannis ve Tarrant, 2006; Tanner, Asbridge ve Wortley, 2008; Tekman ve Hortaçsu, 2002). Tüm bu işlevler göz önünde

bulundurulduğunda, müziğin psikoloji bilimi açısından bu denli yoğun ilgi görmesi son derece doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

2.19. Yaş Faktörünün Müzik Tüketimine Etkisi

Müzikal beğenin oluşumuna etki eden faktörler, yıllar boyunca dünya genelinde yürütülen pek çok akademik çalışmanın konusu olmuştur. Bu araştırmaların bulguları, bireylerin müzikle kurdukları ilişkinin çocukluk çağına temellenmeye başladığını ortaya koymaktadır. Özellikle 10 yaş civarında bireylerde müzik seçiminde belirgin bir seçicilik geliştiği; 12 yaşından itibaren ise sosyal çevrenin etkisiyle müzik tercihlerinin daha bilinçli ve tutarlı hale geldiği tespit edilmiştir. Müzikal beğenilerin temellerinin çoğunlukla 12-16 yaş aralığında atıldığı ve bu dönemde edinilen tercihlerin, bireyin yetişkinlikteki müzikal yönelimlerine de etki ettiği gözlemlenmektedir (Kuyucu, 2020: 186).

Bu bağlamda, yaş ve müzik tercihi arasındaki ilişkiyi dönemsel olarak ele alan kuramsal modellerden biri de LeBlanc'ın (1991) olgunlaşma ve müzik tercihleri modelidir. Bu modele göre müzik beğenisindeki yönelimler, yaşamın farklı evrelerinde değişkenlik göstermektedir. Çocukluk döneminde, bireylerin farklı müzik türlerine karşı daha fazla hoşgörü ve açıklık gösterdiği, ergenlik döneminde ise bu toleransın azaldığı belirtilmektedir. Olgunluk dönemine geçişle birlikte, bu açıklığın bir miktar yeniden kazanıldığı, ancak yaşlılıkta bireylerin bazı müzik türlerine karşı yeniden seçici ya da dışlayıcı bir tutum sergileyebildikleri ifade edilmektedir (akt. North ve Hargreaves, 2008: 107-108).

Strip'e (1990) göre, bireylerin yaşları ile popüler müzik zevkleri arasında oldukça güçlü bir bağ bulunmaktadır. Hatta bu ilişki öylesine belirgindir ki, bir kişinin hangi müzikleri “unutulmaz” olarak değerlendirdiği—diğer bir deyişle “golden oldies” kavramıyla özdeşleştirdiği parçalar—biliniyorsa, bu bilgilerden yola çıkarak kişinin yaşı büyük ölçüde tahmin edilebilir (akt. Russell, 1997: 146).

2.20. Cinsiyet Faktörü ve Müzik Tüketimi

Müzik dinleme motivasyonları ve tercih edilen türler, bireylerin cinsiyetine göre anlamlı farklılıklar gösterebilmektedir. North, Hargreaves ve O'Neill (1998) tarafından yapılan çalışmada, ergenlik dönemindeki gençlerde bu fark daha da belirgin hale gelmektedir. Araştırma bulgularına göre, erkek bireyler müziği daha çok sosyal

çevrelerinde, özellikle arkadaş grupları içerisinde etki yaratmak ve kendilerini ifade etmek amacıyla dinlerken; kadın bireylerin müziğe yönelme nedeni daha çok duygusal ihtiyaçlarını karşılamak ve duygusal ifade biçimi olarak müzikten yararlanmak şeklindedir (akt. North ve Hargreaves, 2008: 114).

Bu farklılıklar özellikle tercih edilen müzik türleri söz konusu olduğunda daha görünür hale gelir. Örneğin, kadın dinleyiciler daha çok ana akım (mainstream) pop gibi yumuşak ve duygusal yönü baskın müzik türlerine yönelirken, erkek dinleyiciler rap ve heavy rock gibi daha sert ve agresif türleri tercih etme eğilimindedirler (Russell, 1997: 147).

Müzik tercihleri, genel olarak kısa dönemli ve uzun dönemli tercihler olarak iki ayrı düzlemde değerlendirilebilir. Kısa dönemli tercihler daha çok bireyin o anki ruh hali, fiziksel koşulları veya içinde bulunduğu ortam gibi geçici faktörlerden etkilenirken; uzun dönemli tercihler ise toplumsal normlar, kültürel etkileşimler ve sosyal çevre gibi daha kalıcı etkenlerle şekillenmektedir. Ancak zaman içinde, bireyin yaşının ilerlemesiyle birlikte, bu sosyal etkilerin de değişim gösterdiği ve geçici faktörler gibi uzun vadeli tercihlerde farklılıklara yol açabildiği gözlemlenmektedir. Bu durum, müzik tercihlerinin yaşam boyunca dinamik bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

2.21. Z Kuşağı ve Müzik Tüketim Alışkanlıkları

Son yıllarda müzik tüketimi üzerine yapılan araştırmalarda, en çok üzerinde durulan yaş gruplarından biri Z kuşağı olmuştur. Bunun temel nedeni, bu kuşağın yaşam döngüsü içerisinde müziğe en çok önem verilen dönemlerde bulunmasıdır. Z kuşağı bireyleri için müzik yalnızca bir eğlence aracı değil; aynı zamanda kendini ifade etme, duygularını dışa vurma ve günlük yaşamın zorluklarıyla başa çıkma konusunda önemli bir destekleyici unsurdur.

Bu kuşağın dijital dünyaya doğrudan entegre olmuş yapısı, onların müzikle kurduğu ilişkiyi önceki kuşaklardan belirgin şekilde ayırmaktadır. Akıllı telefonlar, dijital müzik platformları ve sosyal medya sayesinde Z kuşağı bireyleri, istedikleri müzik türlerine kolayca erişebilmekte, dolayısıyla yüksek bir farkındalıkla müzik tüketimi gerçekleştirebilmektedir.

Rana ve North'un (2007: 59) belirttiği üzere, Z kuşağının müzik deneyimi yalnızca dinlemeyle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda içerdiği farklı temalar ve

yorumlama biçimleriyle çok katmanlı ve kişisel bir deneyime dönüşmektedir. Bu bireyler, dinledikleri müzikleri hem bireysel hem de toplumsal kimlik inşasında aktif birer araç olarak kullanmaktadırlar.

Günümüzde Z kuşağının müzik tüketim alışkanlıklarını olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında, sürekli değişim gösteren yapısıyla popüler müzik önemli bir yer tutmaktadır. Popüler müzik ve onunla öne çıkan sözlü eserler, yalnızca dönemin müzikal eğilimlerini değil; aynı zamanda o dönemin ideolojik yapısını, yaşam biçimlerini ve toplumsal olaylara ilişkin değer yargılarını da yansıtan kültürel metinler olarak değerlendirilebilmektedir (Paker, 2008).

2.22. Müzik Tüketimi ve Şiddet Eğilimi

Yapılan araştırmalar, özellikle erken yaşlardan itibaren müzikle kurulan etkileşimin bireyin bilişsel gelişimine olumlu katkılar sağladığını ortaya koymaktadır. Müzik dinlemek ve müzikle aktif etkileşimde bulunmak, bireylerde duygusal farkındalığı artırmakta, sosyal becerilerin gelişimini desteklemekte ve yaratıcılık ile iletişim yetilerini güçlendirmektedir. Bu yönüyle müzik eğitimi, yalnızca estetik kazanımlar değil, aynı zamanda beyin gelişimi açısından da önemli işlevler üstlenmektedir (Yazar, 2024).

Ancak müzik tüketiminin her zaman olumlu etkiler doğurduğu söylenemez. Özellikle şiddet içerikli müzik türleri üzerine yapılan çalışmalar, bu türlere verilen duygusal tepkilerin bireyler arasında önemli farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Olsen ve arkadaşlarının (2022, 2023) çalışmalarına göre, şiddet içeren müziklere verilen tepkiler dinleyicinin müzikle olan bağına göre değişmektedir. Bu doğrultuda, bu tür müziklerin sıkı takipçileri, örneğin death metal dinledikten sonra kendilerini daha güçlü ve neşeli hissettiklerini belirtirken; aynı müziği düzenli dinlemeyen bireyler gerginlik, korku ve öfke gibi daha olumsuz duygusal tepkiler verebilmektedir (Thompson ve ark., 2019). Bu durum, müziğin etkisinin yalnızca içeriğine değil, aynı zamanda bireyin müziğe yüklediği anlam ve bağlama da bağlı olduğunu göstermektedir.

2.23. Enstrüman Çalma ve Şiddet Eğilimi Üzerine Etkiler

Müzik eğitimi, yalnızca sanatsal gelişim açısından değil, aynı zamanda bilişsel ve akademik performans üzerinde de önemli etkiler yaratmaktadır. Özellikle dil becerileri, mantıksal düşünme ve mekânsal-zamansal yetiler gibi alanlarda gelişim göstermeye katkı sağladığı çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. Bu durum, bir enstrüman çalmayı

öğrenmenin yalnızca motor becerilerle değil; aynı zamanda müzik notasyonlarını okuyabilme, ritmik yapıyı kavrama ve el-göz koordinasyonu gibi çok sayıda zihinsel işlevin senkronize çalışmasını gerektirmesiyle ilişkilidir. Tüm bu beceriler, yalnızca müzik alanıyla sınırlı kalmayıp bireyin matematiksel düşünme, problem çözme ve analitik değerlendirme gibi farklı alanlardaki yetkinliklerine de yansıyabilmektedir.

Bununla birlikte, müziksel faaliyetlerin duygusal ve sosyal gelişim üzerindeki etkisi de dikkate değerdir. Müzik, yalnızca bir sanat dalı değil; aynı zamanda bireyin duygusal düzenleme, empati geliştirme ve sağlıklı sosyal ilişkiler kurma gibi alanlarda da destekleyici bir araçtır. Araştırmalar, özellikle çocukluk ve ergenlik döneminde müziğe aktif katılımın, bireylerde duygularını tanıma ve ifade etme becerisini güçlendirdiğini; bunun da bireyin sosyal ilişkilerinde daha dengeli ve anlayışlı bir tutum geliştirmesine yardımcı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, enstrüman çalma gibi yapıcı müzikal faaliyetlerin, bireyin şiddet eğilimini azaltıcı yönde etkiler yaratabileceği; bu tür faaliyetlerin duygusal dışavurum için sağlıklı bir kanal sunduğu söylenebilir.

Örneğin, bir müzik enstrümanını çalmak, beynin görsel, işitsel ve motor bölgeleri arasında sürekli bir koordinasyon gerektirir. Bu süreç, yalnızca belirli becerilerin değil, genel olarak nörolojik gelişimin desteklenmesine de katkı sağlar. Ayrıca müziğe karşı verilen duygusal tepkiler, beyinde dopamin ve oksitosin gibi nörotransmitterlerin salgılanmasını tetikleyerek ruh halinin düzenlenmesine ve sosyal bağların güçlenmesine aracılık eder (Yazar, 2024). Bu biyolojik mekanizmalar, müziğin yalnızca bilişsel değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal refah üzerindeki etkilerini de gözler önüne sermektedir.

2.24. İlgili Araştırmalar

2.24.1. Yurtiçinde yapılan çalışmalar

Caf (2025), “Ortaokul Öğrencilerinin Müzik Tercihleri ile Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki” başlıklı doktora tezinde, katılımcıların öfke düzeyleri, kişilik özellikleri ve müzik dinleme alışkanlıkları ölçek ve anket yoluyla değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarında, öğrencilerin çoğunlukla güncel pop ve rap müzik türlerini dinledikleri, müziği çoğunlukla dijital platformlardan ve kulaklık aracılığıyla tükettikleri belirlenmiştir. Katılımcıların müzik tercihlerini ruh hâllerine göre şekillendirdikleri ve dijital mecralardaki içeriklerin seçimlerinde etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca, kişilik özellikleri ile müzik türü tercihleri arasında anlamlı ilişkiler

olduğu ve öfke düzeylerinin özellikle hareketli müzik türlerine yönelim gösterenlerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırma, ortaokul öğrencilerinin müzik tüketiminde dijitalleşmenin ve bireysel farklılıkların ön plana çıktığını göstermektedir.

Vural ve Açıkgoz (2020) tarafından yürütülen makalede, “Adana İlinde Yaşayan Z Kuşağı Bireylerinin Müzik Dinleme Alışkanlıkları ve Tercihleri” incelenmiştir. Anket yöntemiyle elde edilen veriler doğrultusunda, Z kuşağının müzik dinleme biçimlerinde dijital platformların ön planda olduğu belirlenmiştir. Pop müzik, rap ve yabancı müzik türleri en çok tercih edilen türler arasında yer alırken, katılımcılar genellikle ruh hâline göre müzik seçtiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca, müzik tercihlerinde sosyal medya ve dijital mecralardaki içeriklerin yönlendirici olduğu da vurgulanmıştır. Araştırma, Z kuşağının müzik tüketiminde çeşitliliğe ve bireysel farklılıklara açık bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Uluçay (2018), “Lise Öğrencilerinin Müzik Dinleme Alışkanlıklarının Şiddet Eğilimleri Üzerindeki Etkileri” başlıklı doktora tezinde, 1909 katılımcıyla gerçekleştirdiği araştırma sonucunda, öğrencilerin tercih ettikleri müzik türleri ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuştur. Araştırma bulgularına göre, özellikle içerik bakımından yoğun biçimde umutsuzluk teması içeren Arabesk müzik türünü tercih eden bireylerin, şiddete yönelik eğilimlerinin daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Sakar ve Maba (2015) tarafından yürütülen “Ortaokul Öğrencilerinin Müzik Dinleme Tercihleri” başlıklı makalede ergenlik çağındaki bireylerin en çok tercih ettikleri müzik türlerinin sıralaması belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre, söz konusu yaş grubunda en yaygın olarak dinlenen müzik türü ana akım pop müzik olurken, bunu sırasıyla hip-hop, rap ve rock müzik takip etmiştir. Cinsiyete göre tercihler değerlendirildiğinde, kız öğrenciler arasında pop müziğin daha yaygın olduğu; erkek öğrencilerde ise hip-hop ve rock türlerinin öne çıktığı gözlemlenmiştir. Her iki cinsiyette de müzik dinlemenin temel amacı “eğlenme” olarak belirlenmiştir.

Yağışan (2013) tarafından üniversite öğrencileriyle yürütülen “Üniversite öğrencilerinin müzik tercihleri ve saldırganlıkla ilişkisi” başlıklı makalede, bireylerin müzik dinleme alışkanlıkları ile saldırganlık eğilimleri arasındaki ilişki detaylı biçimde ele alınmıştır. Araştırma sonuçları, öğrencilerin müzik tercihlerinde hem müziğin yapısal unsurlarının hem de şarkı sözlerinin etkili olduğunu ortaya koymakta; bireylerin

kendilerine duygusal ya da zihinsel olarak yakın buldukları müzik türlerine yöneldiklerini göstermektedir. Elde edilen veriler, öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin dinledikleri müzik türlerine göre değişkenlik gösterdiğini ortaya koymuştur. Çalışmada sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık gibi davranışlar açısından müzik türleri arasında anlamlı bir fark bulunmazken; fiziksel saldırganlık düzeyi, tercih edilen müzik türüne bağlı olarak anlamlı şekilde farklılık göstermiştir.

Angı ve Şendurur (2015) tarafından yürütülen “Lise Öğrencilerinin Demografik Özellikleri ile Dinledikleri Müzik Türleri Arasındaki İlişki” başlıklı makalede, lise öğrencilerinin demografik özellikleri ile dinledikleri müzik türleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın temel amacı, bireylerin yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum gibi demografik değişkenlerinin müzik tercihlerine nasıl yansıdığını ortaya koymaktır. Çalışmanın örnekleme, Türkiye'nin çeşitli illerinde yer alan yedi farklı liseden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 634 lise öğrencisinden oluşmuştur. Veriler anket yoluyla toplanmış ve istatistiksel analizler sonucunda değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, lise öğrencileri arasında en çok tercih edilen müzik türünün pop müzik olduğunu göstermiştir. Ayrıca, farklı demografik özelliklere sahip öğrencilerin müzik tercihlerinde anlamlı farklılıklar bulunduğu saptanmıştır.

Taşal ve Vural (2011) tarafından gerçekleştirilen “Şarkı Sözlerinde Şiddet Ögesi: Aksaray İli İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileriyle Yapılan Bir Çalışma” başlıklı makale, özellikle çocuk ve genç bireylerin şarkı sözleriyle kurduğu ilişkiyi incelemiş ve bu sözlerde yer alan şiddet öğelerinin yaygınlığına dikkat çekmiştir. Çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim ikinci kademe okullarında eğitim gören 1000 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmada, içerisinde ağır hakaret, vahşet, intikam gibi şiddet içeren ifadeler barındıran şarkıların özellikle hareketli ritimlerle birleştiğinde daha hızlı ezberlendiği ve akılda kalıcılığının arttığı ifade edilmiştir. Bu durumun en sık Rap ve Hip-Hop türlerinde gözlemlendiği belirtilmiştir. Nitekim elde edilen bulgulara göre öğrencilerin en çok dinledikleri müzik türleri sırasıyla Rap ve Hip-Hop (%41.6), Pop (%39) ve Arabesk (%8.4) olmuştur.

Araştırmada öğrenciler tarafından en çok dinlenen sanatçılar Ceza, İsmail YK ve Hepsi grubu olarak tespit edilmiştir. Bu sanatçıların şarkı sözleri incelendiğinde, önemli bir kısmında şiddet içerikli ifadelerin bulunduğu saptanmıştır. Şarkı sözlerinde yalnızca

şiddet değil, aynı zamanda yoğun cinsellik, olumsuz mesajlar ve etikten uzak ifadelerin de yaygın olduğu belirtilmiştir.

Öğrencilerin bu sanatçıları tercih etme nedenlerine bakıldığında ise en önemli etkenin şarkıların melodik yapısı olduğu görülmüş, bunu sırasıyla şarkı sözlerinin etkileyciliği ve şarkıcıların ses özellikleri izlemiştir.

Bu çalışma, müzik tercihlerinin çocukluk ve ergenlik dönemindeki bireyler üzerinde yalnızca estetik bir tercih değil, aynı zamanda davranışsal ve bilişsel sonuçlara yol açabilecek bir etki alanı oluşturduğuna dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Taşkesen (2011) tarafından gerçekleştirilen “Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Resim Bölümleri ile Genel Liselerde Verilen Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencilerin Şiddete Yönelik Davranışlarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı makale, sanat eğitiminin bireylerin saldırganlık ve şiddet eğilimleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Türkiye genelinde gerçekleştirilen araştırma, toplam 1544 lise öğrencisi üzerinde uygulanmıştır.

Çalışmada, Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin resim bölümleri ile genel liselerde seçmeli resim dersi alan ve almayan öğrenciler arasında, saldırganlık, şiddet eğilimi, şiddet davranışı sıklığı gibi değişkenler açısından anlamlı farklılıklar olup olmadığı analiz edilmiştir. Veriler; saldırganlık ölçeği, şiddet eğilimi ölçeği, şiddet davranışı ölçeği ve şiddet davranışı sıklık ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin saldırganlık, şiddet eğilimi ve şiddet davranış sıklığı puanları arasında güçlü bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Ayrıca, okul türüne bağlı olarak saldırganlık ve şiddet eğiliminde anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Buna karşın, şiddet davranışlarının sıklığı açısından okul türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bu çalışma, görsel sanat eğitiminin, bireylerin saldırganlık ve şiddet eğilimini azaltmada önleyici bir faktör olabileceğine dair önemli bulgular sunmakta ve okul türü ile sanat eğitimi düzeyi arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır.

Sezer (2011) tarafından gerçekleştirilen “Öfke ve Psikolojik Belirtiler Üzerine Müziğin Etkisi” başlıklı makale, bireylerin günlük yaşamlarında dinledikleri müzik türlerinin, öfke düzeyleri ve genel psikolojik durumları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma, Atatürk Üniversitesi’nde öğrenim gören 288 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada, bireylerin müzik dinleme alışkanlıklarının hem psikolojik hem de fizyolojik düzeyde anlamlı etkiler yarattığı vurgulanmıştır. Özellikle Arabesk müzik dinleyen öğrencilerin, öfke puan ortalamalarının diğer müzik türlerini dinleyenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, bu gruptaki bireylerin öfkelerini kontrol etmekte zorlandıkları ve sıklıkla dışa vurum eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir.

Araştırma sonuçları, öfke kontrolü açısından en başarılı grubun klasik müzik dinleyicileri olduğunu ortaya koymuştur. Klasik müzik dinleyen bireylerin, duygularını daha dengeli bir şekilde yönetebildikleri, öfke durumlarını ise daha az davranışsal düzeye taşıdıkları ifade edilmiştir.

Bu bulgular, müzik türü tercihlerinin bireysel ruh sağlığı ve duygu düzenleme süreçleri üzerindeki etkilerini destekler nitelikte olup, özellikle arabesk müziğin içeriğindeki melankoli, hüznün ve dramatik temaların, bireylerde daha yoğun negatif duygulanımlar tetikleyebileceğine işaret etmektedir.

Erdal (2009), tarafından gerçekleştirilen “Bireylerin Duygu Durum, “İçedönük-Dışadönük Kişilik Özelliği ve Müzik Tercihleri Arasındaki İlişkiler” başlıklı makalede müzik tercihleri ile bireylerin kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları, Türk sanat müziği ve klasik müzik dinleyicilerinin benzer kişilik özellikleri taşıdığını ortaya koyarken; rock müzik dinleyicilerinin bu özelliklerden anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermiştir. Elde edilen bulgular, müzik tercihlerinin bireylerin kişilik yapılarıyla bağlantılı olabileceğini öne süren yaklaşımları destekler niteliktedir.

Uçan (2007) tarafından 3. Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu kapsamında Ankara’da sunulan “Okullarda Şiddet Sorununun Çözümü: Sanat Eğitimi” başlıklı çalışmada, okul ortamında yaşanan şiddet olaylarının nedenleri incelenmiş ve bu sorunun çözümünde sanat eğitiminin önleyici rolü vurgulanmıştır. Çalışma, şiddet olgusunu yalnızca bireysel davranış temelli değil, aynı zamanda eğitimsel, kültürel ve çevresel faktörler çerçevesinde değerlendirmiştir.

Araştırmada, okul, şiddet, saldırganlık ve sanat eğitimi gibi temel kavramlar kuramsal bir çerçevede tanımlanmış ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler ortaya konulmuştur. Uçan, okul şiddetiyle mücadelede yalnızca disiplin temelli yöntemlerin değil, öğrencilerin duygusal, estetik ve yaratıcı yönlerini geliştiren sanat temelli eğitim yaklaşımlarının daha etkili olabileceğini savunmuştur.

Çalışmada ulaşılan temel sonuç, sanat eğitiminin çocukların ve gençlerin saldırganlık eğilimlerini dönüştürmede, duygusal ifadeyi yapılandırmada ve sosyal uyumu desteklemede etkili bir araç olabileceği yönündedir. Bu bağlamda, sanatın sadece bireysel gelişim için değil, aynı zamanda eğitim kurumlarında şiddeti azaltmaya yönelik toplumsal bir çözüm aracı olarak da değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Uzman ve Temiz (2007) tarafından 3. Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu kapsamında Ankara’da sunulan “Sanat Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Kendini Ayarlama Davranışlarına Etkisi” başlıklı çalışmada, üniversite düzeyinde sanat eğitimi alan ve almayan öğrencilerin saldırganlık eğilimleri ile duygusal ve davranışsal öz düzenleme kapasiteleri karşılaştırılmıştır.

Araştırmada, her iki gruptan 29’ar öğrenciye, saldırganlık ölçeği ve kendini ayarlama ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edildiğinde, sanat eğitimi alan ve almayan öğrenciler arasında saldırganlık ya da kendini ayarlama davranışları açısından anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmacılar, bu bulgunun birkaç farklı nedene dayanabileceğini ifade etmişlerdir. Öncelikle, çalışmanın sınırlı sayıda katılımcıyla gerçekleştirilmiş olması, elde edilen sonuçların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Ayrıca, her iki grubun saldırganlık puanlarının genel olarak düşük olması, katılımcıların ergenlik sonrası dönemde olmaları nedeniyle saldırganlık davranışlarında doğal bir azalma yaşandığına işaret etmektedir.

Sonuç olarak, sanat eğitiminin üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığı, ancak bu durumun örneklem genişliği ve yaş dönemi özellikleriyle ilişkili olabileceği belirtilmiş ve daha geniş ölçekli araştırmalara ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.

Kürklü (2007) tarafından 3. Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu kapsamında Ankara’da sunulan “Ruh Sağlığı ve Müzik” başlıklı çalışmada, sağlık kavramının yalnızca fiziksel bir bütünlükle sınırlı olmadığı, aynı zamanda ruhsal ve psikolojik boyutları da içerdiği vurgulanmıştır. Çalışmada, insan psikolojisinin dinamik ve değişken doğasına dikkat çekilmiş; bu doğrultuda müziğin birey üzerindeki uyarıcı ve düzenleyici etkileri ele alınmıştır.

Araştırmacı, tarihsel süreçte tıp alanında müziğin tedavi amaçlı kullanıldığı örneklerle değinerek, müziğin yalnızca sanatsal bir ifade biçimi değil, aynı zamanda

psikolojik iyilik hâlini destekleyen bir araç olabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda müzik, bireyin duygusal dengesi, stres yönetimi ve ruh sağlığının korunması gibi alanlarda işlevsel bir rol üstlenmektedir.

Ayrıca çalışmada, bireylerin müzik dinleme alışkanlıklarının ruh sağlığı açısından önem taşıdığı ifade edilmiş ve kişilerin kendilerine uygun müzik türlerini bilinçli şekilde tercih etmeleri halinde, daha sağlıklı ve dengeli bir yaşantı sürdürebilecekleri vurgulanmıştır.

Orhan ve Büyükkayıkçı (2007) tarafından gerçekleştirilen “Ergenlerin Dinlediği Müzik Türlerinin Depresyon Düzeylerine Etkileri” başlıklı makale, müzik türü tercihlerinin ergen bireylerdeki depresyon düzeyleriyle ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. 2007-2008 eğitim-öğretim yılı içerisinde yürütülen çalışmada, farklı dört ortaöğretim kurumundan seçmeli müzik dersi alan 356 öğrenci rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir.

Katılımcılara, en çok dinledikleri müzik türleri ve sanatçılar hakkında anket uygulanmış ve bu veriler üzerinden öğrencilerin depresyon düzeyleri ile müzik tercihleri arasındaki olası ilişkiler değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, öğrenciler arasında en yaygın olarak tercih edilen müzik türünün Türkçe sözlü rock müzik olduğu belirlenmiştir. Bunu sırasıyla Türkçe sözlü pop müzik, Arabesk müzik, ardından da Hip-hop ve Rap müzik takip etmiştir.

Çalışma, özellikle ergenlik dönemindeki bireylerin dinledikleri müzik türlerinin duygusal durumlarıyla etkileşim içinde olabileceğini göstermektedir. Araştırmacılar, bireylerin müzik tercihlerinin yalnızca estetik zevkle değil, aynı zamanda psikolojik ihtiyaçlar ve duygusal düzenleme çabalarıyla da şekillendiğini ifade etmektedir.

Güner (1998) tarafından gerçekleştirilen “Ergenlerin Dinledikleri Müzik Türü ile Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışma, farklı sosyoekonomik düzeylerden gelen 1079 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüş ve müzik türü tercihlerinin saldırganlık düzeyiyle ilişkisini incelemiştir. Araştırma, genel liselerde eğitim gören öğrenciler arasında gerçekleştirilmiş ve veriler saldırganlık envanteri ile kişisel bilgi formu aracılığıyla toplanmıştır.

Çalışmada, öncelikle cinsiyet değişkenine göre yapılan analizlerde, erkek öğrencilerin saldırganlık puan ortalamalarının, kız öğrencilerinkine kıyasla istatistiksel

olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, saldırganlık eğiliminin cinsiyet bağlamında farklılık gösterebileceğini ortaya koymaktadır.

Müzik türleri açısından ise, özellikle heavy metal müzik dinleyen öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin, diğer müzik türlerini tercih eden öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, bazı müzik türlerinin içerdiği ritmik yoğunluk, sözlerdeki tematik yapı ve genel duygusal tonu, saldırganlık eğilimleriyle ilişkilendirme bağlamında dikkate değer kılmaktadır.

Bu çalışma, ergenlerin müzik tercihleri ile saldırganlık düzeyleri arasında doğrudan bir ilişki bulunabileceğini göstermesi açısından, alan yazında önemli bir yere sahiptir.

2.24.2. Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar

Warburton vd. (2024) tarafından gerçekleştirilen “Şiddet İçeren ve Prososyal Müzik: Şarkı Sözlerinin ve Müzik Tonunun Saldırgan Düşünceler, Duygular ve Davranışlar Üzerindeki Etkisine Dair Kanıtlar” başlıklı makalede, duygusal durum ve düşmanlık düzeyleri Duygular Kontrol Listesi aracılığıyla ölçülmüştür. Katılımcıların agresif biliş düzeyleri ise Kelime Tamamlama Testi (WCT) ile değerlendirilmiştir. Çalışmada yalnızca psikolojik değil, aynı zamanda fizyolojik uyarılma düzeyi de dikkate alınmıştır. Bu bağlamda, katılımcıların kalp atış hızları, Nordic Track kalp atış hızı monitörü kullanılarak ölçülmüş ve bu değerler, katılımcıların sessizce oturarak geçirdiği 10 dakikalık sürede alınan üç farklı ölçümün ortalamasıyla belirlenmiştir. Ayrıca, bireylerin diğer sürücülere yönelik saldırgan düşüncelerini değerlendirmek amacıyla, Sürücünün Öfkeli Düşünceleri Anketi’nin “Yargılayıcı ve İnançsız Düşünme” alt ölçeğinden uyarlanan 6 maddelik bir düşmanlık ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçek, müziğin yalnızca genel saldırganlık eğilimleri üzerinde değil, aynı zamanda bağlamsal (örneğin trafikte) düşmanca eğilimler üzerindeki etkilerini de analiz etmede kullanılmıştır.

Şiddet içerikli müzik sözlerinin etkilerini inceleyen araştırmaların genel sonuçları, bu tür içeriklerin katılımcılarda düşmanlık ve düşmanca bilişleri artırma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Gerçekleştirilen tüm çalışmalarda, şiddet içeren şarkı sözleri sistematik olarak düşmanlık düzeyini yükseltmiş, üç çalışmada ise aynı zamanda katılımcıların duygusal durumlarını olumsuz yönde etkilemiştir.

Buna karşılık, prososyal içerikli şarkı sözleri, üç farklı çalışmada düşmanlık düzeylerinde azalmaya yol açmış; ancak bu etki her seferinde başka bir değişkenin etkisiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu durum, prososyal içeriklerin olumlu etki yaratabilmesi için bağlamsal ya da psikolojik destekleyicilere ihtiyaç duyabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmalarda ayrıca, müziğin yalnızca sözel değil, tonal yapısının da etkili olduğu görülmüştür. Özellikle agresif müzik tonu, iki çalışmada fizyolojik uyarılma düzeyini artırmış, bir başka çalışmada ise duygusal durum üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır.

Yürütülen bir diğer çalışmada ise katılımcılara şiddet içerikli şarkı sözleri dinletildikten sonra, tetikleyici unsurlar içeren simüle edilmiş bir sürüş deneyimi yaşatılmış; bu senaryoda, söz konusu katılımcıların aracı daha agresif biçimde sürdükleri gözlemlenmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, şiddet içerikli şarkı sözlerinin, istikrarlı bir şekilde düşmanlığı, düşmanca bilişleri ve olumsuz duygusal etkileri tetiklediği görülmektedir. Ancak bu etkiler her zaman doğrudan fiziksel saldırganlığa dönüşmemekte; davranışa yansımaları, genellikle dışsal tetikleyicilerin varlığına ve saldırgan davranış için açık bir fırsatın bulunmasına bağlı olarak şekillenmektedir. Bu durum, müzikteki şiddet içeriğinin bireylerin davranışsal saldırganlığını tetikleme olasılığının, uygun bağlamlarda daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Olsen vd. (2022) tarafından yürütülen “Şiddet İçeren Müzik Hayranları: Olumlu ve Olumsuz Duygusal Deneyimlerde Tutkunun Rolü” başlıklı makalede, bireylerin müziğe yönelik tutku düzeylerinin duygusal deneyimleri üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Araştırmada, şiddet içerikli müzik hayranları, klasik müzik hayranlarıyla karşılaştırılmış ve elde edilen veriler, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile değerlendirilmiştir.

Çalışmanın bulgularına göre, şiddet içeren müzik dinleyicileri olumlu duygulara klasik müzik dinleyicilerine kıyasla daha düşük düzeyde, olumsuz duygulara ise daha yüksek düzeyde puan vermiştir. Ancak dikkat çekici bir diğer bulgu, bu bireylerin tercih ettikleri müziği, klasik müzik hayranlarına benzer düzeyde hatta kimi zaman daha da fazla olacak şekilde, olumlu psikososyal işlevler için kullandıklarıdır.

Araştırma kapsamında değerlendirilen bir diğer önemli değişken, müziğe yönelik tutku türüdür. Bulgular, uyumlu tutku düzeyi yüksek olan bireylerin müziği daha çok olumlu duygusal deneyimler, bilişsel süreçler ve sosyal etkileşim amacıyla kullandığını ortaya koymuştur. Buna karşılık, saplantılı tutku, olumsuz duygusal sonuçlarla ilişkilendirilmiştir.

Araştırmacılar, şiddet içeren müzik hayranlarının bu tür müziği yalnızca bir dışavurum biçimi olarak değil, aynı zamanda olumlu ve olumsuz duyguları dengelemek amacıyla bir araç olarak da kullandıklarını öne sürmektedir. Bu bulgu, şiddet içerikli müziğin her birey için aynı etkiyi yaratmadığını; bireyin müzikle kurduğu bağın biçimine ve içeriğine göre farklı psikososyal işlevler üstlenebileceğini göstermektedir.

Pieschl ve Fegers (2016) tarafından yürütülen makalede, şarkı sözlerinin içeriği (şiddet içerikli vs. prososyal) ile müzik temposu (hızlı vs. yavaş) arasındaki etkiler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırma kapsamında, şiddetli içerikli şarkılar dinleyen katılımcılar ile prososyal içerikli şarkılar dinleyen katılımcıların bilişsel ve duygusal tepkileri değerlendirilmiştir. Sonuçlar, müziğin temposunun katılımcılar üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, ancak şiddet içerikli şarkı sözlerinin dinlenmesinin, özellikle Agresif Bilişler için Kelime Tamamlama Görevi'nde daha yüksek puanlara ve artmış öfke seviyelerine yol açtığını ortaya koymuştur. Bu bulgular, bireylerin maruz kaldığı sözel içeriklerin, özellikle saldırgan temalar içeren şarkı sözlerinin, zihinsel çağrışımları ve duygusal tepkileri etkileyebileceğini göstermektedir.

Coyne ve Padilla-Walker (2015) tarafından yürütülen makale, orta ergenlik dönemindeki bireylerin müzik tüketimi ile saldırgan ve prososyal davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma kapsamında, katılımcıların başlangıç seviyesindeki saldırganlık ve yardımseverlik (prososyal davranış) düzeyleri kontrol altına alınmış; buna rağmen, zaman içinde agresif içerikli müzik dinleyen bireylerde saldırgan davranışların arttığı ve prososyal eğilimlerin azaldığı gözlemlenmiştir. Bu bulgu, şiddet içerikli müziklerin yalnızca anlık tepkiler üzerinde değil, zaman içinde davranış örüntülerinin şekillenmesinde de etkili olabileceğine işaret etmektedir. Özellikle ergenlik gibi davranışsal gelişimin kritik olduğu bir dönemde, müziğin içeriksel özelliklerinin bireyin sosyal uyum becerileri üzerinde uzun vadeli etkiler yaratabileceği düşünülmektedir.

Benzer şekilde, Krahé ve Bieneck (2012), söz içermeyen müzik parçaları aracılığıyla hoş ve tiksindirici müzik uyarıcılarının duygusal ve davranışsal etkilerini

araştırmıştır. Çalışmada, hoş tonda müzik dinleyen katılımcıların olumlu duygular geliştirdikleri ve saldırganlık düzeylerinin azaldığı; buna karşın, tiksindirici tonda müzik dinleyenlerin ise olumsuz duygular yaşadığı ve saldırganlık eğilimlerinin arttığı belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan kompozisyon değerlendirme paradigması, katılımcıların başka bireylerin çalışmalarına yönelik eleştirel tutumları üzerinden saldırganlık düzeylerini ölçmeyi amaçlamıştır. Bu sonuçlar, müziğin yalnızca sözlü değil, tonal ve duygusal yapısının da bireylerin davranışsal eğilimleri üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Krahé ve Bieneck (2012) tarafından yürütülen “Müzik Kaynaklı Ruh Halinin Agresif Duygu, Biliş ve Davranış Üzerindeki Etkisi” başlıklı makale, müziğin duygusal durum üzerindeki etkilerini ve bu etkinin saldırgan davranışlar üzerindeki rolünü incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın odak noktası, müziğin hoş ya da tiksindirici olarak deneyimlenmesine bağlı olarak, olumsuz ruh halini tamponlayıcı ya da tetikleyici bir uyaran olarak nasıl işlev gördüğünü ortaya koymaktır.

Araştırmacılar, Bilişsel Neo-İlişkicilik kuramı ve Genel Saldırganlık Modeli (GAM) doğrultusunda, istek dışı şekilde deneyimlenen hoş olmayan müziğin, bireylerde olumsuz ruh hali ve saldırganlıkla ilişkili bilişsel çağrışımlar ortaya çıkarabileceğini savunmuşlardır. Buna karşın, olumlu olarak deneyimlenen müzik, bireylerin saldırganlıkla ilgili düşünce kalıplarının erişilebilirliğini azaltabilir ve pozitif bir ruh hali oluşturarak saldırgan davranışlara olan eğilimi düşürebilir.

Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu da müziğin, diğer agresif uyaranların etkisini dengeleme potansiyeli ile ilgilidir. Özellikle hoş müzik, aversif (rahatsız edici) bir uyaranla çakıştığında, bu uyaranın davranışsal etkilerini azaltabilecek tamponlayıcı bir rol üstlenebilir. Buna karşın, hoş olmayan müzik bir provokasyonla birleştiğinde, Zillmann’ın (1979) Uyarılma Transfer Kuramı kapsamında ele alındığında, saldırganlık eğilimini artırabilir.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen ilk deneyde, katılımcılara provokasyona maruz kalmadan önce ya tiksindirici müzik, hoş müzik ya da hiç müzik dinletilmiştir. Sonuçlara göre, hoş müzik dinleyen katılımcılar, diğer gruplara kıyasla daha olumlu bir ruh hali bildirmiştir. Tiksindirici müzik dinleyenler ise müziksiz kontrol grubuna kıyasla daha olumsuz duygusal durumlar deneyimlemişlerdir. Ayrıca, olumlu müzikle ilişkili ruh hali düzeyi ne kadar yüksekse, provokasyon sonrası yaşanan öfke düzeyi ve saldırgan davranışlar da o ölçüde azalmıştır.

İkinci deneyde (N = 142), hoş müzik dinlemenin, bir provokasyonun ardından oluşan öfke düzeyini anlamlı biçimde azalttığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda, hoş müzik dinleyen katılımcıların, provokasyon sonrası sunulan agresif içerikli kelimeleri tanımada daha uzun süre tepkisiz kaldıkları yani tepki sürelerinin uzadığı belirlenmiştir. Bu bulgu, hoş müziğin saldırgan içerikli bilişlerin erişilebilirliğini düşürdüğüne dair güçlü bir gösterge sunmaktadır.

Çalışma 1 sonuçları, müziğin bireylerin duygusal durumları üzerindeki etkisini açık bir biçimde ortaya koymuştur. Katılımcılar, hoş müzik ile tiksindirici müzik dinledikten sonra ruh halleri konusunda anlamlı farklılıklar bildirmiştir. Hoş müzik dinleyen katılımcılar daha olumlu bir ruh hali deneyimlediklerini ifade ederken; tiksindirici müzik dinleyenler ise daha olumsuz bir ruh hali içerisinde olduklarını belirtmişlerdir.

Bu bulgular, müziğin duygudurum düzenleyici etkisini vurgulamakta; dolaylı olarak saldırgan davranış eğilimlerini de etkileyebileceğine işaret etmektedir. Zira, ruh halindeki olumlu ya da olumsuz değişimlerin, bireylerin tepkisel davranışlarını şekillendirebileceği çeşitli kuramsal modellerle desteklenmektedir.

Çalışma 2, müzik kaynaklı ruh halinin bireylerin bilişsel süreçleri ve davranışsal tepkileri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Deneysel bulgular, hoş müzik dinleyen katılımcıların daha yaratıcı düşünme gerektiren ve entelektüel düzeyde bilişsel çaba isteyen görevlerde daha başarılı performanslar sergilediklerini ortaya koymuştur. Buna karşın, tiksindirici müzik dinleyen katılımcıların, deney sonrasında daha yüksek düzeyde saldırgan davranışlar gösterdiği belirlenmiştir.

Bu sonuçlar, müziğin bireyde oluşturduğu duygusal durumun, yalnızca ruh halini değil aynı zamanda bilişsel yetiler ve davranışsal eğilimler üzerinde de önemli bir etkisi olabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, müziğin içeriksel ve tonal özelliklerinin bireylerin gündelik karar alma süreçlerini, sosyal etkileşimlerini ve duygusal tepkilerini yönlendirme gücü olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, yapılan araştırmalar müziğin saldırganlık üzerindeki etkilerini kapsamlı biçimde ortaya koymuştur. Özellikle müziğin hoş ya da tiksindirici olarak algılanması, bireylerin duygusal durumlarını, dolayısıyla da davranışsal eğilimlerini önemli ölçüde şekillendirmektedir. Hoş müziğin bireylerde olumlu bir ruh hali

oluşturarak saldırganlığı azaltabileceği; tiksindirici müziğin ise olumsuz duygulanımları tetikleyerek saldırgan davranışları artırabileceği yönünde bulgular elde edilmiştir.

Ancak bu bulguların farklı kültürel, bireysel ve bağlamsal değişkenlerle desteklenmesi gerektiği açıktır. Bu nedenle, müziğin saldırganlık üzerindeki etkilerini daha derinlemesine anlamak ve değişkenler arası ilişkiyi açıklığa kavuşturmak adına, daha çok katılımcıyla, daha çeşitli müzik türleri ve deneysel tasarımlarla yürütülecek ileri düzey araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Greitemeyer (2011) tarafından gerçekleştirilen “Prososyal Sözler İçeren Müziğe Maruz Kalmak Saldırganlığı Azaltır: Altta Yatan Mekanizmanın İlk Kanıtı ve Testi” başlıklı makalede, prososyal müziklerin saldırgan davranış üzerindeki etkisi beş nedensel mekanizma üzerinden kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, prososyal içerikli müziğe maruz kalmanın durumsal düşmanlık düzeyini azalttığını ve bu azalmanın da saldırgan davranışların düşmesine neden olduğunu ortaya koymuştur.

Bu çalışma, yalnızca tek bir etki üzerinden değil, bir dizi psikolojik ve davranışsal aracı değişken aracılığıyla müziğin saldırganlık üzerindeki etkisini açıklamaya yönelik ilk kapsamlı girişimlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Elde edilen bulgular, özellikle Genel Öğrenme Modeli’nin (GLM) medyaya maruz kalma ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi açıklayıcı gücünü destekler niteliktedir.

Daha geniş bir perspektifle değerlendirildiğinde, bu araştırma:

(a) Medyanın saldırgan davranış üzerindeki etkilerini belgelemiş,

(b) Medyaya maruz kalmaktan davranışa uzanan aracılık yollarını ortaya koymuş ve Prososyal medya içeriğinin saldırganlık ve saldırganlıkla ilişkili değişkenler üzerindeki etkilerini test eden ilk kapsamlı çalışmalardan biri olmuştur.

Bu yönüyle çalışma, prososyal müziklerin yalnızca zihinsel ve duygusal süreçlerde değil, aynı zamanda saldırgan davranışların önlenmesinde de etkili bir araç olabileceğini göstermektedir.

Devlin (2009) tarafından gerçekleştirilen “Müzik Tercihleri ve Bu Tercihlerin Saldırganlığa Karşı Davranış, İnanç ve Tutum ile İlişkileri” başlıklı makalede, özellikle lise ve üniversite çağındaki genç bireylerin müzik tercihleri ile saldırganlık eğilimleri arasındaki ilişkiler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Araştırma kapsamında, gençlerin

dinledikleri müzik türleri analiz edilmiş ve özellikle şiddet içeriği barındıran ve gürültülü olarak nitelendirilen müzik türlerini tercih eden bireylerde saldırgan davranış oranlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmanın en dikkat çeken sonuçlarından biri, müzik türüne yönelik tercih ve tutumların, bireylerin saldırganlık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğudur. Buna ek olarak, lise çağındaki bireylerin, üniversite öğrencilerine kıyasla, tercih ettikleri müzik türlerine paralel biçimde daha yüksek saldırganlık düzeyleri sergiledikleri de rapor edilmiştir. Bu durum, ergenlik dönemindeki bireylerin hem kişilik gelişim süreci hem de müzikle kurdukları duygusal bağın yoğunluğu nedeniyle, saldırganlık gibi davranışsal eğilimlere daha açık olabileceğine işaret etmektedir.

Warburton ve arkadaşları (2008), şiddet içerikli müziklerin uzun vadeli etkilerini inceleyen makalelerinde, bu tür müziklere sürekli maruz kalmanın hem sürekli saldırganlık düzeyiyle hem de bireylerin son dönemde bildirdikleri saldırgan davranışlarla anlamlı düzeyde pozitif ilişki gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Araştırmanın daha ayrıntılı analizleri, bu ilişkinin özellikle dolaylı saldırganlık, ilişkisel saldırganlık ve düşmanlık gibi daha örtük saldırganlık biçimleriyle güçlü bağlar taşıdığını göstermiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, şiddet içeren müziğe uzun süreli maruz kalmak, bireylerde düşmanca düşünceleri, olumsuz duyguları ve saldırgan dürtüleri artırmaktadır. Ancak, bu artışların doğrudan fiziksel saldırganlığa dönüşme olasılığı, özellikle görsel ya da eyleme dönük senaryoların bulunmadığı durumlarda, daha düşük düzeyde kalmaktadır. Bu durum, müzik yoluyla uyarılan saldırgan dürtülerin davranışsal dışavurumunun, içeriğin sunuluş biçimi ve bağlama göre farklılık gösterebileceğini ortaya koymaktadır.

Müziğin bireylerin düşünce ve davranışları üzerindeki etkisini inceleyen uluslararası araştırmalar, özellikle şiddet temalı müziklerin psikolojik etkilerine yoğunlaşmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmalardan biri olan Humphrey (2007), şiddet içeren şarkı sözlerinin bireyde oluşturduğu agresif bilişlerin, özellikle bu şarkılar görsel materyallerle (örneğin video kliplerle) desteklendiğinde daha güçlü biçimde ortaya çıktığını tespit etmiştir. Aynı çalışmada, şiddet içermeyen sözlere sahip parçaların ise bu tür bilişsel hazırlık düzeyine yol açmadığı belirtilmiştir. Bu bulgular, müzik içeriği ile agresif düşünce yapısı arasındaki ilişkiye dikkat çekmekte; görsel destekli müzik tüketiminin etkisini artırabileceğini göstermektedir.

Fischer ve Greitemeyer (2006), tarafından yürütülen “Müzik ve Saldırganlık: Cinsel-Saldırgan Şarkı Sözlerinin, Aynı ve Karşı Cinse Yönelik Saldırganlıkla İlgili Düşünceler, Duygular ve Davranışlar Üzerindeki Etkisi.” başlıklı makalede, İlk çalışmada katılımcılara ya kadın düşmanı ya da nötr içerikli şarkılar dinletilmiş, sonrasında ise katılımcılara “acı sos paradigması” adı verilen deneysel bir yöntem uygulanmıştır. Katılımcılardan, acı sosları erkek ya da kadın bir konfederasyona tahsis etmeleri istenmiştir. Bulgulara göre en yüksek saldırganlık düzeyi, kadın düşmanı şarkı sözlerini dinleyen ve bu sosları kadın konfederasyona yönlendirme talimatı alan katılımcı grubunda gözlemlenmiştir. Üçüncü deneyde ise katılımcılar üç gruba ayrılarak kadın düşmanı, erkek düşmanı ya da nötr içerikli müzik parçalarını dinlemişlerdir. Deneysel olarak saldırganlık, bir başka katılımcının elini buzlu suya ne kadar süreyle batıracakları üzerinden ölçülmüştür. Bu çalışmada da dikkat çekici bir sonuç elde edilmiştir: Kadın düşmanı şarkı dinleyen erkek katılımcılar, kadınlara karşı; erkek düşmanı şarkı dinleyen kadın katılımcılar ise erkeklere karşı daha yüksek düzeyde saldırgan davranış sergilemişlerdir. Bu sonuçlar, müzikteki sözlü içeriklerin yalnızca zihinsel düzeyde değil, davranışsal tepkiler üzerinde de güçlü etkiler yaratabildiğini göstermektedir. Bu bulgulara paralel olarak, Mast ve McAndrew (2011) da benzer şekilde şiddet içeren temaların bireylerin sosyal etkileşimlerinde daha az empatik ve daha çok saldırgan tepkiler geliştirmelerine neden olabileceğini ileri sürmüştür. Yapılan deneysel çalışmalarda, müzikteki sözlerin içeriği kadar, müziğin tonu ve tarzının da bireylerdeki saldırganlık düzeyini etkileyebildiği gösterilmiştir. Heavy metal müzik üzerine yapılan bir çalışmada, şiddet içerikli sözlere sahip parçaların, nötr sözlü heavy metal şarkılardan ve müziksiz kontrol grubu koşullarından anlamlı derecede daha fazla saldırgan davranışı tetiklediği bulunmuştur. Bu çalışmalarda kullanılan “acı sos paradigması”, saldırganlık eğilimini değerlendirmek için etkili bir araç olarak öne çıkmıştır.

Fischer ve Greitemeyer (2006) tarafından yürütülen bir dizi deneysel çalışma, müzikte yer alan cinsiyetçi sözlerin, bireylerin davranışsal ve bilişsel tepkileri üzerinde belirgin etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Özellikle kadın düşmanı sözler içeren müziklere maruz kalan erkek katılımcıların, hedef kişi kadın olduğunda, nötr müzik dinleyen erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde saldırgan davranış sergiledikleri gözlemlenmiştir.

Ayrıca, kadın düşmanı içerikli müzikleri dinleyen erkeklerin, kadınlarla ilgili olumsuz nitelikleri daha kolay hatırladıkları belirlenmiştir. Bu bulgu, müzik sözlerinin

yalnızca duygusal değil, aynı zamanda hafızayı yönlendirme ve algıları biçimlendirme gücüne sahip olduğunu göstermektedir.

Benzer şekilde, müzikte erkek karşıtı şarkı sözleri dinleyen kadın katılımcıların da, erkeklerle ilgili olumsuz özellikleri olumlu niteliklere kıyasla daha çok hatırladıkları tespit edilmiştir. Bu durum, müziğin içerdiği cinsiyet temalarının, bireylerin karşı cinse dair bilişsel temsillerini ve sosyal algılarını etkileyebileceğini göstermektedir.

Bu alanda şimdiye dek gerçekleştirilen en kapsamlı araştırmalardan biri, Rentfrow ve Gosling'in (2003) "Günlük Yaşamın Do Re Mi'leri: Müzik Tercihlerinin Yapısı ve Kişilik Özellikleri İlişkileri" başlıklı makalesidir. Araştırmacılar, bireylerin müzik tercihlerini sistematik bir şekilde sınıflandırmak ve bu tercihlerin kişilik özellikleriyle olan ilişkilerini ortaya koymak amacıyla kapsamlı analizler gerçekleştirmiştir. Bu süreçte hem keşfedici hem de doğrulayıcı faktör analizi (CFA) kullanılarak, müzik tercihlerinin altında yatan temel boyutlar belirlenmiştir.

Araştırmanın bulguları, farklı örneklem gruplarında ve zaman aralıklarında tutarlılık gösteren dört ana müzik tercihi boyutunu ortaya koymuştur:

1. Etkili ve Karmaşık Boyut: Blues, caz, klasik müzik ve folk türlerini kapsamakta; bu boyut, duygusal derinlik ve zihinsel karmaşıklık arayışına işaret etmektedir.
2. Yoğun ve Asi Boyut: Rock, alternatif ve heavy metal gibi daha enerjik ve protesto içeriği taşıyan türleri içermekte ve bireylerde özgürlük, başkaldırı ve bireysel ifade arzusuyla ilişkilendirilmektedir.
3. Neşeli ve Geleneksel Boyut: Country, film müzikleri, dini içerikli parçalar ve pop müzik gibi daha yaygın ve kültürel olarak tanındık türleri kapsamaktadır. Bu boyut, sosyal uyum, pozitif duygulanım ve geleneksel değerlere yakınlıkla bağlantılıdır.
4. Enerjik ve Ritmik Boyut: Rap/hip-hop, soul/funk ve elektronika/dans gibi hareketli ve ritim odaklı türleri içermekte; genellikle dışa dönüklük, enerjik yaşam tarzı ve sosyal etkileşimle ilişkilendirilmektedir.

Rentfrow ve Gosling'in çalışması, müzik tercihlerinin rastlantısal olmadığını, aksine bireylerin kişilik özellikleriyle tutarlı tercihler geliştirdiğini ampirik olarak ortaya

koymuştur. Bu bulgular, müziğin yalnızca bir eğlence aracı değil, aynı zamanda bireyin psikolojik yapısını yansıtan anlamlı bir ifade biçimi olduğunu desteklemektedir.

Bununla birlikte, müziğin etkisi yalnızca bilişsel ya da davranışsal düzeyle sınırlı değildir; aynı zamanda çeşitli terapötik bağlamlarda da etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. Araştırmalar, müziğin bireylerin ağrı toleransını artırma, anksiyete seviyelerini azaltma ve duygusal düzenlemeyi destekleme gibi işlevleri yerine getirebildiğini göstermektedir (Bunt, 1997; Savarimuthu, 2004). Bu bağlamda müzik, yalnızca bir eğlence ya da ifade biçimi değil, aynı zamanda klinik ve terapötik amaçlara hizmet eden çok yönlü bir araç olarak değerlendirilmiştir.

Allen vd. (2007) tarafından yürütülen “Medya Etkilerinin Etkisinin İncelenmesi İnsan İletişim Araştırmalarında Medya Etkileri Araştırmasının Meta-Analitik Özeti” başlıklı makale, antisosyal içerikli müziğin bireyler üzerindeki etkilerini geniş bir örneklem çerçevesinde değerlendirmiştir. Toplamda 7.000’den fazla katılımcının yer aldığı ve 23 bağımsız çalışmayı içeren analiz, antisosyal müzik içeriğine maruz kalma ile bir dizi olumsuz sonuç değişkeni arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmanın bulgularına göre, bu tür müziklere maruz kalma ile agresif davranışlar başta olmak üzere çeşitli olumsuz psikososyal çıktılar arasında ortalama .23 düzeyinde bir etki boyutu tespit edilmiştir. Bu etki boyutu, antisosyal müziğin bireylerin düşünce, duygu ve davranış düzeyinde azımsanmayacak ölçüde etkili olabileceğini göstermektedir.

Bu sonuçlar, müziğin yalnızca bireysel tercihlerden ibaret olmadığını, aynı zamanda toplumsal düzeyde potansiyel riskler barındıran bir medya aracı olabileceğine dair literatürde giderek güçlenen bir görüşü desteklemektedir. Özellikle şiddet, cinsiyetçilik veya düşmanlık temalarını içeren müziklerin, bireylerin saldırganlıkla ilişkili tutum ve eğilimlerini pekiştirme potansiyeli taşıdığı yönündeki kanıtlar, bu meta-analizle birlikte daha da netleşmiştir.

Burns vd. (2002) tarafından yürütülen “Farklı müzik türlerinin algılanan ve fizyolojik stres ölçümleri üzerindeki etkileri” başlıklı makalede, fizyolojik uyarılmayı artırmak amacıyla uygulanan hafif bir stres manipülasyonunun ardından, katılımcıların farklı müzik türlerine verdikleri fizyolojik tepkiler değerlendirilmiştir. Katılımcılar, laboratuvar ortamına kendi seçtikleri bir parça klasik müzik, bir parça hard rock müzik veya bir parça rahatlatıcı müzik getirmiş ve ardından bu parçaları dinlemişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre, klasik müziğe maruz kalan katılımcıların kalp atış hızları, hem hard rock müziği dinleyenlere hem de kendi belirledikleri rahatlatıcı müziği dinleyen katılımcılara kıyasla daha düşük bulunmuştur. Bu bulgu, klasik müziğin fizyolojik sakinleşme ve stresin düzenlenmesi açısından daha etkili olabileceğini ortaya koymaktadır.

Çalışma aynı zamanda bireylerin müzik tercihlerinin yalnızca estetik ya da psikolojik değil, aynı zamanda somut fizyolojik tepkilerle de ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. Bu yönüyle müzik, sadece ruh hali düzenlemede değil, aynı zamanda bedensel stres yanıtlarını dengelemede de işlevsel bir araç olarak değerlendirilebilir.

Lindsay ve Anderson (2000) tarafından gerçekleştirilen “Öncül Koşullardan Şiddet Eylemlerine: Genel Bir Duygusal Saldırganlık Modeli” başlıklı makalede, prososyal müzik içeriklerinin bireylerin saldırganlık eğilimleri üzerindeki etkileri kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Araştırmanın genel bulgularına göre, prososyal içerikli müziğe maruz kalan bireylerde agresif biliş, olumsuz duygulanım ve saldırgan davranış düzeyleri anlamlı şekilde azalmaktadır. Çalışmada uygulanan aracılık analizleri, müziğin agresif davranış üzerindeki etkisinin, esas olarak agresif duygulanımdaki değişiklikler yoluyla ortaya çıktığını göstermiştir. Bu bulgular, medya içeriklerinin bireyin sosyal eğilimlerini nasıl etkilediğini açıklamayı amaçlayan Genel Öğrenme Modeli’nin (Buckley ve Anderson, 2006) öngörüselle gücüne dair önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Toplamda beş farklı deneyden oluşan araştırma dizisi, prososyal müziğin saldırganlığa dair çeşitli değişkenler üzerindeki azaltıcı etkisini istikrarlı biçimde ortaya koymuştur:

- Birinci çalışma, prososyal müziğe maruz kalmanın agresif düşüncelerin erişilebilirliğini azalttığını ortaya koymuştur.
- İkinci çalışmada, farklı bir agresif biliş ölçütü kullanılmış ve ruh hali ile fizyolojik uyarılma düzeyleri kontrol edilerek önceki bulgular genişletilmiştir.
- Üçüncü çalışma, yalnızca agresif düşüncelerin değil, aynı zamanda agresif duyguların da azaldığını göstermiştir.
- Dördüncü çalışma ise prososyal müziğin davranışsal saldırganlık üzerindeki etkisini doğrudan test eden ilk deney olarak öne çıkmıştır.

Sonuçlar genel olarak, prososyal müzik dinleyen katılımcıların, nötr içerikli müzik dinleyenlere kıyasla daha düşük saldırganlık düzeylerine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, müziğin yalnızca zihinsel veya duygusal süreçlerde değil, doğrudan davranışsal eğilimlerde de düzenleyici bir rol üstlenebileceğini göstermektedir.

Bunt (1997), müziğin klinik ve terapötik kullanımlarına dair kitap bölümünde, bireylerin psikolojik iyilik hâlini desteklemek amacıyla müziğin yapılandırılmış ortamlarda kullanıldığını vurgulamaktadır. Bu uygulamalar, özellikle stresin azaltılması, gevşeme sağlanması ve travmaya yönelik destekleyici yaklaşımlar içinde önem kazanmıştır.

Öte yandan, popüler müziğin – özellikle de şarkı sözlerinin anlamsal içeriği – bireylerde saldırganlık eğilimleri üzerindeki rolüne ilişkin araştırmalar da bulunmaktadır. Anderson, Carnagey ve Eubanks gibi araştırmacılar, şarkı sözlerinin doğrudan şiddet eğilimlerini tetikleyebileceğini ya da mevcut saldırgan bilişleri pekiştirebileceğini ileri sürmüştür. Bu bulgular, müziğin yalnızca duygusal değil, davranışsal etkiler yaratma potansiyeline de sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Barongan ve Hall (1995) tarafından yürütülen “Kadın Düşmanı Rap Müziğinin Kadınlara Yönelik Cinsel Saldırganlık Üzerindeki Etkisi” başlıklı makalede, erkek üniversite öğrencilerine iki farklı içerikte rap müzik dinletilmiştir: biri kadın düşmanı içerik barındıran, diğeri ise nötr sözlere sahip parçalar. Araştırmanın sonucunda, kadın düşmanı rap müzik dinleyen katılımcıların, kadın arkadaşlarının bu içeriği rahatsız edici bulacaklarını bilmelerine rağmen, onlara izletmek üzere şiddet ve cinsel saldırı temalı videoları seçme olasılıklarının anlamlı biçimde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, müzikteki sözlü içeriklerin, bireylerin davranışsal tercihleri üzerinde doğrudan bir etkisi olabileceğini ve özellikle şiddet temalı içeriklerin toplumsal duyarlılıkları zayıflatabileceğini göstermektedir.

Waite vd. (1992) tarafından kapalı bir tedavi merkezinde yürütülen “Müzik Televizyonu kaldırıldıktan sonra agresif davranışlarda azalma” başlıklı makalede, şiddet içerikli müzik videolarının bireylerin davranışsal eğilimleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma iki aşamada gerçekleştirilmiştir: İlk aşamada, MTV gibi agresif içeriğin yoğun olarak yer aldığı bir müzik video kanalı açık bırakılarak, 33 hafta boyunca saldırganlık eylemleri gözlemlenmiş ve kaydedilmiştir (bkz. Sherman ve Dominick, 1986). İkinci aşamada ise aynı ortamda MTV yayını sonlandırılmış ve 22 hafta boyunca saldırgan davranışlar yeniden izlenmiştir. Araştırma sonucunda, müzik video kanalının

kaldırılmasının ardından saldırgan davranışlarda %48 oranında bir azalma meydana geldiği kaydedilmiştir. Bu bulgu, özellikle görsel müzik içeriğinin, yani yalnızca sözel değil, görsellikle desteklenen agresif içeriklerin, bireylerin davranışsal tepkileri üzerinde belirgin etkiler yaratabileceğini ortaya koymaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilen ve müzik videolarında yer alan şiddet ve cinsellik temalarının incelendiği "Violence and Sex in Music Videos" başlıklı makalede, medya içeriklerinin toplumsal yansımaları sistematik biçimde analiz edilmiştir. Toplam 166 müzik videosunun değerlendirildiği bu araştırmada, videoların %56'sında şiddet içerikli davranışlara yer verildiği tespit edilmiştir (Sherman ve Dominick, 1986; akt. Ersöz, 2002).

Çalışmanın çarpıcı bulgularından biri, videolardaki saldırgan rollerin %73.3'ünün erkek karakterler tarafından, %26.7'sinin ise kadın karakterler tarafından üstlenilmiş olmasıdır. Buna karşın, kadınların mağdur konumunda yer alma oranı %76.8, erkeklerin ise %23 olarak belirlenmiştir. Bu veriler, özellikle kadınların görsel medyada şiddetin hedefi olarak temsil edilme biçimlerinin cinsiyet temelli bir eğilim taşıdığını göstermektedir.

Tez konusuyla ilgili olarak yurtdışında yapılmış araştırmalar, genellikle bireylerin şiddet eğilimlerini sosyal yapı, okul türü veya çevresel faktörler gibi değişkenler çerçevesinde ele almıştır. Bu çalışmaların büyük bir kısmı, şiddet davranışlarının nedenlerini sosyodemografik etkenler üzerinden açıklamaya odaklanmaktadır. Ancak, müzik tüketim alışkanlıkları ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır.

Bu bağlamda, müzikle kurulan etkileşimin saldırgan davranışlar üzerindeki etkisini bireysel tercih düzeyinde ele alan araştırmaların eksikliği dikkat çekmektedir. Literatürde yer alan mevcut çalışmalar genellikle medya içerikleri veya müzik videoları aracılığıyla dolaylı etkiler üzerinde yoğunlaşmış; müzik türü tercihi, dinleme sıklığı, söz içerikleri gibi mikro ölçekteki değişkenlerin şiddet eğilimine etkisi yeterince kapsamlı biçimde araştırılmamıştır. Bu durum, konunun hâlâ araştırılmaya açık ve ihtiyaç duyulan bir alan olduğunu göstermektedir.

Saldırganlık araştırmaları dışında yürütülen bazı çalışmalar da müziğin etkilerinin yalnızca şarkı sözlerinin anlamsal içeriğine bağlı olmadığını, sözsüz veya enstrümantal müziğin de bireylerin duygusal ve bilişsel süreçleri üzerinde anlamlı etkiler

yaratabileceğini göstermiştir. Bu çerçevede, McFarland (1984) tarafından gerçekleştirilen deneysel bir çalışmada, katılımcılardan Tematik Apperception Testi (TAT)'ne ait görsellere dayalı olarak hikâyeler yazmaları istenmiştir.

Katılımcılar üç gruba ayrılmış; bir grup gerilim üreten müzik, bir grup sakinleştirici müzik, diğer grup ise müzik olmadan aynı görevi yerine getirmiştir. Araştırma sonucunda, yazılan hikâyelerin duygusal içeriğinin, dinletilen müzik türüne göre anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Bu bulgu, müziğin yalnızca bilişsel süreçleri değil, aynı zamanda bireyin algılama, yorumlama ve ifade etme biçimlerini de şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, müziğin etkilerinin yalnızca açık mesajlara değil, aynı zamanda ton, tempo ve duygusal yapı gibi yapısal özelliklerine de bağlı olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bu nedenle, müziğin bireyler üzerindeki etkilerini analiz ederken, hem içeriksel hem de yapısal özelliklerin dikkate alınması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modelindedir. Tarama modeli, bir grubun başlıca özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını hedefleyen bir araştırma türüdür. (Büyüköztürk, vd., 2013, s 14). Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmış olup, açık uçlu sorulara verilen cevaplara içerik analizi uygulanmıştır. Araştırmada aynı zamanda korelasyonel (ilişkisel) yöntem kullanılmıştır. Korelasyonel araştırma, herhangi bir müdahalede bulunulmayan birden fazla değişken arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalardır. Korelasyonel araştırmalarda nedensel karşılaştırma araştırmalarında olduğu gibi nedensellik aranmaz, başka bir deyişle neden sonuç ilişkisi kurulamaz, sadece değişkenlerin birlikte olan değişimleri incelenmektedir. (Büyüköztürk, vd., 2016) Tekbıyık'a (2014) göre ise ilişkisel model iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi başka bir deyişle bu değişkenlerin birbirini etkileme durumlarını görmek için kullanılan modeldir. Verilerin analizinde hangi istatistiksel testlerin kullanılacağına karar verebilmek için, değişkenlerin dağılım özelliklerinin değerlendirilmesi gerekir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Malatya ilindeki ortaokul, lise ve üniversitelerde öğrenim gören Z kuşağında yer alan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise, resmi izinler doğrultusunda belirlenen il milli eğitim müdürlüğüne bağlı 31 liseden ulaşılabilen okullar ve Malatya ilinde bulunan İnönü Üniversitesi ve Malatya Turgut Özal Üniversitesi'nde öğrenim gören Z kuşağı yaş aralığında bulunan ulaşılabilen katılımcılar oluşturmaktadır. Genel olarak literatür taraması yapıldığında Türkiye'de Z Kuşağı'nın 1995-2015 yılları arasında doğmuş bir topluluğu kapsamakta olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, yazarlar Z kuşağı tarih aralığında kesin olarak aynı fikirde değillerdir. Bu konudaki literatür ortaya çıkmaya devam ettikçe kesin tarihler düzeltilebilir. Schroer (2008). Z kuşağı üyelerinin 1995-2015 doğumlu olduğunu ve şu anda hızla büyüyen bir nüfusa sahip olduğunu belirten literatürde bir çok çalışmanın olduğu da görülmektedir

(Chicca ve Shellenbarger, 2018; Igel ve Urquhart, 2012; Loveland, 2017; Rickes, 2016; Seemiller ve Grace, 2016; Shatto ve Erwin, 2016, 2017; Spears vd., 2015; Turner, 2015; Twenge, 2017; Wiedmer, 2015).

3.3. Verileri Toplama Teknikleri

Veri toplamak amacı ile kullanılan “Şiddet Eğilim Ölçeği”nde, araştırma grubunun şiddet eğilim durumlarını ölçmek amaçlı toplam 20 soru sorulmuştur. Veri toplamak amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen “Müzik Tüketim Alışkanlıkları Belirleme Formu”nda ise, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mezuniyet durumu, okul türü, en çok dinlenen müzik türü, en çok dinlenen sanatçı veya grup adı, müzik dinleme saati, müzik dinleme sıklığı, müzik dinleme ses seviyesi, enstrüman çalma durumu gibi değişkenlere göre sınıflandırılmış 11 soru sorulmuştur. Uygulanacak ölçek ve form katılımcılara google formlar üzerinden düzenlenerek gönderilecektir. Bu kapsamda araştırmacı tarafından hazırlanan form ve ölçek ulaşılabilen 140 katılımcıya uygulanarak çalışmanın ön uygulaması yapılmış, kapsam geçerliliği sağlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Toplanan veriler SPSS programı kullanılarak İstatistiksel yöntem Sayısal verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi incelenmiştir. Sayısal verilerin özetlenmesinde medyan, çeyrekler arası genişlik, minimum ve maksimum değerler kullanılmıştır. İki bağımsız grup karşılaştırmalarında Mann-Whitney U testi, İkiden fazla bağımsız grup karşılaştırmalarında ise Kruskal-Wallis (KW) testi kullanılmıştır. KW testi sonrasında ikili karşılaştırmalarda Conover yöntemi uygulanmıştır ve farklılık bulunan grupların gösteriminde APA (American Psychological Association) stiline göre üst indis kullanılmıştır. Tek değişkenli analizlerde ölçek puanına etkisi anlamlı bulunan değişkenlerin yaş ile ortak etkisinin incelenmesi amacıyla, toplam ölçek puanına logaritmik dönüşüm uygulandıktan sonra iki-yönlü varyans analizi uygulanmıştır ve sonrasında Bonferroni düzeltmeli ikili karşılaştırma yapılmıştır. Kategorik verilerin dağılımı sayı ve yüzde ile gösterilmiştir. Tüm analizlerde iki-yönlü anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir., Elde edilen analizler tablolaştırılarak görselleştirilecek ve yorumlanacaktır.

3.5. Veri Toplama Aracı

3.5.1. Müzik Tüketimi Alışkanlıkları Belirleme Formu

Bu Form, “Z Kuşağı Yaş Gruplarının Müzik Tüketim Alışkanlıkları ve Şiddet Eğilim İlişkisi Açısından İncelenmesi” incelemek amacıyla hazırlanmış bir veri toplama aracıdır. Formun ilk bölümü demografik bilgiler (5 soru) yer almaktadır. İkinci bölümünde müzik tüketim alışkanlıkları (6 soru) olmak üzere toplamda 11 sorudan oluşmaktadır. Sorular kendi içinde seçenklendirilmiştir. Katılımcıların demografik bilgileri (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mezuniyet durumu, okul türü) ve müzik dinleme alışkanlıkları (günlük müzik dinleme süresi, dinleme sıklığı, ses seviyesi tercihleri, tercih edilen müzik türü, en çok dinlenen sanatçı veya grup) gibi konuları kapsamaktadır. Ayrıca, enstrüman çalma durumu da sorgulanmaktadır.

Toplanan veriler, Z Kuşağı'nın müzik tüketim alışkanlıkları ve şiddetle ilişkili faktörleri anlamaya yönelik kullanılacaktır. Bu form 3 alan uzmanına gönderilerek uzman görüşlerine göre yeniden düzenlenmiş ve kapsam geçerliliği sağlanmıştır.

3.5.2. Şiddet Eğilim Ölçeği

Bu araştırmada, Haskan ve Yıldırım (2012) tarafından geliştirilen “Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ)” kullanılmıştır. Ergenlerin şiddet eğilimlerini ölçmeye yönelik geliştirilen ŞEÖ, toplamda 20 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerden biri ters kodlanmıştır. Ölçek, üçlü Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir: 3 = Her zaman, 2 = Bazen, 1 = Hiçbir zaman. Düz ifadeler doğrudan, ters ifade ise ters puanlanarak değerlendirilir. Ölçekten elde edilebilecek puan aralığı “20 ile 60” arasında değişmekte olup, yüksek puanlar bireyin daha yüksek düzeyde şiddet eğilimi gösterdiğini ifade etmektedir. Bireysel ya da grup olarak uygulanabilen bu ölçeğin tamamlanma süresi yaklaşık 15 dakikadır.

Geçerlik analizleri kapsamında, yapı geçerliği ve benzer ölçeklerle ilişkisi incelenmiştir. Yapılan faktör analizinde “KMO katsayısı .898” olarak bulunmuş ve “Bartlett testi” anlamlı çıkmıştır. Faktörlerin değişkenler üzerindeki ortak varyans değerleri “.45 ile .68” arasında değişmektedir. Analiz sonucunda öz değeri 1’in üzerinde olan “4 faktör” belirlenmiş; bu dört faktör, toplam varyansın “%55,45’in” açıklamıştır. İlk faktör tek başına varyansın “%33’ünü” açıklarken, bu faktördeki madde yükleri .411 ile .670 arasında değişmiştir.

Güvenirlilik analizleri sonucunda ise ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .87, test-tekrar test yöntemiyle elde edilen güvenirlik katsayısı ise $r = .83$ olarak belirlenmiştir. Bu bulgular, ŞEÖ'nün ergenlerde şiddet eğilimini ölçmede güvenilir ve geçerli bir araç olduğunu göstermektedir (Haskan ve Yıldırım, 2012).

3.5.3. Güvenilirlik Çalışmaları

Z Kuşağı yaş gruplarının müzik tüketimi ve şiddet eğilimi ilişkisini incelemek üzere yapılan bu çalışmada 32 sorudan oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Anket formunda katılımcıların doğum yılı, cinsiyeti, güncel eğitim durumu, eğitim aldıkları okul türü ve mezuniyet durumu gibi sosyo demografik değişkenlere ilişkin sorular, katılımcıların müzik tüketim davranışlarına ilişkin sorular ve Şiddet Eğilim Ölçeğine (ŞEÖ) ilişkin ifadeler yer almaktadır.

Araştırmada kullanılan Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ) Haskan ve Yıldırım tarafından 2012 yılında geliştirilmiş bir ölçüm aracıdır. Şiddet Eğilimi Ölçeği 20 maddeden ve 3'lü Likert (1=Hiçbir zaman, 2=Bazen, 3=Her zaman) tipinde oluşturulmuştur. Aynı zamanda ölçekte 1 madde (Şiddet içeren filmlerin yasaklanması gerektiğini düşünürüm.) ters kodlanmaktadır. Ölçekte, "şiddet duygusu", "bilim teknolojileri aracılığıyla şiddet", "başkalarına zarar verme düşüncesi" ve "başkalarına şiddet uygulama" olarak 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Haskan ve Yıldırım tarafından ölçeğin güvenirlik katsayısı Cronbach Alpha değeri ,87 olarak bulunmuştur.

Tablo 1.

Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ) Ön Test ve Son Test Güvenirlik Analizleri

Verilerin Durumu	Ölçek	Sayı	Yüzde	Cronbach Alpha Katsayısı	Madde sayısı
Ön Test	Geçerli	140	%100	,879	20
	Toplam	140	%100		
Son Test	Geçerli	783	99,6	,871	20
	Geçersiz	3	0,4		
	Toplam	786	%100		

Bu araştırmada, Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ), 140 katılımcı üzerinde ön test yapılmıştır. Katılımcılar üzerinden elde edilen veriler incelenmiş ve veriler içinde eksik

verinin bulunmadığı görülmüştür. Yapılan ön test analizinde Şiddet Eğilim Ölçeğinin (ŞEÖ) güvenilirlik katsayısı ,879 olarak bulunmuştur.

Ön testler sonucunda güvenilir olduğu analiz edilen Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ) sahada 786 katılımcı üzerinde uygulanmıştır. Sahadan toplanan anket formlarının kontrolü sonucunda 3 adet anket formunda eksik verinin olduğu tespit edilmiş ve bu anket formları analiz dışında tutulmuştur. Şiddet Eğilim Ölçeği üzerinde 783 katılımcı üzerinde yapılan analizde ölçeğin güvenilirlik katsayısı ,871 olarak bulunmuştur.

Büyüköztürk'e göre (2008: 11) ölçüm aracının Cronbach Alpha değerinin ,700'ün üzerinde olması ölçeğin güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Bu bilgidен hareketle değerlendirildiğinde çalışmada kullanılan Şiddet Eğilimi Ölçeğinin (ŞEÖ) hem ön test güvenilirlik katsayısının (,879) hem de son test güvenilirlik katsayısının (,871 istatistiki olarak güvenilir olduğunu göstermektedir.

Araştırma verileri üzerinde yapılan normallik analizine göre verilerin çarpıklık (Skewness) değerinin ,780 ve basıklık (Kurtosis) değerinin ,308 olduğu analiz edilmiştir. Veri setinde bulunan çarpıklık ve basıklık değerinin -1 ile +1 arasında olması verilerin normal dağılıma sahip olduğuna işaret etmektedir. Bu durum araştırma verilerinin normal dağılıma sahip olduğu bu nedenle veriler üzerinde parametrik testlerin kullanılabileceği anlamına gelmektedir.

Kullanılan Testler: Katılımcıların demografik bilgilerini tespit etmek için Frekans Analizi kullanılmıştır. Katılımcıların demografik değişkenleri, müzik dinleme alışkanlıkları ve şiddet eğilimleri arasındaki farkı ortaya koymak için T-Testi, Tek Yönlü ve İki Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Alt problem 1

Araştırma grubunun demografik özelliklerine göre dağılımı nasıldır?

Tablo 2.

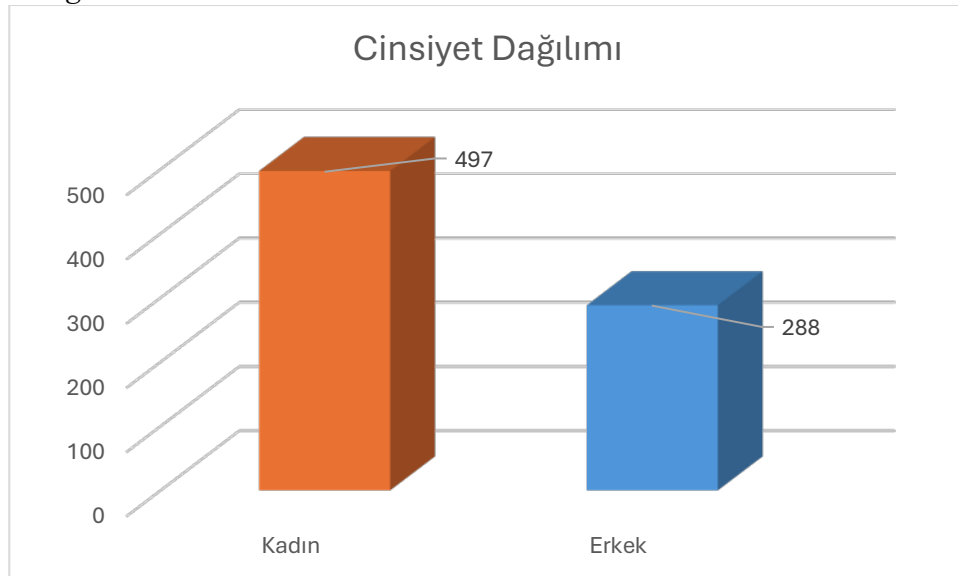
Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	497	63,3
Erkek	288	36,7
Toplam	785	100,0

Z kuşağı yaş gruplarının şiddet eğilimlerini incelemek üzere yapılan araştırmaya katılanların yüzde 63,3'ü kadın katılımcılardan, yüzde 36,7'si erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Bu dağılım, örnekleme kadın katılımcıların sayıca daha baskın olduğunu ortaya koymaktadır. Z kuşağı yaş gruplarının şiddet eğilimlerini incelemek üzere yapılan araştırmaya katılanların yüzde 63,3'ü kadın katılımcılardan, yüzde 36,7'si erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Bu dağılım, örnekleme kadın katılımcıların sayıca daha baskın olduğunu ortaya koymaktadır. Cinsiyete ilişkin dağılım Grafik 1'de verilmiştir.

Grafik 1.

Cinsiyet Dağılımı

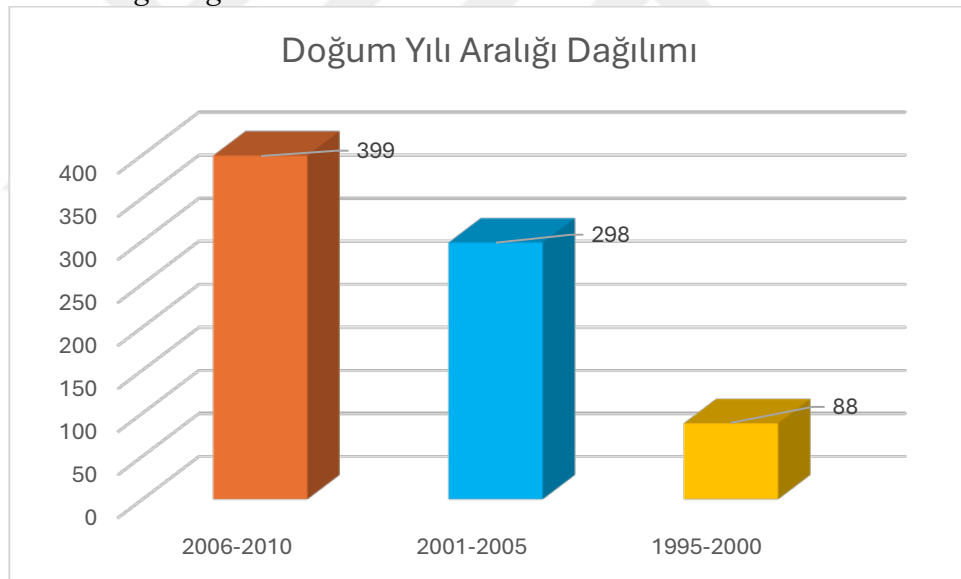
Tablo 3.

Katılımcıların Doğum Yılı Aralığı Dağılımı

Doğum Yılı Aralığı	N	%
1995-2000	88	11,2
2001-2005	298	38,0
2006-2010	399	50,8
Toplam	785	100,0

Araştırmaya katılanların yüzde 11,2'sinin doğum yılı aralığı 1995-2000 yılları, yüzde 38'inin 2001-2005 yılları, yüzde 50,8'i ise 2006-2010 yılları arasında yer almaktadır. Bu dağılım, çalışmanın odak noktasını oluşturan Z kuşağının özellikle genç bireylerinin araştırmaya daha yoğun katıldığını ortaya koymaktadır. Doğum yılı aralığına ilişkin dağılım Grafik 2'de verilmiştir.

Grafik 2.

Doğum Yılı Aralığı Dağılımı

Tablo 4.

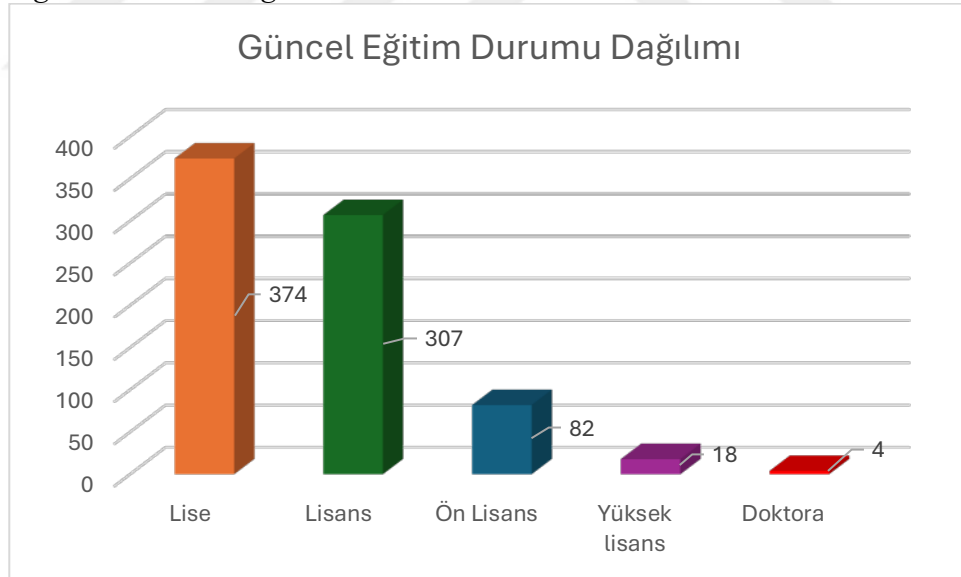
Katılımcıların Güncel Eğitim Durumunun Dağılımı

Eğitim durumu	N	%
Lise	374	47,6
Ön Lisans	82	10,4
Lisans	307	39,1
Yüksek lisans	18	2,3
Doktora	4	0,5
Toplam	785	100,0

Katılımcıların güncel eğitim durumlarının yer aldığı tabloya bakıldığında, araştırmaya katılanların yüzde 47,6'sının lise, yüzde 10,4'ünün ön lisans, yüzde 39,1'inin lisans, yüzde 2,3'ünün yüksek lisans, yüzde 0,4'ünün doktora eğitimi aldıkları anlaşılmaktadır.

Bu dağılım, araştırma örnekleminin ağırlıklı olarak lise ve lisans eğitimi almış bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Eğitim seviyesinin bireylerin müzikle kurdukları ilişkiyi etkilediği göz önünde bulundurulduğunda, lise ve lisans mezunu katılımcıların müzik tüketim alışkanlıklarının daha çok popüler müzik türlerine ve kolay erişilebilir dijital içeriklere yönelik olduğu varsayılabilir. Yüksek lisans ve doktora eğitimi almış bireylerin oranının düşük olması, daha analitik veya klasik müzikle ilgili eğilimlerin araştırmada yeterince temsil edilmediğini düşündürmektedir. Bu durum, hedef grubun önemli bir sosyo-kültürel profilini ortaya koymakta ve müzikle etkileşim düzeylerinin eğitim bağlamında nasıl şekillendiğine dair ipuçları vermektedir. Güncel eğitim durumuna ilişkin dağılım Grafik 3'te verilmiştir.

Grafik 3.
Güncel Eğitim Durumu Dağılımı

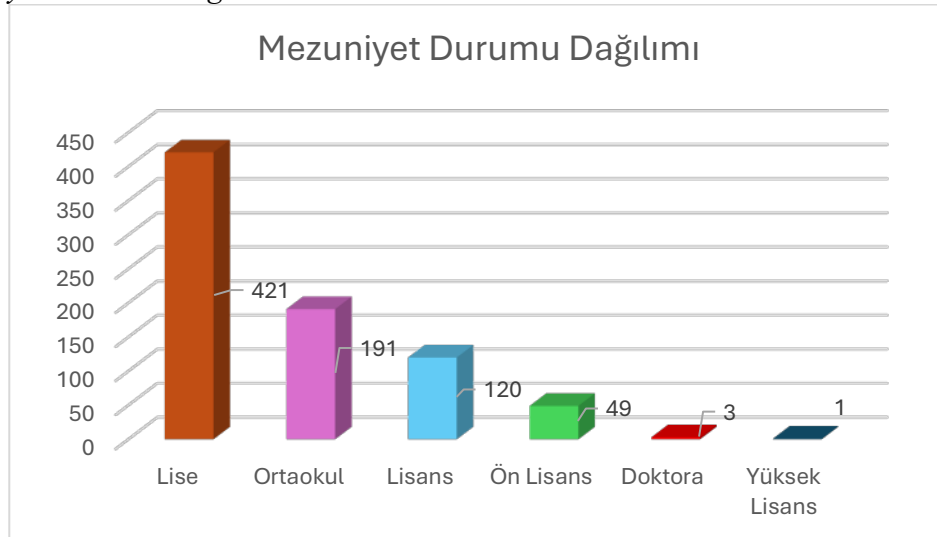
Tablo 5.
Katılımcıların Mezuniyet Durumlarının Dağılımı

Mezuniyet Durumu	N	%
Ortaokul	191	24,3
Lise	421	53,6
Ön Lisans	49	6,2
Lisans	120	15,4
Yüksek Lisans	1	0,1
Doktora	3	0,4
Toplam	785	100,0

Araştırmaya katılanların yüzde 24,3'ü ortaokul, yüzde 53,6'sı lise, yüzde 6,2'si ön lisans, yüzde 15,4'ü lisans, yüzde 0,1'i yüksek lisans, yüzde 0,4'ü ise doktora düzeyinde eğitim seviyesine sahip olduğu tablo 3'te görülmektedir. Bu dağılım, örneklemin büyük çoğunluğunun lise mezunu bireylerden oluştuğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Lise mezunlarının çoğunlukta olması, araştırma grubunun ergenlik ve gençlik sonrası evredeki bireylerden oluştuğunu gösteriyor. Bu dönemde bireylerin müzikle kurdukları bağ daha çok duygusal yoğunluk, kimlik arayışı ve toplumsal aidiyet ekseninde şekilleniyor. Bu yaş grubundaki bireyler müziği sadece bir eğlence aracı olarak değil, aynı zamanda kendilerini, duygularını ifade etmenin ve sosyal çevreyle etkileşime geçmenin etkili bir yolu olarak görüyor. Dolayısıyla, çalışmanın genel müzikal sonuçları değerlendirilirken örneklemin bu demografik yoğunluğu göz önünde bulundurulmalıdır. Mezuniyet durumuna ilişkin dağılım Grafik 4'te verilmiştir.

Grafik 4.
Mezuniyet Durumu Dağılımı

Tablo 6.

Katılımcıların Okul Türünün Dağılımı

Okul Türü	N	%
Eğitim Fakültesi	21	2,7
Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	20	2,5
Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	34	4,3
Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	19	2,4
Devlet Konservatuvarı	3	0,4
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	15	1,9
Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi	30	3,8
Dış Hekimliği Fakültesi	3	0,4
Hemşirelik Fakültesi	2	0,3
İletişim Fakültesi	8	1,0
İlahiyat Fakültesi	4	0,5
Spor Bilimleri Fakültesi	5	0,6
Fen Edebiyat Fakültesi	15	1,9
Ziraat Fakültesi	33	4,2
Tıp Fakültesi	31	3,9
Hukuk Fakültesi	4	0,5
Sağlık bilimleri Fakültesi	18	2,3
Turizm ve Otel İşletmeciliği (MYO)	27	3,4
Tekstil Bölümü (MYO)	4	0,5
Elektronik ve Otomasyon Bölümü (MYO)	8	1,0
Muhasebe ve Vergi Bölümü (MYO)	3	0,4

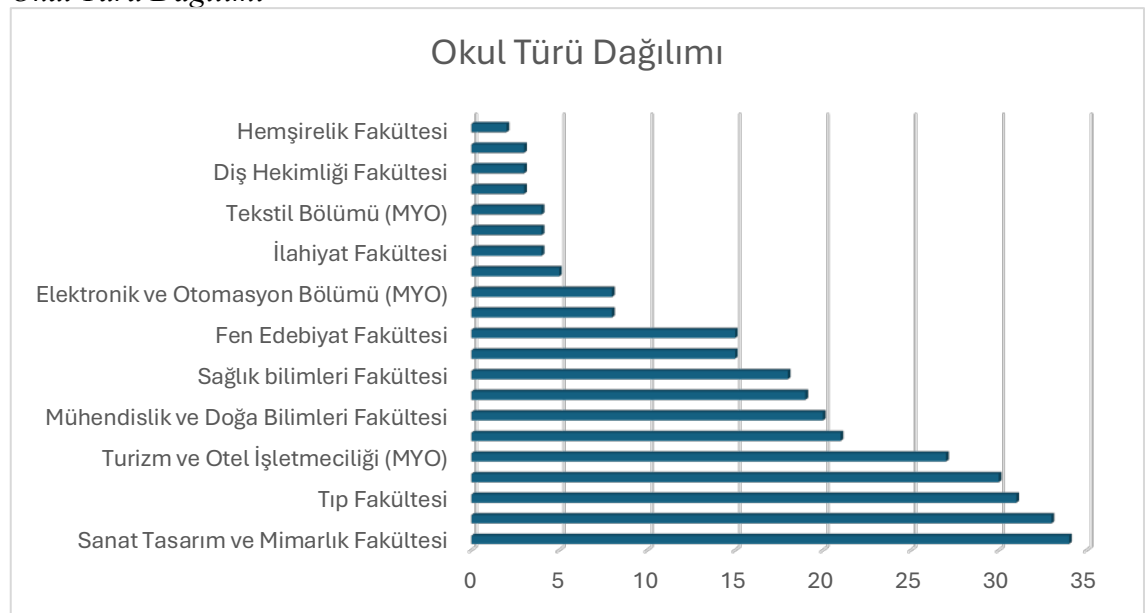
Tablo 6.

Katılımcıların Okul Türünün Dağılımı (devamı)

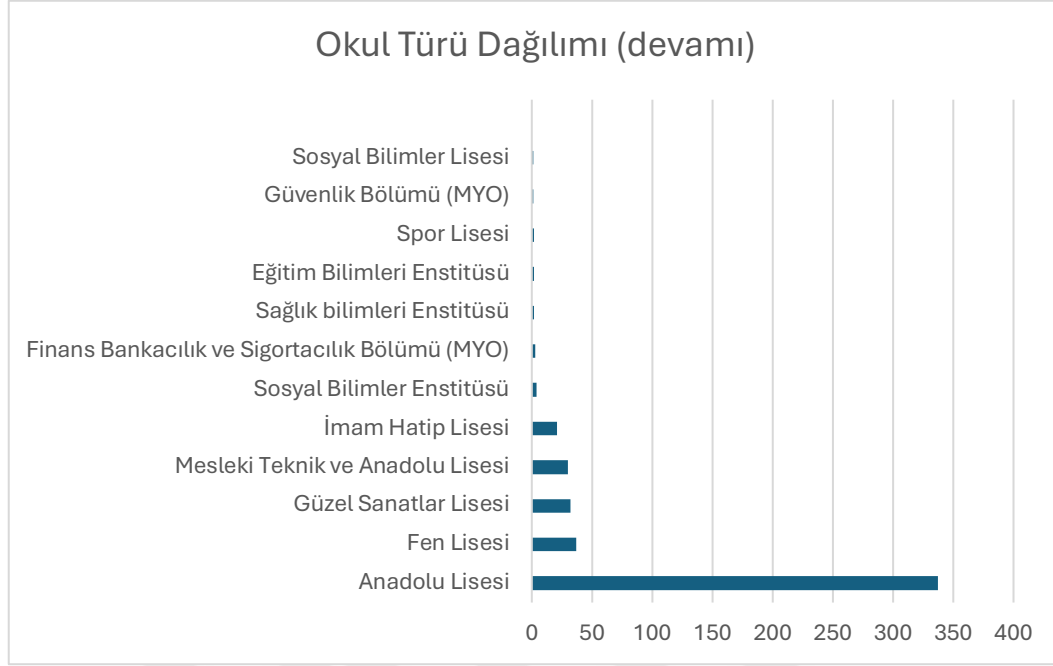
Okul Türü	N	%
Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü (MYO)	3	0,4
Güvenlik Bölümü (MYO)	1	0,1
Sağlık bilimleri Enstitüsü	2	0,3
Sosyal Bilimler Enstitüsü	4	0,5
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2	0,3
Güzel Sanatlar Lisesi	32	4,1
Spor Lisesi	2	0,3
Anadolu Lisesi	337	42,9
Fen Lisesi	37	4,7
Sosyal Bilimler Lisesi	1	0,1
İmam Hatip Lisesi	21	2,7
Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi	30	3,8
Cevapsız	4	0,5
Toplam	785	100,0

Katılımcıların yüzde 2,7'si Eğitim Fakültesinden, yüzde 2,5'i Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinde, yüzde 4,3'ü Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesinde, yüzde 2,4'ü Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesinde, yüzde 0,4'ü Devlet Konservatuvarında, yüzde 1,9'u İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde, yüzde 3,8'i Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesinde, yüzde 0,4'ü Diş Hekimliği Fakültesinde, yüzde 0,3'ü Hemşirelik Fakültesinde, yüzde 1'i İletişim Fakültesinde, yüzde 0,5'i İlahiyat Fakültesinde, yüzde 0,6'sı Spor Bilimleri Fakültesinde, yüzde 1,9'u Fen Edebiyat Fakültesinde, yüzde 4,2'si Ziraat Fakültesinde, yüzde 3,9'u Tıp Fakültesinde, yüzde 0,5'i Hukuk Fakültesinde, yüzde 2,3'ü Sağlık Bilimleri Fakültesinde, yüzde 3,4'ü Turizm ve Otel İşletmeciliğinde (MYO), yüzde 0,5'i Tekstil Bölümünde (MYO), yüzde 1'i Elektronik ve Otomasyon Bölümünde (MYO), yüzde 0,4'ü Muhasebe ve Vergi Bölümünde (MYO), yüzde 0,4'ü Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümünde (MYO), yüzde 0,1'i Güvenlik Bölümünde (MYO), yüzde 0,3'ü Sağlık Bilimleri Enstitüsünde, yüzde 0,5'i Sosyal Bilimler Enstitüsünde, yüzde 0,3'ü Eğitim Bilimleri Enstitüsünde, yüzde 4,1'i Güzel Sanatlar Lisesinde, yüzde 0,3'ü Spor Lisesinde, yüzde 42,9'u Anadolu Lisesinde, yüzde 4,7'si Fen Lisesinde, yüzde 0,1'i Sosyal Bilimler Lisesi, yüzde 2,7'si İmam Hatip Lisesinde, yüzde 3,8'i Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesinde, yüzde 0,3'ü Eczacılık Fakültesinde eğitim almıştır. Araştırmaya katılanların yüzde 0,5'i ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Okul türü dağılımı Grafik 5 ve 6'da verilmiştir.

Grafik 5.
Okul Türü Dağılımı

Grafik 6.
Okul Türü Dağılımı (devamı)

Tablo 7.
Katılımcıların Okul Türlerinin Bilim Alanlarına Göre Dağılımı

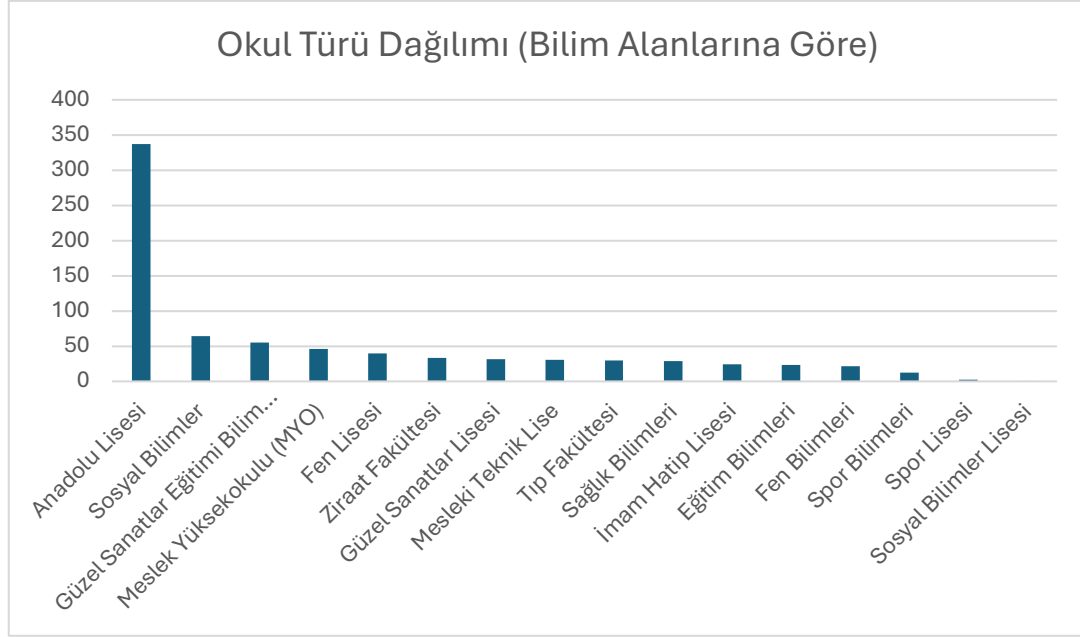
Okul Türü	N	%
Eğitim Bilimleri	23	2,9
Fen Bilimleri	22	2,8
Sosyal Bilimler	64	8,2
Sağlık Bilimleri	29	3,7
Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı	55	7,0
Meslek Yüksekokulu (MYO)	46	5,9
Spor Bilimleri	12	1,5
Tıp Fakültesi	30	3,8
Ziraat Fakültesi	33	4,2
Mesleki Teknik Lise	31	4,0
Anadolu Lisesi	337	11,0
Fen Lisesi	40	5,1
İmam Hatip Lisesi	24	3,1
Güzel Sanatlar Lisesi	32	4,1
Sosyal Bilimler Lisesi	1	0,1
Spor Lisesi	2	0,3

Araştırmaya katılan bireylerin öğrenim gördükleri okul türlerine göre dağılımları incelendiğinde, en yüksek katılım oranının %11,0 ile Anadolu Liselerinde öğrenim gören katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Bunu sırasıyla Sosyal Bilimler (%8,2), Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı (%7,0) ve Meslek Yüksekokulu (%5,9) takip etmektedir. Öte

yandan, en düşük katılım oranı %0,1 ile Sosyal Bilimler Lisesi'ne aittir. Bu dağılım, çalışmanın örneklem grubunun ağırlıklı olarak lise düzeyinde öğrenim gören bireylerden oluştuğunu ve üniversite düzeyinde daha az temsil edildiğini göstermektedir. Bu durum, Z kuşağının yaş aralığı ile uyumlu olarak değerlendirilmiş ve çalışmanın geçerliliğini destekleyici niteliktedir. Okul türüne (bilim alanlarına göre) ilişkin dağılım Grafik 7'de verilmiştir.

Grafik 7.

Okul Türü Dağılımı (Bilim Alanlarına Göre)

4.2. Alt Problem 2

Araştırma grubunun genelinin müzik tüketim alışkanlıklarına göre dağılımı nasıldır?

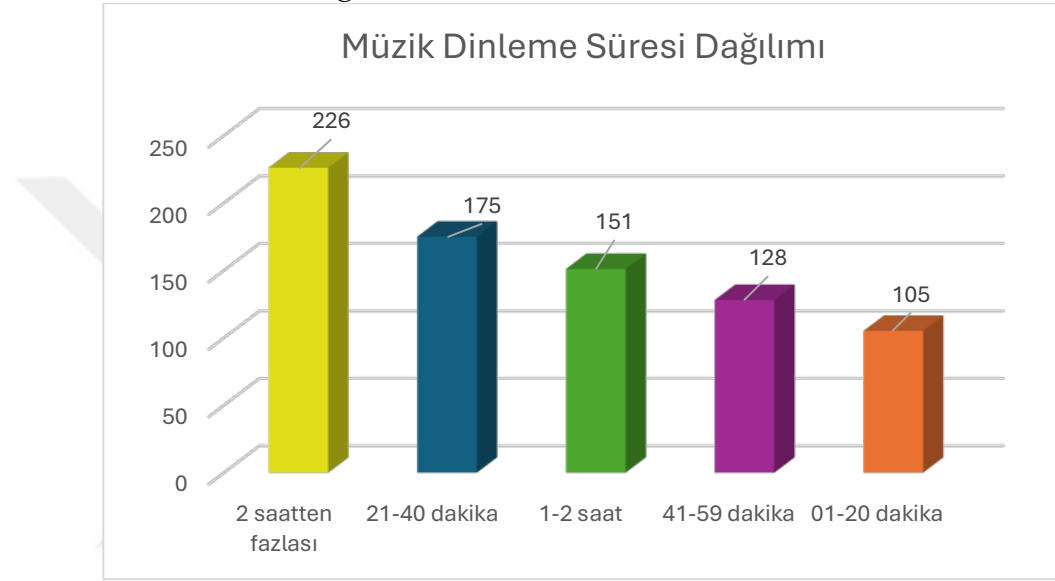
Tablo 8.

Katılımcıların Günlük Ortalama Müzik Dinleme Süresinin Dağılımı

Müzik Dinleme Süresi	N	%
01-20 dakika	105	13,4
21-40 dakika	175	22,3
41-59 dakika	128	16,3
1-2 saat	151	19,2
2 saatten fazlası	226	28,8
Toplam	785	100,0

Z kuşağı yaş gruplarının müzik dinleme sürelerinin bulunduğu tablo incelendiğinde; katılımcıların yüzde 13,4'ü 01-20 dakika, yüzde 22,3'ü 21-40 dakika, yüzde 16,3'ü 41-59 dakika, yüzde 19,2'si 1-2 saat, yüzde 28,8'i ise 2 saatten fazla sürelerde müzik dinlediklerini belirtmiştir. Müzik dinleme süresine ilişkin dağılım Grafik 8'de verilmiştir.

Grafik 8.
Müzik Dinleme Süresi Dağılımı

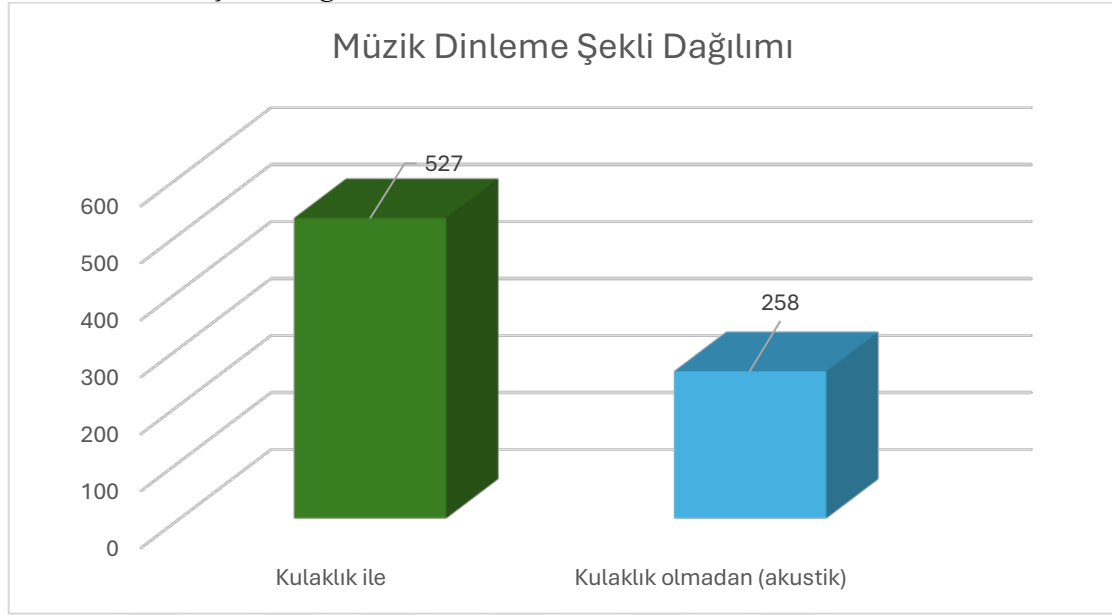

Tablo 9.
Katılımcıların Müzik Dinleme Şeklinin Dağılımı

Müzik Dinleme Şekli	N	%
Kulaklık ile	527	67,1
Kulaklık olmadan (akustik)	258	32,9
Toplam	785	100,0

Araştırmaya katılanların yüzde 67,1'i müziği kulaklık ile dinlediğini, yüzde 32,9'u ise müziği kulaklık olmadan dinlediğini ifade etmiştir. Bu verilere göre araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu müziği kulaklık ile dinlemektedir. Müzik dinleme şekline ilişkin dağılım Grafik 9'da verilmiştir.

Grafik 9.
Müzik Dinleme Şekli Dağılımı

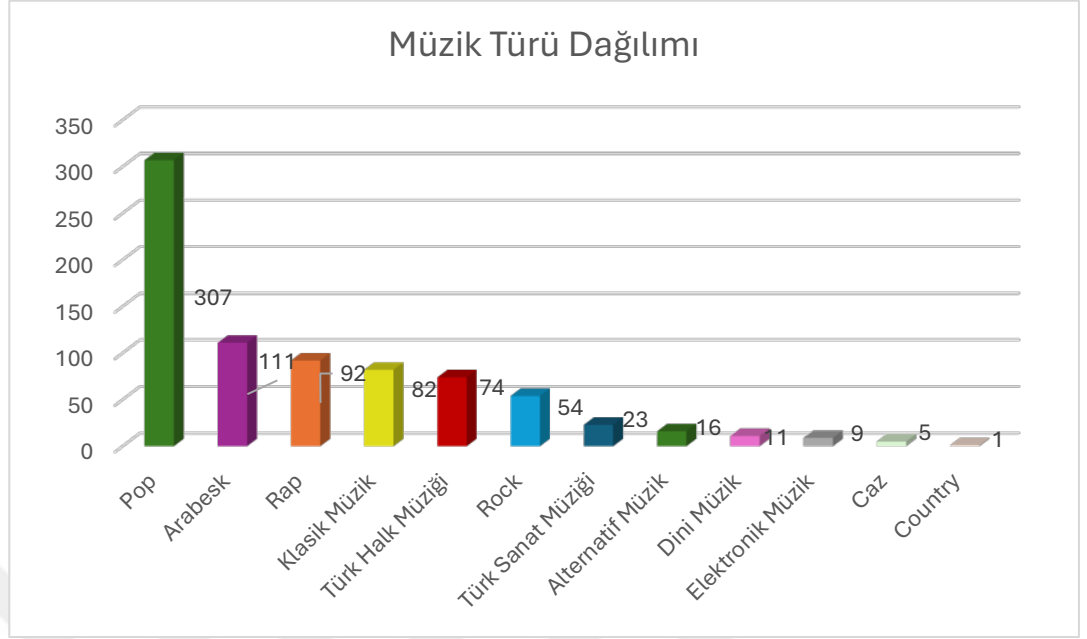

Tablo 10.
Katılımcıların Dinlediği Müzik Türünün Dağılımı

Müzik Türü	N	%
Pop	307	39,1
Rap	92	11,7
Rock	54	6,9
Caz	5	0,6
Arabesk	111	14,1
Klasik Müzik	82	10,4
Türk Halk Müziği	74	9,4
Türk Sanat Müziği	23	2,9
Elektronik Müzik	9	1,1
Alternatif Müzik	16	2,0
Dini Müzik	11	1,4
Country	1	0,1
Toplam	785	100,0

Katılımcıların en çok dinlediği müzik türünün yüzde 39,1'i pop, yüzde 11,7 rap, yüzde 6,9'u rock, yüzde 0,6'tısı caz, yüzde 14,1'arabesk, yüzde 10,4'klasik müzik, yüzde 9,4'ü Türk halk müziği, yüzde 2,9'u Türk sanat müziği, yüzde 1,1'i elektronik müzik, yüzde 2'si alternatif müzik, yüzde 1,4'ü dini müzik, yüzde 0,1'i ise country müzik türü olduğu analiz edilmiştir. Müzik türüne ilişkin dağılım Grafik 10'da verilmiştir.

Grafik 10.
Müzik Türü Dağılımı

Tablo 11.
Katılımcıların En Çok Dinlediği Sanatçı veya Grupların Dağılımı

Sanatçı ve Gruplar	N	%
Zeynep Bastık	11	1,4
Ferdi Tayfur	32	4,1
Emre Fel	13	1,7
Derya Bedavacı	24	3,1
Burak Bulut	12	1,5
Semicenk	66	8,4
LVBEL C5	12	1,5
UZI	25	3,2
Ceza	56	7,1
Bayhan	1	,1
Tarkan	11	1,4
Sezen Aksu	133	16,9
Bergen	7	,9

Tablo 11.

Katılımcıların En Çok Dinlediği Sanatçı veya Grupların Dağılımı (devamı)

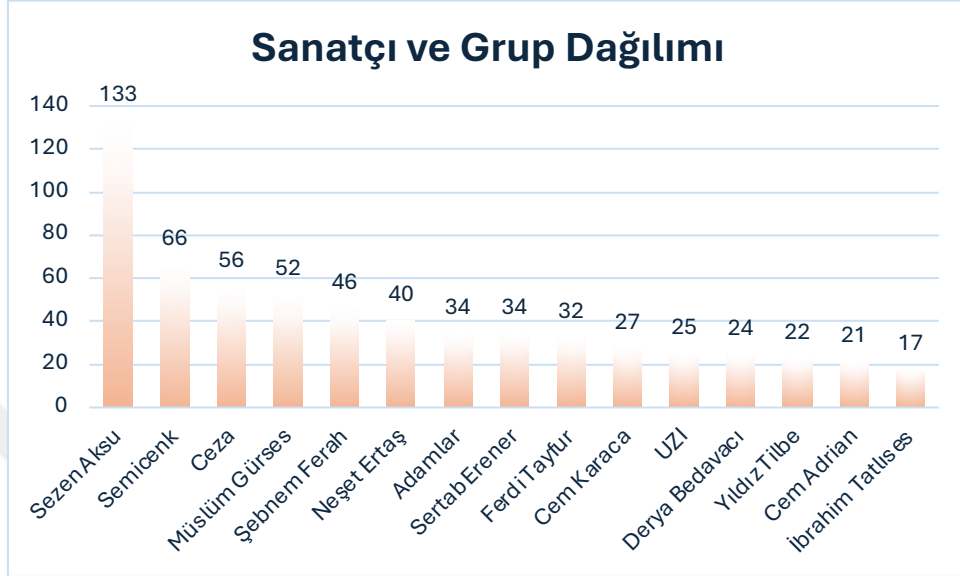
Sanatçı ve Gruplar	N	%
Yıldız Tilbe	22	2,8
Zeki Müren	7	,9
Sami Yusuf	15	1,9
Grup Abdal	5	,6
Mahmut Orhan	1	,1
Adamlar	34	4,3
Şebnem Ferah	46	5,9
Cem Karaca	27	3,4
Selda Bağcan	9	1,1
Neşet Ertaş	40	5,1
Erkan Oğur	1	,1
Fazıl Say	4	,5
Jehan Barbur	2	,3
Özdemir Erdoğan	2	,3
Cem Adrian	21	2,7
Salman Tin	9	1,1
Sertab Erener	34	4,3
İbrahim Tatlıses	17	2,2
Müslüm Gürses	52	6,6
Karsu	1	,1
Hadise	15	1,9
Aleyna Tilki	5	,6
Sakiler	9	1,1
Levent Yüksel	4	,5
Toplam	785	100,0

Araştırmaya katılanların yüzde 1,4'ü Zeynep Bastık, yüzde 4,1'i Ferdi Tayfur, yüzde 1,7'si Emre Fel, yüzde 3,1'i Derya Bedavacı, yüzde 1,5'i Burak Bulut, yüzde 8,4'ü Semicenk, yüzde 1,5'i LVBEL C5, yüzde 3,2'si UZI, yüzde 7,1'i Ceza, yüzde 0,1'i Bayhan, yüzde 1,4'ü Tarkan, yüzde 16,9'u Sezen Aksu, yüzde 0,9'u Bergen, yüzde 2,8'i Yıldız Tilbe, yüzde 0,9'u Zeki Müren, yüzde 1,9'u Sami Yusuf, yüzde 0,6'sı Grup Abdal, yüzde 0,1'i Mahmut Orhan, yüzde 4,3'ü Adamlar, yüzde 5,9'u Şebnem Ferah, yüzde 3,4'ü Cem Karaca, yüzde 1,1'i Selda Bağcan, yüzde 5,1'i Neşet Ertaş, yüzde 0,1'i Erkan Oğur, yüzde 0,5'i Fazıl Say, yüzde 0,3'ü Jehan Barbur, yüzde 0,3'ü Özdemir Erdoğan, yüzde 2,7 Cem Adrian, yüzde 1,1 Salman Tin, yüzde 4,3'ü Sertab Erener, yüzde 2,2'si İbrahim Tatlıses, yüzde 6,6'sı Müslüm Gürses, yüzde 0,1'i Karsu, yüzde 1,9'u Hadise, yüzde

0,6'sı Aleyna Tilki, yüzde 1,1'i Sakiler, yüzde 0,5'i Levent Yüksel'i daha çok dinlediklerini belirtmiştir. Sanatçı ve grup dağılımları Grafik 11 ve 12'de verilmiştir.

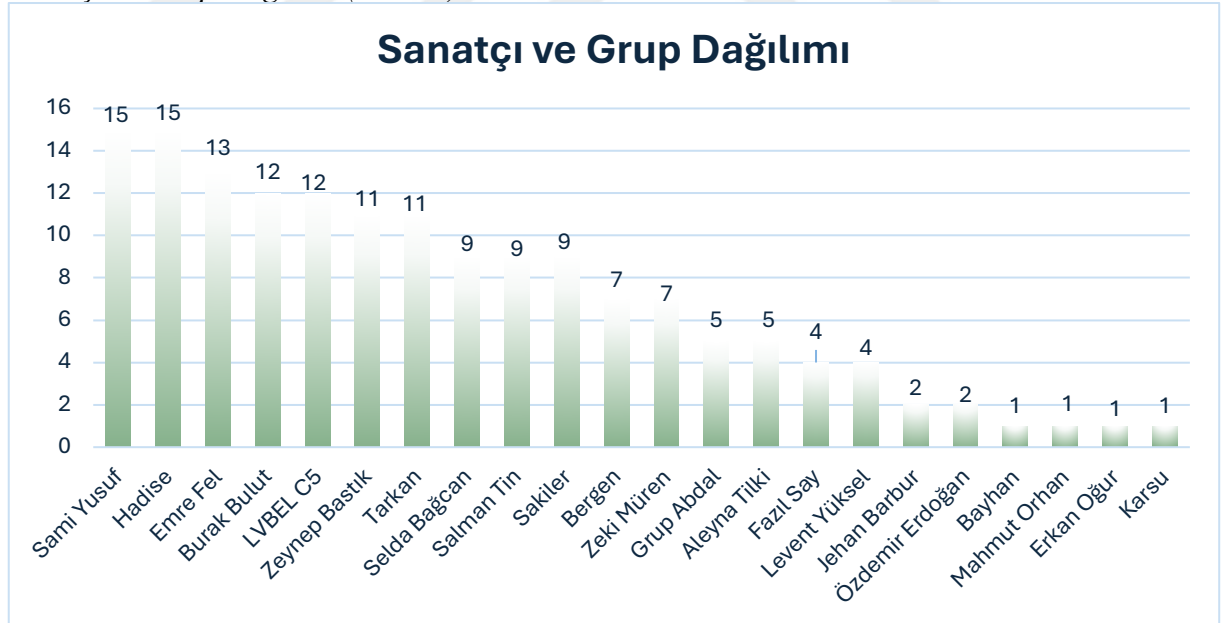
Grafik 11.

Sanatçı ve Grup Dağılımı

Grafik 12.

Sanatçı ve Grup Dağılımı (devamı)

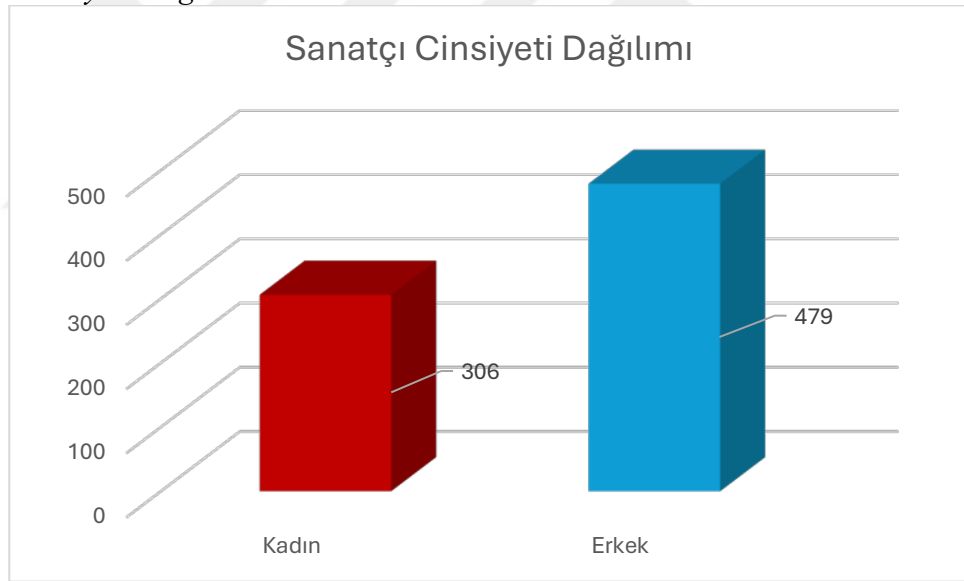
Tablo 12.

Katılımcıların En Çok Dinledikleri Sanatçının Cinsiyetine Göre Dağılımı

Sanatçı Cinsiyeti	N	%
Kadın	306	39,0
Erkek	479	61,0

Katılımcıların en çok dinledikleri sanatçıların cinsiyetlerine yönelik dağılım incelendiğinde, %61,0'lık oranla erkek sanatçıların kadın sanatçılara (%39,0) kıyasla daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Bu durum, Z kuşağının müzik tüketiminde erkek sanatçıların daha baskın bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet temsili açısından değerlendirildiğinde, kadın sanatçıların temsiliyetinin daha düşük kalması, müzik endüstrisindeki genel eğilimlerle de örtüşmektedir. Sanatçı cinsiyetine ilişkin dağılım Grafik 13'te verilmiştir.

Grafik 13.

Sanatçı Cinsiyeti Dağılımı

Tablo 13.

Katılımcıların Müzik Dinlerken Tercih Ettiği Ses Seviyesinin Dağılımı

Ses seviyesi	N	%
Düşük düzey ses seviyesi	23	2,9
Orta düzey ses seviyesi	338	43,1
Yüksek düzey ses seviyesi	277	35,3
Çok yüksek düzey ses seviyesi	147	18,7
Toplam	785	100,0

Katılımcıların yüzde 2,9'u düşük düzey ses seviyesinde, yüzde 43,1'i orta düzey ses seviyesinde, yüzde 35,3'ü yüksek düzey ses seviyesinde, yüzde 18,7'si ise çok yüksek düzey ses seviyesinde müzik dinlemektedirler. Ses seviyesine ilişkin dağılım Grafik 14'te verilmiştir.

Grafik 14.

Ses Seviyesi Dağılımı

Tablo 14.

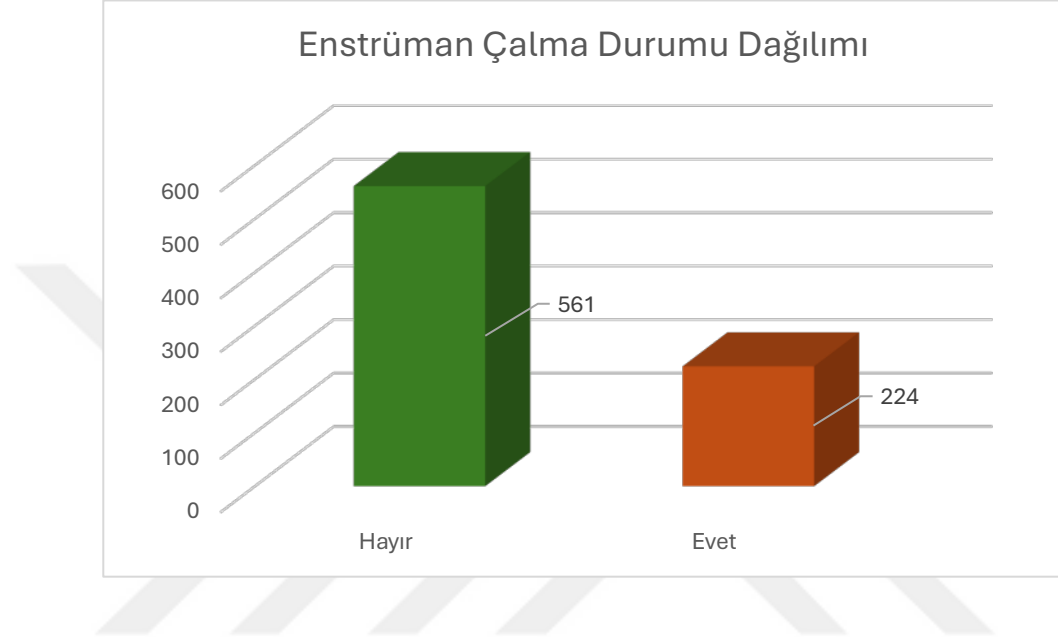
Katılımcıların Enstrüman Çalma Durumlarının Dağılımı

Enstrüman Çalma Durumu	N	%
Evet	224	28,5
Hayır	561	71,5
Toplam	785	100,0

Enstrüman çalma durumlarına ilişkin katılımcıların yüzde 28,5'i enstrüman çaldığını, yüzde 71,5'i ise enstrüman çalmadığını belirtmiştir. Bu sonucu göre araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun enstrüman çalmadığı söylenebilir. Enstrüman çalma durumuna ilişkin dağılım Grafik 15'te verilmiştir.

Grafik 15.

Enstrüman Çalma Durumu Dağılımı

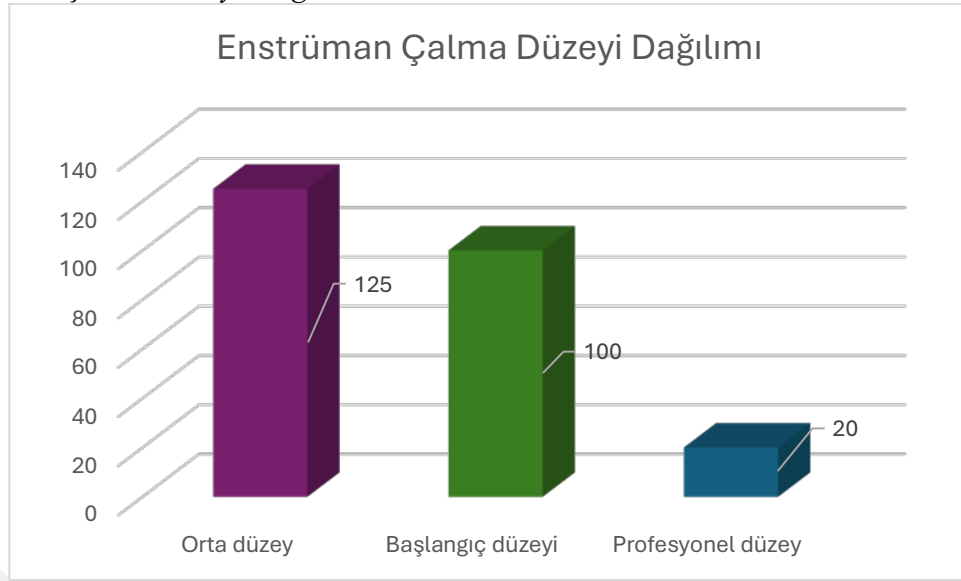
Tablo 15.

Katılımcıların Enstrüman Çalma Düzeylerinin Dağılımı

Enstrüman Çalma Düzeyi	N	%
Başlangıç düzeyi	100	40,8
Orta düzey	125	51,0
Profesyonel düzey	20	8,2
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan 785 kişi arasından 245 katılımcı enstrüman çaldıklarını belirtmiştir. Enstrüman çalabilen katılımcıların yüzde 40,8'i başlangıç düzeyde enstrüman çaldığı, yüzde 51'inin orta düzey enstrüman çaldığı, yüzde 8,2'sinin de profesyonel düzeyde enstrüman çalmaktadır. Sonuç olarak, enstrüman çalan katılımcıların daha çok başlangıç düzeyinde ve orta düzeyde enstrüman çaldığı görülmektedir. Enstrüman çalma düzeyine ilişkin dağılım Grafik 16'da verilmiştir.

Grafik 16.

Enstrüman Çalma Düzeyi Dağılımı

4.3. Alt Problem 3

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri cinsiyet değişkenine göre nasıldır?

Tablo 16.

Katılımcıların Cinsiyetine ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

	Cinsiyet	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Şiddet Eğilim Puanı	Kadın	496	29,29	6,12	-8,745	0,000
	Erkek	287	33,55	6,80		

Katılımcıların cinsiyetine göre şiddet eğilim puanı arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t = -8,745$; $p < 0,001$). Analiz sonucuna göre, erkek katılımcıların (Ort.= 33,55) şiddet eğilim puanı kadın katılımcıların (Ort.= 29,29) şiddet eğilim puanından daha yüksektir.

Cinsiyet dağılımındaki bu farklılığın, özellikle müzik tüketim alışkanlıkları ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişki incelenirken dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir. Literatürü inceleyen Kuyucu (2020), Z kuşağının müzik dinleme davranışının dijital platformlar tarafından şekillendirildiğini ve bu davranışın bireylerin cinsiyetine göre farklılık gösterebileceğini savunmaktadır. Çalışmada, kadın bireylerin müzikle daha duygusal ve ifade temelli bir bağ kurduğu, erkek bireylerin ise daha çok işitsel uyarana odaklı tercihler gösterdiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, örnekleme kadın

katılımcıların oranının daha yüksek olması, müzikle kurulan ilişkinin duygusal yönlerinin ve bu yönlerin şiddet eğilimleri üzerindeki etkisinin değerlendirilmesinde belirleyici olabilir. Dolayısıyla cinsiyet dağılımı hem müzikal bağlam hem de davranışsal eğilimler açısından önemlidir; kadın katılımcıların müziği duygusal denge için bir araç olarak görme eğiliminin şiddet eğilimini azaltan bir faktör olarak görülebileceği düşünülmektedir. Balcı Akpınar vd. (2019) tarafından yürütülen çalışmanın sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Söz konusu çalışmada, üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin cinsiyete göre farklılaştığı; erkek öğrencilerin şiddet eğilimi puanlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Araştırmacılar, bu farklılığın toplumsal cinsiyet rolleriyle ve erkek bireylerin sosyal öğrenme yoluyla şiddeti daha kabul edilebilir bulmalarıyla ilişkili olabileceğini iddia etmiştir. Bu açıdan bakıldığında, mevcut çalışmadaki cinsiyet farklılığı bulgusu ilgili literatürle tutarlıdır ve cinsiyetin bireylerin şiddet eğilimi üzerindeki etkisini desteklemektedir.

4.4. Alt Problem 4

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri yaş değişkenine göre nasıldır?

Tablo 17.

Katılımcıların Doğum Yılı Aralığına ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

	Doğum Yılı	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Şiddet Eğilim Puanı	1995-2000	88	28,59	6,75	7,065	0,001
	2001-2005	298	30,66	6,47		
	2006-2010	397	31,49	6,76		

Araştırmaya katılanların doğum yılı aralığı ile şiddet eğilim puanı arasında anlamlı farklılık oluşmaktadır ($F=7,065$; $p<0,01$). Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonuçlarına bakıldığında, 1995-2000 yılı aralığında olan katılımcıların (Ort.=28,59) şiddet eğilim puanının, 2001-2005 yılı aralığında (Ort.=30,66) ve 2006-2010 yılı aralığında (Ort.=31,49) olan katılımcılara göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Bu tabloya bakıldığında, daha genç yaş gruplarındaki bireylerin şiddet eğilimi daha yüksek olabilmektedir. Genç yaş gruplarındaki bireylerin sayısal üstünlüğü, teknolojik gelişmelere daha hızlı uyum sağlayan ve dijital müzik platformlarıyla iç içe

büyüyen bir demografik yapıyı yansıtmaktadır. Bu yaş grubunun müzikle ilişkisi öncelikle dijital içerikler üzerinden şekillenmekte; müzik sadece bir dinleme eylemi olarak değil, aynı zamanda bireysel kimliğin bir parçası ve sosyal etkileşim aracı olarak görülmektedir. Bu anlamda yaş dağılımı, katılımcıların müzikle nasıl etkileşim kurduğunu yorumlarken belirleyici bir faktör olarak değerlendirilmelidir.

Literatüre bakıldığında, Kodan Çetinkaya (2013) tarafından yapılan bir çalışmayla da örtüşmektedir. Söz konusu araştırmada, üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin çeşitli demografik değişkenlere göre incelendiği ve yaş faktörünün şiddet eğiliminde belirleyici bir rol oynadığı belirtilmiştir. Araştırmada, daha genç bireylerin şiddet eğilimlerinin daha yüksek olduğu ve bu durumun çeşitli sosyo-kültürel faktörlerle ilişkili olabileceği ifade edilmiştir.

4.5. Alt Problem 5

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri eğitim durumu değişkenine göre nasıldır?

Tablo 18.

Katılımcıların Güncel Eğitim Durumu ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

	Eğitim durumu	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Şiddet Eğilim Puanı	Lise	374	31,39	6,84	1,963	0,098
	Ön Lisans	82	30,58	6,38		
	Lisans	305	30,41	6,45		
	Yüksek Lisans	18	27,83	6,51		
	Doktora	4	32,50	14,05		

Katılımcıların güncel eğitim durumuna göre şiddet eğilim puanı arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=1,963$; $p> 0,05$). Bu sonuca göre katılımcıların güncel eğitim durumları ile şiddet eğilim puanlarının birbirine yakın oranlarda olduğu söylenebilir.

Literatüre bakıldığında benzer şekilde, Yağcan ve Coşkun (2019) tarafından yapılan çalışmada da eğitim düzeyinin şiddet eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Bu çalışma, bireylerin eğitim düzeyini artırmanın tek başına şiddet eğilimini azaltmaya yetmediğini göstermektedir. Bu bağlamda bulgular, eğitim düzeyinin şiddet eğilimi üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını ve şiddet eğilimini azaltmaya

yönelik müdahale programlarının yalnızca eğitim düzeyine odaklanmak yerine bireylerin sosyal çevresi, aile yapısı ve kişisel deneyimleri gibi diğer faktörleri de dikkate alarak tasarlanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.6. Alt Problem 6

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri mezuniyet durumu değişkenine göre nasıldır?

Tablo 19.

Katılımcıların Mezuniyet Durumu ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

	Eğitim durumu	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Şiddet Eğilim Puanı	Ortaokul	191	30,84	6,43	4,460	0,001
	Lise	419	31,57	6,91		
	Ön Lisans	49	28,73	5,87		
	Lisans	120	29,16	5,95		
	Lisansüstü*	4	32,50	14,05		

*Yüksek lisans mezunu olduğunu bir katılımcı ifade etmiştir. Fark analizi yapılabilmesi için doktora ve yüksek lisans mezunu katılımcılar “lisansüstü” şeklinde birleştirilmiştir.

Katılımcıların mezuniyet durumlarına göre şiddet eğilim puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($F=4,460$; $p<0,01$). Yapılan Bonferroni analizine göre, lise mezunu (Ort.=31,57) katılımcıların şiddet eğilim puanı, ön lisans (Ort.= 28,73) ve lisans (Ort.= 29,16) mezunu katılımcılara göre daha yüksektir. Bu bulgu, eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte şiddet eğilimlerinin azaldığını göstermektedir.

Literatüre bakıldığında, Dilek Şenel (2018) tarafından yapılan çalışmayla da tutarlıdır. Bu çalışmada, kadınların eğitim düzeyi arttıkça şiddete maruz kalma oranlarının azaldığı bulunmuştur. Özellikle, doktora düzeyinde eğitim almış kadınların ekonomik, cinsel ve fiziksel şiddete maruz kalmadıkları tespit edilmiştir. Bu durum, eğitim düzeyinin bireylerin şiddet deneyimlerini etkileyebileceğini göstermektedir.

4.7. Alt Problem 7

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri okul türü değişkenine göre nasıldır?

Tablo 20.

Katılımcıların Okul Türü ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

Okul Türü	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Eğitim Fakültesi	21	28,52	5,39		
Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	20	32,50	6,72		
Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	34	28,82	8,02		
Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	19	30,78	7,59		
Devlet Konservatuvarı	3	34,66	4,93		
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	15	29,80	7,42		
Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi	30	30,50	6,22		
Diş Hekimliği Fakültesi	3	26,66	1,52		
Hemşirelik Fakültesi	2	27,50	3,53		
İletişim Fakültesi	8	26,87	2,03		
İlahiyat Fakültesi	4	24,25	,95		
Spor Bilimleri Fakültesi	5	25,40	2,70		
Fen Edebiyat Fakültesi	15	30,66	6,82		
Ziraat Fakültesi	33	30,33	5,74		
Tıp Fakültesi	31	31,80	6,83		
Hukuk Fakültesi	4	27,25	6,55	1,327	0,112
Sağlık bilimleri Fakültesi	17	28,17	4,11		
Turizm ve Otel İşletmeciliği (MYO)	27	30,81	7,42		
Tekstil Bölümü (MYO)	4	29,75	7,45		
Elektronik ve Otomasyon Bölümü (MYO)	8	33,00	5,83		
Muhasebe ve Vergi Bölümü (MYO)	3	28,33	6,11		
Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü (MYO)	3	31,33	8,08		
Sağlık bilimleri Enstitüsü	2	41,00	2,82		
Sosyal Bilimler Enstitüsü	4	28,50	6,45		
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2	28,00	8,48		
Güzel Sanatlar Lisesi	32	32,90	6,89		
Spor Lisesi	2	29,50	4,94		
Anadolu Lisesi	337	31,21	6,77		
Fen Lisesi	37	30,48	5,67		
İmam Hatip Lisesi	20	32,45	7,38		
Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi	30	32,83	7,40		
Eczacılık Fakültesi	2	25,50	3,53		

Tablo 19'a göre araştırmaya katılanların okul türüne göre şiddet eğilim puanları arasında anlamlı farklılık yoktur ($F=1,327$; $p>0,05$). Bu sonuca göre katılımcıların eğitim aldıkları okul türü ile şiddet eğilim puanları arasında farklılık bulunmamaktadır.

Bu bulgu, eğitim alınan bölüm ya da okul türünün bireylerin saldırganlık ya da şiddete yönelik tutumlarını doğrudan belirlemediğini göstermektedir. Şiddet eğilimini etkileyen faktörlerin bireysel, ailesel ya da çevresel koşullar düzeyinde şekillendiği ve okul türünün bu faktörlerin belirleyicisi olmadığı düşünülmektedir.

4.8. Alt Problem 8

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri okul türlerinin bilim alanlarına göre nasıldır?

Tablo 21.

Katılımcıların Okul Türlerinin Bilim Alanları ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

Okul Türü	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Anadolu Lisesi	337	30,22	6,75	2,123	0,111
Sosyal Bilimler	64	30,06	5,65		
Eğitim Bilimleri	23	32,17	7,01		
Fen Bilimleri	22	35,09	9,33		
Sağlık Bilimleri	29	29,96	5,32		
Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı	55	30,40	7,14		
Meslek Yüksek Okulu	46	31,28	5,60		
Spor Bilimleri	12	32,58	7,34		
Tıp Fakültesi	30	31,93	6,57		
Ziraat Fakültesi	33	30,00	6,75		
Mesleki Teknik Lisesi	31	30,25	7,02		
Fen Lisesi	40	32,20	6,80		
İmam Hatip Lisesi	24	30,54	6,71		
Güzel Sanatlar Lisesi	32	34,34	5,72		
Anadolu Lisesi	337	30,22	6,75		
Sosyal Bilimler	64	30,06	5,65		
Eğitim Bilimleri	23	32,17	7,01		
Fen Bilimleri	22	35,09	9,33		
Sağlık Bilimleri	29	29,96	5,32		
Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı	55	30,40	7,14		
Meslek Yüksek Okulu	46	31,28	5,60		
Spor Bilimleri	12	32,58	7,34		
Tıp Fakültesi	30	31,93	6,57		
Ziraat Fakültesi	33	30,00	6,75		
Mesleki Teknik Lisesi	31	30,25	7,02		
Fen Lisesi	40	32,20	6,80		
İmam Hatip Lisesi	24	30,54	6,71		
Güzel Sanatlar Lisesi	32	34,34	5,72		

Araştırmaya katılanların öğrenim gördükleri okul türlerine göre şiddet eğilim puanı arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. ($F=2,123$; $p> 0,05$). Analiz sonuçlarına göre farklı okul türlerine mensup bireylerin şiddet eğilim düzeyleri arasında genel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Ancak ortalamalar incelendiğinde, Fen Bilimleri (Ort.= 35,09) ve Güzel Sanatlar Lisesi (Ort.= 34,34) gibi bazı okul türlerinde şiddet eğilim düzeylerinin görece yüksek olduğu görülmektedir.

Müzik eğitimi verilen kurumlarda bu durum, bireylerin yoğun duygusal deneyimlerini sanat yoluyla ifade etme biçimlerinin farklılık göstermesiyle açıklanabilir. Sanat eğitimi, bazı bireylerde duygusal düzenleme sağlarken, bazı bireylerde bastırılmış duyguların dışavurumuna zemin hazırlayabilmektedir. Bu nedenle, müzik eğitimi süreçlerinde sadece teknik yeterlilik değil, duygusal gelişimi destekleyici yaklaşımlar da önem taşımaktadır.

4.9. Alt Problem 9

Araştırma grubundaki z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri müzik dinleme süresi değişkenine göre nasıldır?

Tablo 22.

Katılımcıların Müzik Dinleme Süresi ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

	Müz. Din. Süresi	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Şiddet Eğilim Puanı	01-20 dakika	105	31,08	7,15	2,220	0,065
	21-40 dakika	175	29,82	6,06		
	41-59 dakika	127	30,22	6,56		
	1 -2 saat	151	31,29	6,38		
	2 saatten fazla	225	31,60	7,15		

Araştırmaya katılanların müzik dinleme sürelerine göre şiddet eğilim puanı arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($F=2,220$; $p> 0,05$). Analiz sonuçlarına göre araştırmaya katılanların müzik dinleme süresi ile şiddet eğilim puanı arasında farklılık bulunmamaktadır. Bu bulgu, bireylerin günlük müzik dinleme sürelerinin tek başına şiddet eğilim düzeylerini anlamlı biçimde etkilemediğini göstermektedir. Her ne kadar 2 saatten fazla müzik dinleyen bireylerin ortalama şiddet eğilim puanı ($Ort.=31,60$) diğer gruplardan biraz yüksek görünse de, farkın anlamlı olmayışı bu değişkenin tek başına belirleyici olmadığını ortaya koymaktadır.

Bu bulgu, Z kuşağı bireylerinin müziği günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası olarak benimsediklerini ortaya koymaktadır. Özellikle dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte bireylerin mobil cihazlar aracılığıyla müziğe erişimi kolaylaşmış; bu da dinleme sürelerinin artmasına neden olmuştur.

4.10. Alt Problem 10

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri müzik dinleme şekli değişkenine göre nasıldır?

Tablo 23.

Katılımcıların Müzik Dinleme Şekli ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

	Müz. Din. Şekli	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Şiddet Eğilim Puanı	Kulaklık ile	525	30,78	6,32	-0,407	0,684
	Kulaklık olmadan	258	31,00	7,42		

Z kuşağında bulunan katılımcıların müzik dinleme şekillerine göre şiddet eğilim puanı arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=-0,407$; $p>0,05$). Bu durum, müziği kulaklığı ile dinleyen katılımcılar ve müziği kulaklık olmadan dinleyen katılımcıların şiddet eğilim puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Bu bulgu, müzik dinleme şeklinin tek başına bireyin saldırganlık düzeyi üzerinde belirleyici bir rol oynamadığını ortaya koymaktadır. Literatüre bakıldığında, Widén, Möller ve Kähäri'nin (2018) İsveçli gençlerle yaptığı çalışmada da benzer şekilde kulaklıkla müzik dinleme alışkanlıklarının işitsel sağlık üzerinde etkileri olduğu bulunmuş; ancak psikososyal etkiler ve şiddet davranışı üzerinde doğrudan anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çalışmada, müziğin bireysel tercih ve bağlama bağlı olarak farklı etkilere sahip olabileceği vurgulanmıştır.

Dolayısıyla bu bulgu, Z kuşağı bireylerinin müzikle etkileşiminde müziği nasıl dinlediklerinden ziyade içerik ve duygusal ilişkinin daha önemli belirleyiciler olabileceğine işaret etmektedir.

4.11. Alt Problem 11

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri müzik türü değişkenine göre nasıldır?

Tablo 24.

Katılımcıların Dinlediği Müzik Türü ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

	Müzik türü	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Şiddet Eğilim Puanı	Pop	306	29,15	5,63	8,697	0,000
	Rap	92	35,53	6,35		
	Rock	54	32,35	6,81		
	Caz	5	31,60	8,73		
	Arabesk	111	32,28	6,97		
	Klasik Müzik	82	30,74	7,19		
	Türk Halk Müziği	73	29,76	6,88		
	Türk Sanat Müziği	23	29,56	6,14		
	Elektronik Müzik	9	29,66	5,85		
	Alternatif Müzik	16	28,06	6,99		
	Dini Müzik	11	32,90	8,01		

Araştırmaya katılanların dinlediği müzik türüne göre şiddet eğilim puanı arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($F=8,697$; $p<0,001$). Bonferroni analizi sonuçlarına göre rap müzik (Ort.= 35,53) dinleyen katılımcıların şiddet eğilim puanı, pop müzik (Ort.= 29,15), arabesk müzik (Ort.= 32,28), klasik müzik (Ort.= 30,74), Türk halk müziği (Ort.= 29,76), Türk sanat müziği (Ort.= 29,66) ve alternatif müzik (Ort.= 28,06) dinleyen katılımcıların şiddet eğilim puanından yüksektir.

Bu bulgu, Z kuşağı bireylerinin özellikle popüler kültürün etkisinde şekillenen ve dijital medya aracılığıyla yaygınlaşan müzik türlerine yöneldiğini göstermektedir.

Literatür incelendiğinde, Ünür ve Bilgili'nin (2021) çalışmasına benzer şekilde, Z kuşağı bireylerinin pop müzik başta olmak üzere güncel ve dijital medyada en sık rastlanan müzik türlerini tercih ettikleri tespit edilmiştir. Çalışma, müzik tercihlerinin sadece bireysel beğenilerle değil, dijital medya, medya yönelimi ve sosyo-kültürel dinamiklerin etkisiyle de şekillendiğini belirtmektedir. Bu durum çalışmamızda elde edilen verilerle paralellik göstermekte ve Z kuşağının müzikle olan ilişkisinin çok boyutlu yapısını ortaya koymaktadır. Yağışan (2017) tarafından yapılan çalışma ile de paralellik göstermektedir. Söz konusu çalışmada, özellikle rap ve arabesk müzikte yer alan sözel ifadelerin bireylerde bastırılmış öfke, şiddet imgeleri ve duygusal kargaşa ile ilişkilendirildiği ve bu tür müzikleri tercih eden bireylerin saldırganlık eğilimlerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada, klasik müzik gibi yapısal olarak sakinleştirici türlerin saldırganlık eğilimini azaltıcı bir etkiye sahip olabileceği vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu sonuçlar, müzik türü tercihleri ile bireylerin şiddet eğilimi

arasındaki ilişkinin sadece tesadüfi olmadığını, müziğe yönelik duygusal ve bilişsel reflekslerle ilişkili olabileceğini göstermektedir. Bu, müzik psikolojisi alanında daha önce yapılan çalışmalarla tutarlıdır.

4.12. Alt Problem 12

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri En Çok Dinlediği Şarkıcı/Grup değişkenine göre nasıldır?

Tablo 25.

Katılımcıların En Çok Dinlediği Şarkıcı/Grup ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Şiddet Eğilim Puanı	Zeynep Bastık	11	29,45	5,73	
	Ferdi Tayfur	31	31,54	6,62	
	Emre Fel	13	29,46	5,54	
	Derya Bedavacı	24	30,95	7,72	
	Burak Bulut	12	31,08	6,17	
	Semicenk	66	29,37	6,94	
	LVBEL C5	12	34,83	8,51	
	UZI	25	35,64	7,41	
	Ceza	56	33,64	6,35	
	Tarkan	11	30,45	6,25	
	Sezen Aksu	133	28,84	5,92	
	Bergen	7	36,00	6,00	2,957
	Yıldız Tilbe	22	29,04	7,37	0,000
	Zeki Müren	7	28,57	5,65	
	Sami Yusuf	15	34,20	6,43	
	Grup Abdal	5	32,20	10,70	
	Adamlar	34	30,82	6,31	
	Şebnem Ferah	45	32,02	6,84	
	Cem Karaca	27	32,51	6,11	
	Selda Bağcan	9	26,88	2,14	
	Neşet Ertaş	40	29,67	6,97	
	Fazıl Say	4	25,00	3,55	

Tablo 25.

Katılımcıların En Çok Dinlediği Şarkıcı/Grup ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık (devamı)

		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Şiddet Eğilim Puanı	Jehan Barbur	2	30,50	10,60	2,957	0,000
	Özdemir Erdoğan	2	26,00	1,41		
	Cem Adrian	21	30,66	6,09		
	Salman Tin	9	30,11	3,98		
	Sertab Erener	34	30,05	6,35		
	İbrahim Tatlıses	17	31,41	7,03		
	Müslüm Gürses	52	33,17	6,94		
	Hadise	15	32,13	6,52		
	Aleyna Tilki	5	25,20	1,92		
	Sakiler	9	28,00	3,12		
	Levent Yüksel	4	29,75	1,70		

Katılımcıların en çok dinlediği şarkıcı veya gruba göre şiddet eğilim puanı arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($F=2,957$; $p<0,001$). Farklılığın kaynağını tespit etmek üzere yapılan teste göre UZI (Ort.= 35,64) dinleyen katılımcıların şiddet eğilim puanının Sezen Aksu (Ort.= 28,84) ve Semcenk (Ort.= 29,37) dinleyen katılımcıların puan ortalamalarından fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, Z kuşağı bireylerinin müzik tercihlerinde hem güncel popüler sanatçılara hem de geçmişten gelen kültürel değer taşıyan sanatçılara yönelim gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Z kuşağı bireylerinin müzik dinleme davranışları üzerine yapılan bazı araştırmalar da benzer şekilde, bireylerin tercihlerinin yalnızca güncel müzik piyasasına değil; aynı zamanda nostaljik ve geleneksel unsurlar taşıyan sanatçılara da yöneldiğini göstermektedir. Özellikle Semcenk, Ceza, Şebnem Ferah ve Neşet Ertaş gibi sanatçıların farklı müzik türlerine (pop, rap, rock ve halk müziği) hitap etmesi, gençlerin türler arası geçişkenliğe açık bir dinleme kültürüne sahip olduklarını göstermektedir.

Literatüre bakıldığında Açıkgöz ve Vural'ın (2022) çalışmasında Z kuşağı bireylerinin popüler kültüre ait sanatçıların yanı sıra Türk müziğinde yer edinmiş güçlü kimliklere de ilgi duydukları belirtilmektedir. Benzer şekilde Ünür ve Bilgili'nin (2021) karşılaştırmalı analizinde de Z kuşağının müzik tercihlerinde tür çeşitliliği ve geçmişle bugünü harmanlayan bir yaklaşım öne çıkıyor. Bu çerçevede bulgular, Z kuşağının müzikal kimliğinin sadece güncel popülerlik kriterlerine göre şekillenmediğini, duygusal bağ kurdukları, anlam yükledikleri ve kültürel temsiliyet oluşturdıkları sanatçıları da

kapsadığını gösteriyor. Böylece müzik sadece bireylerin anlık hazlarına hitap eden bir tüketim nesnesi değil, aynı zamanda kültürel kimliğin ifade aracı haline geliyor.

4.13. Alt Problem 13

Araştırma grubundaki z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri En Çok Dinlediği Şarkıcı/Grup Cinsiyeti değişkenine göre nasıldır?

Tablo 26.

Katılımcıların En Çok Dinlediği Şarkıcı/Sanatçı Cinsiyeti ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

	En çok dinlenen sanatçı	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Şiddet Eğilim Puanı	Kadın	306	30,36	6,80	-1,641	0,101
	Erkek	477	31,16	6,62		

Araştırma bulgularına göre, katılımcıların en çok dinledikleri sanatçının cinsiyetine göre şiddet eğilim puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F = -1,641$; $p > 0,05$). Kadın sanatçıları dinleyen bireylerin şiddet eğilim puanı ortalaması (Ort.= 30,36) erkek sanatçıları dinleyenlere (Ort.= 31,16) göre daha düşük görünse de bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Bu durum müziğin birey üzerindeki etkisinin tek başına sanatçının türü ile açıklanamayacağını göstermektedir. Müziğin türü, sözleri, ritmik yapısı ve dinleyicinin kişisel özellikleri gibi birçok faktörün bir arada değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Özellikle Z kuşağı bireylerinin sanatçı tercihlerinde tür odaklı olmaktan çok tarz ve tema odaklı oldukları düşünülmektedir.

4.14. Alt Problem 14

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri Müzik Dinleme Ses Seviyesi değişkenine göre nasıldır?

Tablo 27.

Katılımcıların Müzik Dinleme Ses Seviyesi ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

	Ses seviyesi	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Şiddet Eğilim Puanı	Düşük ses seviyesi	23	30,04	6,30	16,195	0,001
	Orta ses seviyesi	337	29,17	6,13		
	Yüksek ses seviyesi	276	31,53	6,25		
	Çok yüksek ses seviyesi	147	33,53	7,71		

Katılımcıların müzik dinleme ses seviyelerine göre şiddet eğilim puanı arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($F=16,195$; $p<0,01$). Yapılan test sonucunda çok yüksek ses seviyesinde (Ort.=33,53) müzik dinleyen katılımcıların şiddet eğilim puanı, orta ses seviyesinde (Ort.=29,17) ve yüksek ses seviyesinde (Ort.=31,53) müzik dinleyen katılımcıların şiddet eğilim puanından daha yüksektir.

Literatüre bakıldığında, Tanrıkulu vd. (2021) tarafından Türkiye'deki üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada da benzer şekilde, katılımcıların çoğunun kulaklıkla orta-yüksek ses seviyesinde müzik dinlediği ve bu alışkanlığı haftanın çoğu gününde 2-3 saat sürdürdüğü belirtilmiştir. Bu durumun uzun vadede işitme sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olabileceği vurgulanmıştır. Ayrıca, Tekin Dal vd. (2025) tarafından Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri ile yapılan bir klinik çalışmaya göre, katılımcıların %97,2'sinin müzik dinlemek için kişisel cihazlar kullandığı ve %73,7'sinin sesi açarak dinlediği tespit edilmiştir. Bu kişilerin %66,6'sı zaman içinde işitme sorunları yaşadığını bildirmiştir. Bu sonuçlar, yüksek ses seviyesinde müzik dinlemenin işitme sağlığı açısından risk oluşturduğunu göstermektedir.

Tüm bu veriler ışığında elde edilen tablodaki sonuçlar Türkiye'deki mevcut çalışmalarla paralellik göstermektedir. Z kuşağı bireylerinin yüksek ses seviyesinde müzik dinlemeyi tercih etmelerinin hem teknolojik alışkanlıklarının hem de bireyselleşmiş müzik dinleme tarzlarının bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

4.15. Alt Problem 15

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri Enstrüman Çalma Durumları değişkenine göre nasıldır?

Tablo 28.

Katılımcıların Enstrüman Çalma Durumları ve Şiddet Eğilim Puanları Arasındaki Farklılık

	Enstrüman çalma durumu	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Şiddet Eğilim	Evet	224	31,14	6,97	0,759	0,437
Puanı	Hayır	559	30,73	6,59		

Araştırmaya katılanların enstrüman çalma durumlarına göre şiddet eğilim puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($t=0,759$; $p> 0,05$). Buna göre katılımcılardan enstrüman çalanlar ile herhangi bir enstrüman çalmayanların şiddet eğilim puanı arasında farklılık bulunmamaktadır. Araştırmaya katılan Z kuşağı bireylerinin büyük bir çoğunluğunun müziği pasif bir şekilde, yani dinleyici olarak tükettiğini, aktif müzik üretim sürecine ise daha sınırlı düzeyde katıldığını göstermektedir.

Literatür incelendiğinde Mentiş Köksoy (2020) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir. Stajyer sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilen söz konusu çalışmada, katılımcıların önemli bir kısmının enstrüman çalmadığı ve bu durumun bireylerin müzik öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarını sınırlandırdığı belirtilmiştir. Çalışmada, bir enstrüman çalma deneyiminin bireylerin müziğe yönelik özgüvenlerini ve pedagojik yeterliliklerini artırıcı bir etkiye sahip olduğu iddia edilmiştir. Bu bağlamda, bireylerin çalgı öğrenmeleri ve müzik öğretimi süreçlerinde pratik deneyim kazanmaları için aktif olarak teşvik edilmeleri gerektiği sonucuna varılmaktadır. Enstrüman çalma becerisi sadece bireysel gelişime değil, aynı zamanda estetik algıya, disipline ve yaratıcı düşünceye de katkı sağlamaktadır.

4.16. Alt Problem 16

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri Enstrüman Çalma Seviyesi değişkenine göre nasıldır?

Tablo 29.

Enstrüman Çalabilen Katılımcıların Enstrüman Çalma Seviyesi ve Şiddet Eğilim Puanı Arasındaki Farklılık

	Enstrüman Çalma Seviyesi	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Şiddet	Başlangıç düzeyi	99	31,09	7,40	0,883	0,415
Eğilim	Orta düzey	125	30,74	6,46		
Puanı	Profesyonel düzey	20	33,00	8,66		

Araştırmaya katılan ve enstrüman çalabilen katılımcıların enstrüman çalma seviyelerine göre şiddet eğilim puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=0,883$; $p> 0,05$). Yapılan analiz sonuçlarına göre, enstrüman çalabilen katılımcıların enstrüman çalma seviyeleri ile şiddet eğilim puanları arasında farklılık yoktur. Katılımcıların büyük çoğunluğunun başlangıç ve orta düzeyde enstrüman çalıyor olması, bireylerin müzikle daha çok hobi ya da kişisel ilgi düzeyinde ilişki kurduklarını göstermektedir. Bu durum, formel müzik eğitiminin sınırlı kalması ve bireylerin sistematik çalgı eğitimi alma olanaklarına yeterince erişememesiyle açıklanabilir.

4.17. Alt Problem 17

Araştırma grubundaki Z kuşağının şiddete eğilim düzeyleri ve doğum yılı aralığı karşılaştırılması müzik dinleme ses seviyesi değişkenine göre nasıldır?

Tablo 30.

İki yönlü varyans analizleri

Model	F	p
Cinsiyet	32,891	0,017
Doğum yılı aralığı	4,053	0,198
Cinsiyet*Doğum yılı aralığı	2,496	0,083
Güncel eğitim	0,493	0,697
Doğum yılı aralığı	3,831	0,075
Güncel eğitim* Doğum yılı aralığı	1,170	0,322
Müzik türü	6,095	<0,001
Doğum yılı aralığı	4,936	0,008
Müzik türü *Doğum yılı aralığı	0,543	0,938

Tablo 30.

İki yönlü varyans analizleri (devamı)

Model	F	p
Sanatçı	29,496	<0,001
Doğum yılı aralığı	113,159	<0,001
Sanatçı *Doğum yılı aralığı	0,070	0,933
Ses seviyesi	5,751	0,021
Doğum yılı aralığı	0,447	0,644
Ses seviyesi* Doğum yılı aralığı	2,389	0,027

Tablo 31.

Doğum yılı aralıkları içinde müzik dinlerken tercih edilen ses seviyesine göre ölçek puanlarının ikili karşılaştırılması

Doğum Yılı Aralığı	Müzik dinlerken tercih ettiğiniz ses seviyesi nedir?	Müzik dinlerken tercih ettiğiniz ses seviyesi nedir?	p
1995-2000	Düşük volüm	Orta volüm	0,075
		Yüksek volüm	1,000
		Çok yüksek volüm	0,470
	Orta volüm	Düşük volüm	0,075
		Yüksek volüm	0,003
		Çok yüksek volüm	1,000
	Yüksek volüm	Düşük volüm	1,000
		Orta volüm	0,003
		Çok yüksek volüm	0,864
	Çok yüksek volüm	Düşük volüm	0,470
		Orta volüm	1,000
		Yüksek volüm	0,864
2001-2006	Düşük volüm	Orta volüm	1,000
		Yüksek volüm	1,000
		Çok yüksek volüm	1,000
	Orta volüm	Düşük volüm	1,000
		Yüksek volüm	0,207
		Çok yüksek volüm	0,005
	Yüksek volüm	Düşük volüm	1,000
		Orta volüm	0,207
		Çok yüksek volüm	0,802
	Çok yüksek volüm	Düşük volüm	1,000
		Orta volüm	0,005
		Yüksek volüm	0,802
2007-2010	Düşük volüm	Orta volüm	1,000
		Yüksek volüm	0,340
		Çok yüksek volüm	0,003
	Orta volüm	Düşük volüm	1,000
		Yüksek volüm	0,007
		Çok yüksek volüm	<0,001
	Yüksek volüm	Düşük volüm	0,340
		Orta volüm	0,007
		Çok yüksek volüm	0,019
	Çok yüksek volüm	Düşük volüm	0,003
		Orta volüm	<0,001
		Yüksek volüm	0,019

Yapılan analizler sonucunda müzik dinlerken tercih edilen ses seviyesi ile doğum yılı aralığı arasındaki etkileşim anlamlı bulunmuştur ($p=0,027$). Diğer değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Özellikle 2005–2010 doğumlu bireylerde "çok yüksek ses düzeyinde" müzik dinleme tercihi ile diğer ses düzeyleri arasında anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu yaşı grubundaki bireylerde yüksek volüm tercihi, daha yüksek şiddet eğilim puanlarıyla ilişkilendirilmiştir. Bu bulgu, genç bireylerin müzikle kurdukları ilişkinin yalnızca estetik değil, aynı zamanda duygusal ve davranışsal yönleri de kapsadığını göstermektedir. Erken yaşılarda yüksek ses düzeyinde müzik dinleme alışkanlığı hem işitsel sağlık hem de duygusal regülasyon açısından risk oluşturabilir. Bu nedenle müzik eğitimi süreçlerinde, ses düzeyi farkındalığına, işitsel hijyene ve bilinçli dinleme becerilerinin kazandırılmasına yönelik içeriklerin yer alması önem arz etmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu araştırma, Z kuşağı bireylerinin müzik tüketim alışkanlıkları ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi kapsamlı bir biçimde ele alarak günümüz gençliğinin sosyal, duygusal ve kültürel bağlamdaki davranış örüntülerine dair önemli ipuçları sunmuştur. Araştırma, bireylerin müzikle kurdukları ilişkinin yalnızca estetik bir tercih değil, aynı zamanda psiko-sosyal ve davranışsal sonuçları olan bir etkileşim biçimi olduğunu ortaya koymuştur.

Cinsiyet değişkenine göre elde edilen bulgular, erkek bireylerin kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek şiddet eğilimi puanlarına sahip olduklarını göstermektedir. Bu sonuç, cinsiyet temelli toplumsal rollerin ve kalıp yargıların bireylerin davranışsal tepkileri üzerinde ne denli etkili olduğunu doğrulamaktadır. Erkeklerin dışa dönük öfke ifade biçimlerinin daha yaygın oluşu, şiddet eğiliminin cinsiyetle ilişkisini güçlendiren bir faktördür. Yaş grubu incelendiğinde, özellikle 2006–2010 doğumlu bireylerde daha yüksek şiddet eğilimi gözlenmiştir. Bu durum, ergenlik döneminde yaşanan hormonal, duygusal ve sosyal değişimlerin bireyin öfke kontrolü ve davranış yönetimi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Eğitim düzeyi, mezuniyet durumu ve okul türü gibi akademik değişkenlerde ise anlamlı farklılıklar saptanmamıştır. Bu bulgu, bireyin sadece formel eğitim düzeyiyle değil; eğitimin içeriği, uygulama biçimi, sosyal çevresi ve aile yapısıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Eğitimin birey üzerindeki etkisi, nicelikten çok nitelikle ilişkilidir. Bu doğrultuda, bireyin aldığı eğitimin sadece bilgi aktarma süreci değil, aynı zamanda değer aktarımı, duygu düzenleme ve sosyal beceri geliştirme süreçleriyle de zenginleştirilmesi gerekmektedir.

Müzik türü tercihleri ile şiddet eğilimi arasında anlamlı farklılıkların gözlenmesi, müziğin içeriksel ve tematik yönlerinin birey psikolojisi üzerindeki etkisini ortaya koymuştur. Rap, arabesk ve benzeri agresif temalı müzikleri dinleyen bireylerin şiddet eğilim puanlarının daha yüksek olduğu, buna karşın klasik, pop, Türk sanat müziği ve

enstrümantal türleri tercih eden bireylerde şiddet eğilimlerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Özellikle şiddet içeriği yüksek, isyankâr veya melankolik sözlere sahip şarkıların bireylerin öfke düzeyini tetikleyebileceği, buna karşın pozitif temalı, barışçıl sözleri olan veya duygusal rahatlama sağlayan müziklerin bireyin içsel denge kurmasına katkı sunduğu görülmektedir. Dinlenen şarkıcı ya da müzik grubu tercihlerinde ise, örneğin Sezen Aksu, Sertab Erener veya Yalın gibi duygusal yoğunluğu yüksek ve toplumsal duyarlılık taşıyan sanatçılar dinleyen bireylerde şiddet eğilimi puanları görece daha düşük çıkarken, daha agresif ya da öfke temalı söylemlere sahip sanatçıları tercih eden bireylerde bu puanların daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Müzik dinlerken tercih edilen ses seviyesi de şiddet eğilimi üzerinde etkili bir değişken olarak dikkat çekmektedir. Yüksek ses düzeyinde müzik dinleyen bireylerin şiddet eğilimi puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, yalnızca işitsel bir uyarana maruz kalma yoğunluğu ile sınırlı olmayıp, aynı zamanda yüksek sesin bireyin fizyolojik uyarılmışlık düzeyini artırarak kalp atış hızı, solunum ve adrenalin düzeylerinde artışa neden olabileceğini göstermektedir. Bu fizyolojik değişimler bireyin içsel gerilim düzeyini yükselterek, öfke ve saldırganlık gibi davranışsal tepkilerin daha kolay ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilmektedir. Ayrıca yüksek sesli müzik dinleme alışkanlığı, çevreyle olan sosyal iletişimin zayıflamasına ve bireyin içe kapanmasına yol açarak, bireyin negatif duygularla başa çıkma mekanizmalarını zayıflatabilir. Özellikle izole ortamlarda kulaklıkla yüksek sesle müzik dinleyen bireylerde, dış dünyaya olan bağların azalmasıyla birlikte saldırgan tutumların gelişebileceği öngörülmektedir.

Enstrüman çalma durumu ile şiddet eğilimi arasında doğrudan bir ilişki gözlenmemekle birlikte, müzik eğitimi alan bireylerin daha düşük şiddet eğilimi puanlarına sahip olması dikkat çekicidir. Bu bulgu, müzik eğitiminin bireyin özdenetim, empati, sabır ve duygusal farkındalık gibi becerilerinin gelişmesine katkı sağladığını göstermektedir. Özellikle yapılandırılmış ve duyuşsal kazanımları hedefleyen müzik eğitimi programları, bireyin sadece sanatsal gelişimine değil; aynı zamanda toplumsal uyumuna ve şiddet içermeyen iletişim becerilerine katkı sunmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen müzik dinleme süresi, dinleme şekli ve sanatçının cinsiyeti gibi tercihler ile şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu müziği kulaklıkla ve genellikle 21–40 dakika süreyle dinlemektedir. Ancak bu tercihler şiddet eğilimi açısından anlamlı bir farklılık yaratmamıştır. Dinleme süresinin kısa ya da uzun olması, bireylerin şiddet eğilim

puanları üzerinde istatistiksel olarak etkili bulunmamıştır. Benzer şekilde sanatçının cinsiyetine yönelik tercihler de davranışsal eğilimlerde anlamlı bir belirleyici olarak öne çıkmamıştır. Bu bulgular, teknik faktörlerden çok, müzikle kurulan psikolojik bağın ve içsel etkileşimin daha belirleyici olduğunu göstermektedir.

Ailede yaşanan şiddet geçmişi, bireylerin şiddet eğilimlerini artıran çevresel bir faktör olarak ön plana çıkmıştır. Aile içi şiddet deneyimi, bireyin saldırganlığı normalleştirme ve şiddeti bir başa çıkma aracı olarak kullanma eğilimini besleyebilir. Bu durum, bireyin müzikle kurduğu ilişkiyi de etkileyerek, şiddet içerikli ya da agresif temalı müziklere yönelmesine neden olabilir.

Tüm bu bulgular ışığında, Z kuşağı bireylerinin müzik tüketim alışkanlıklarının şiddet eğilimleri üzerinde çok yönlü etkiler yarattığı söylenebilir. Müzik, bireyin yalnızca estetik veya eğlence amaçlı etkileşim kurduğu bir alan olmanın ötesinde, duygularını düzenlediği, kendini ifade ettiği ve içsel çatışmalarını dönüştürdüğü bir araçtır. Bu bağlamda, özellikle müzik eğitiminin şiddet eğilimini önlemede koruyucu ve geliştirici bir rol üstlenebileceği anlaşılmaktadır.

Bu araştırmanın önemli bir çıktısı da, Z kuşağının kendi içinde homojen bir yapıdan ziyade, yaş, müzik tercihi, sosyal çevre ve duygusal ihtiyaçlar açısından farklılaşan alt gruplardan oluştuğudur. Bu nedenle müzik eğitimi programlarının bu çeşitliliği dikkate alacak şekilde esnek ve çok boyutlu olarak yapılandırılması gerekmektedir. Her bireyin müzikle kurduğu ilişkinin farklı olduğu göz önünde bulundurularak, bireysel farklılıkları esas alan ve müziği bir gelişim aracı olarak gören eğitim anlayışı benimsenmelidir.

Sonuç olarak, bu tez çalışması Z kuşağının müzik tüketimi ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiye dair önemli bulgular sunarak müzik eğitime katkı sağlamaktadır. Müzik, yalnızca bir sanatsal üretim değil, aynı zamanda bireyin ruhsal bütünlüğünü destekleyen, sosyal uyumu pekiştiren ve şiddet davranışlarının yerine daha yapıcı iletişim biçimlerini koyabilecek potansiyeli olan güçlü bir araçtır. Eğitim bilimleri ile sanat eğitimi arasında kurulan bu köprü, bireyin çok yönlü gelişimi açısından vazgeçilmez bir niteliğe sahiptir. Bu doğrultuda, özellikle okul temelli sanat eğitimi programlarının yaygınlaştırılması, bireylerin müzikle daha erken yaşlarda sağlıklı bir bağ kurmasını teşvik edebilir. Ayrıca, şiddetle mücadelede yalnızca cezai tedbirlerin değil; önleyici, geliştirici ve dönüştürücü sanat temelli yaklaşımların da benimsenmesi gerektiği görülmektedir. Müzik aracılığıyla bireyin öz farkındalığını artırması, empati geliştirmesi

ve duygusal ifadelerini sağlıklı biçimde dışa vurması desteklenerek, şiddet eğilimi yerine sağlıklı iletişim biçimleri inşa edilebilir. Bu çalışma, hem bireysel düzeyde davranışsal dönüşümün hem de toplumsal düzeyde barışçıl bir kültür inşasının kapılarını aralayabilecek potansiyele işaret etmektedir.

5.2. Tartışma

Bu araştırmada “Z kuşağı yaş gruplarında müzik tüketimi ve şiddet eğilimi arasındaki ilişki” çok boyutlu olarak incelenmiş ve elde edilen sonuçlar mevcut ulusal ve uluslararası literatür ışığında derinlemesine tartışılmıştır. Araştırma sonuçları, müzikle kurulan ilişkinin sadece bir eğlence ya da estetik tercih olmadığını, aynı zamanda bireyin psikososyal yapısını, duygusal düzenlemesini ve davranışsal eğilimlerini şekillendiren önemli bir faktör olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

Çalışma, erkek katılımcıların şiddet eğilimi puanlarının kadın katılımcılarınkinden önemli ölçüde daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, hem Türkiye’de (Güner, 1998; Angı, 2012) hem de uluslararası literatürde (Sherman & Dominick, 1986; Fischer & Greitemeyer, 2006) sıklıkla rapor edilen cinsiyete dayalı saldırganlık eğilimleri ile uyumludur. Özellikle müzik videoları ve şarkı sözlerindeki cinsiyetçi ve saldırgan içerik eril davranışları pekiştirebilmektedir (Fischer ve Greitemeyer, 2006; Waite vd., 1992). Ayrıca, Güner’in (1998) çalışmasında ergen erkeklerin saldırganlık puanlarının kızlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirtilmiş ve bu durum çalışmamızda elde edilen verilerle de doğrulanmıştır.

Çalışmada 2006-2010 yılları arasında doğan bireylerde şiddet eğiliminin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu, ergenlik döneminin getirdiği hormonal, sosyal ve duygusal değişimlerin davranış yönetimini etkileyebileceği sonucunu desteklemektedir (Angı, 2012; Uluçay, 2018). Literatürde özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik döneminin saldırganlık ve şiddet davranışları açısından riskli bir dönem olduğu vurgulanmaktadır (Coyne ve Padilla-Walker, 2015). Bu noktada, Z kuşağının dijitalleşme ve bireyselleşme ile karakterize olan sosyal ortamında, şiddet içeren medya içeriklerinin ve müziğin gençler üzerindeki etkisi daha da güçlenmektedir.

Çalışmada eğitim düzeyi, mezuniyet durumu ve okul türü gibi değişkenlerin şiddet eğilimi ile anlamlı bir ilişki göstermediği ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, Taşkesen’in

(2011) sanat eğitimi ve okul türüne ilişkin bulguları, sadece okul türünün değil, eğitimin içeriği ve niteliğinin de davranışsal eğilimler üzerinde daha etkili olduğunu göstermektedir. Uçan (2007) ise sanat eğitiminin nicelikten ziyade nitelik ve duyuşsal kazanımlarla ilişkili olarak bireylerde koruyucu bir rol oynadığını savunmaktadır.

Araştırmanın bulguları, rap ve arabesk gibi saldırgan temalı müzikleri tercih eden bireylerin şiddet eğilimi puanlarının daha yüksek olduğunu; klasik müzik, pop, Türk sanat müziği ve enstrümantal türleri tercih edenlerin ise şiddet eğilimlerinin daha düşük olduğunu göstermiştir. Bu bulgu Uluçay (2018), Yağışan (2013), Sakar ve Maba (2015) ve Sezer'in (2011) bulgularıyla büyük ölçüde örtüşmektedir. Sezer'in (2011) çalışmasında, Arapça müzik dinleyenlerin öfke kontrolü konusunda daha düşük puanlar aldıkları vurgulanmıştır. Uluslararası çalışmalar (Warburton vd., 2024; Fischer ve Greitemeyer, 2006; Coyne ve Padilla-Walker, 2015) şiddet içeren veya saldırgan şarkı sözlerinin saldırgan biliş ve davranışları tetikleyebileceğini ortaya koymaktadır.

Fischer ve diğerleri (2024) şiddet içeren şarkı sözlerinin ve müzikteki agresif tonun saldırganlık ve düşmanlık üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermiştir. Öte yandan, prososyal içerikli şarkıların düşmanlık ve saldırganlık üzerinde azaltıcı bir rolü olduğu bulunmuştur (Greitemeyer, 2011; Lindsay ve Anderson, 2000). Bu durum, çalışmamızda olumlu, barışçıl veya yatıştırıcı temalı müzikleri tercih edenlerin şiddet eğiliminin daha düşük olmasıyla tutarlıdır.

Veriler, yüksek sesle müzik dinleyenlerin şiddete daha fazla eğilimli olduğunu ortaya koymuştur. Burns ve diğerleri (2002) ile Lindsay ve Anderson (2000) yüksek sesli veya hoş olmayan müziğin fizyolojik uyarılma düzeyini artırdığını ve saldırgan davranışları tetikleyebileceğini bildirmiştir. Ayrıca, literatürde kulaklıkla ve izole bir şekilde müzik dinleme alışkanlığının sosyal iletişimi azaltabileceği ve bireylerde içe dönüklüğü artırabileceği de bildirilmektedir (Pieschl ve Fegers, 2016). Ancak dinleme süresi ve sanatçı cinsiyeti gibi teknik faktörler için anlamlı bir ilişki bulunamamış olması, müziğin içeriğinin ve psikolojik bağ kurma düzeyinin daha belirleyici olduğunu gösteren literatürle uyumludur (Rentfrow ve Gosling, 2003).

Araştırmada, enstrüman çalma ile şiddet eğilimi arasında doğrudan anlamlı bir ilişki bulunmamakla birlikte, müzik geçmişi olan bireylerin şiddet eğilimi puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Bu bulgu, Uçan (2007), Kürklü (2007), Taşkesen (2011) ve

Bunt'un (1997) müzik eğitiminin duygusal farkındalık, özdenetim ve sosyal uyum üzerindeki olumlu etkilerine ilişkin sonuçlarını desteklemektedir. Taşkesen'in (2011) çalışmasında ise görsel sanat eğitiminin saldırganlık ve şiddet eğilimini azaltmada önleyici bir faktör olduğu belirtilmiştir.

Literatürdeki genel eğilim, müzik tercihlerinin bireyin davranışsal eğilimleriyle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Rentfrow ve Gosling, 2003; Allen vd., 2007). Hem deneysel hem de korelasyonel çalışmalar, şiddet içeren ya da cinsiyetçi sözler içeren müziklerin saldırganlık eğilimini artırdığını, prososyal, klasik ya da barışçıl temalar içeren müziklerin ise saldırganlığı azaltmada rol oynadığını doğrulamıştır (Greitemeyer, 2011; Fischer ve Greitemeyer, 2006; Devlin, 2009; Mast ve McAndrew, 2011).

Bu çalışma, Z kuşağının müzik tüketim alışkanlıklarının ve bu tüketimin davranışsal sonuçlarının çok yönlü ve dinamik bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Z kuşağının homojen olmayan, çok kültürlü ve dijitalleşmiş bir sosyo-kültürel ortamda büyümesinin müzikle ilişkilerinde farklılaşmalar yarattığı anlaşılmaktadır (Vural ve Açıkgöz, 2020).

Uluslararası alanda, şiddet içeren müzik ve görsel medyanın özellikle gençler ve ergenler üzerindeki etkilerinin kapsamlı meta-analizlerde incelendiği (Allen vd., 2007) ve ortalama .23 düzeyinde anlamlı bir etki büyüklüğü bulunduğu kaydedilmiştir. Buna ek olarak, şiddet içeren medya içeriğinin kaldırılmasının ardından saldırgan davranışlarda önemli bir azalma gözlenmiştir (Waite ve ark., 1992).

Bu tezin önemli bir katkısı, şiddet eğilimi literatüründe sıklıkla göz ardı edilen müzik tüketim pratiklerini ve bu pratiklerin Z kuşağı üzerindeki psikososyal etkilerini detaylı bir şekilde analiz etmesidir. Literatürde medya ve şiddet arasındaki ilişki genellikle makro düzeyde tartışılırken, bu çalışma müzik türü, dinleme tarzı ve ses düzeyi gibi değişkenleri mikro düzeyde ayrı ayrı analiz ederek özgün bir bakış açısı sunmaktadır.

Ayrıca, şiddet eğilimi ile müzik tüketimi arasındaki ilişkinin bireysel ve toplumsal düzeyde dönüştürülebilir bir alan olduğunun altını çiziyor; müzik eğitiminin saldırganlık ve şiddetle mücadelede önleyici ve yapıcı bir araç olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koyuyor.

Yurt dışında yapılan çalışmalar genellikle toplumsal yapı, okul türü veya makro çevresel faktörlere odaklanmış olup, mikro düzeyde bireyin müziğe olan psikolojik bağlılığının etkilerini inceleyen çalışma sayısı sınırlıdır. Bu nedenle, gelecek çalışmaların müzik tercihi, dinleme sıklığı ve içerik analizi gibi değişkenleri daha geniş örneklemeler ve deneysel yöntemlerle derinlemesine incelemesi önerilmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, Z kuşağı bireylerinin müzik tüketimi ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkilerin anlaşılmasının hem eğitim politikaları hem de gençlerin psikososyal gelişimi açısından büyük önem taşıdığını göstermiştir. Müzik, toplumsal şiddetle mücadelede koruyucu ve dönüştürücü bir güç olarak daha fazla dikkate alınmalı; müzik eğitimi gençlerin duygusal ve sosyal gelişiminde merkezi bir rol oynamalıdır.

5.3. Öneriler

1. Müzik eğitimi müfredatlarında duygusal farkındalık ve etik içerik analizi vurgulanmalıdır. Öğrencilere sadece nota öğretmekle kalmayıp, dinledikleri müziğin sözlerini, temalarını ve mesajlarını sorgulama alışkanlığı kazandıracak ders içerikleri geliştirilmelidir. Böylece birey, müziği bilinçli bir şekilde tüketmeyi öğrenir.
2. Müzik öğretmenlerine “şiddet farkındalığı” odaklı hizmet içi eğitimler verilmelidir. Müzik öğretmenlerinin, öğrencilerinin davranışsal gelişimini destekleyici rolü güçlendirilmelidir. Öğrencinin dinlediği müziğin onu nasıl etkilediğini analiz edebilecek donanıma sahip müzik eğitimcileri, erken müdahale açısından kritik bir rol oynar.
3. Gençlerin agresyon temelli müzikler yerine alternatif ifade biçimlerine yönlendirilmesi sağlanmalıdır. Özellikle ergenlik dönemindeki bireylerin duygularını ifade etmek için şiddet yüklü müziklere değil; enstrümantal, klasik veya sözsüz yaratıcı müziklere yönlendirilmesi hem estetik gelişimi hem de duygusal dengeyi destekler.
4. Enstrüman eğitiminin bireyde şiddet eğilimini azaltıcı koruyucu bir unsur olduğu kabul edilmektedir. Enstrüman çalma süreci, bireyde sabır, öz disiplin ve kolektif uyum gibi pozitif davranış örüntülerinin gelişmesini

desteklemektedir. Bu çerçevede, her öğrencinin en az bir enstrümanla tanıştırılması ve aktif müzik üretiminin teşvik edilmesi sağlanmalıdır.

5. Müzik, bireylerin duygusal durumlarını anlamada önemli bir araç olarak görülmektedir. Bireylerin müzik dinleme tercihleri, onların psikolojik ve duygusal süreçlerine ilişkin ipuçları sunabilmektedir. Bu nedenle, müzik dinleme alışkanlıklarının takibi, rehberlik hizmetleriyle bütünleştirilmeli ve öğrencilerin ruh sağlığının izlenmesinde bir araç olarak kullanılmalıdır.

6. Yüksek sesle müzik dinleme alışkanlığının, işitme sağlığı ve psikososyal denge üzerinde olumsuz etkiler oluşturabileceği literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır. Özellikle kulaklıkla uzun süre yüksek ses düzeyinde müzik dinlenmesi, işitme kaybı riskini artırmakta ve bireyde stres düzeyini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu doğrultuda, öğrencilerin yüksek sesle müzik dinleme konusunda bilinçlendirilmesi ve desibel farkındalığı kazandırılması gerekmektedir.

7. Müzik eğitiminin, bilişsel ve duyuşsal gelişimi destekleyici temel bir öğrenme alanı olduğu görüşü öne çıkmaktadır. İlköğretim çağında başlayan bütüncül ve sürekli müzik eğitimi, öğrencilerin duygusal ve sosyal gelişimini güçlendirerek ilerleyen yaşlarda ortaya çıkabilecek davranışsal sorunların önlenmesinde etkili olabilmektedir. Bu bakımdan, müzik eğitimine erken yaşta başlanması ve sürekliliğinin sağlanması önem arz etmektedir.

8. Müziğin, gençlerin şiddet davranışlarını dönüştüren bir ifade aracı olabileceği çeşitli araştırmalarda gösterilmiştir. Müzik temelli sosyal sorumluluk projeleri, gençlerin sağlıklı sosyal ilişkiler kurmasını ve kendini pozitif yollarla ifade etmesini mümkün kılmaktadır. Bu kapsamda, okul dışı ortamlarda müzik eksenli sosyal sorumluluk projelerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması önerilmektedir.

9. Müzik eğitimi, yalnızca bilişsel kazanımlar değil, aynı zamanda önleyici psikososyal destek bakımından da değer taşımaktadır. Müzik terapisi ve müzikle şiddeti önleme modellerinin uygulamaya geçirilmesi, gençlerin davranışsal ve duygusal gelişimine çok yönlü katkı sağlayabilmektedir. Bu nedenle, söz konusu modellerin akademik çalışmalarla daha fazla araştırılması ve yaygınlaştırılması gereklidir.

10. Disiplinler arası bir perspektiften geliştirilecek ulusal müzik eğitimi politikalarının, gençlerin ruh sağlığının korunmasında ve toplumsal şiddet eğilimlerinin azaltılmasında stratejik bir rol oynayacağı öngörülmektedir. Eğitim, psikoloji, sosyoloji ve müzikoloji alanlarının iş birliğiyle geliştirilecek politikalar, bireylerin çok yönlü gelişimini destekleyerek toplumsal barışın güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda, müzik eğitimi politikalarının disiplinler arası bir yaklaşımla yeniden yapılandırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdurrezzak, A. O. (2018). Üretim ve tüketim kültürü açısından müzik kimliğinin psiko-sosyal ve mitolojik temelleri. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*, 1(2), 186–206.
- Acılioğlu, İ. (2015). *İşte Y Kuşağı*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Ateş Akdeniz, A. (2018). *Kulaklık ile Müzik Dinleme Pratiklerinde Anlam*. 345. <http://utak.metu.edu.tr/utak-2018>.
- Akkaş, S. (1991). *Okul öncesi eğitimde müzik*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Allen, M., Herrett-Skjellum, J., Jorgensen, J., Ryan, D. J., Kramer, M. R., & Timmerman, L. (2007). Effects of music. In R. W. Preiss, B. M. Gayle, N. Burrell, M. Allen, & J. Bryant (Eds.), *Mass media effects research: Advances through meta-analysis*, Lawrence Erlbaum, 263–279.
- Altıntuğ, N. (2012). Kuşaktan kuşağa tüketim olgusu ve geleceğin tüketici profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 203–212.
- American Academy of Pediatrics. (1996). Impact of music lyrics and music videos on children and youth. *Pediatrics*, 98(6), 1219–1221.
- Anderson, C. A., Carnagey, N. L., & Eubanks, J. (2003). Exposure to violent media: The effects of songs with violent lyrics on aggressive thoughts and feelings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(5), 960–971.
- Angı, Ç. E., Şendurur, Y. (2015) *Lise Öğrencilerinin Demografik Özellikleri İle Dinledikleri Müzik Türleri Arasındaki İlişki*, The Journal of Academic Social Science Studies, 224-237.
- Arendt, H. (2011). *Şiddet üzerine* (Çev. B. Peker). Ankara: İletişim Yayıncılık.
- Arnett, J. J. (1995). Adolescents' uses of media for self-socialization. *Journal of Youth and Adolescence*, 24(5), 519–533.
- Arnett, J. J., Larson, R., & Offer, D. (1995). Beyond effects: Adolescents as active media users. *Journal of Youth and Adolescence*, 24(5), 511–518.
- Ayhan, İ. (2006). Şiddet doğadan değil. *Bilim ve Teknik E-Arşiv*, Sayı 35, 1–2.

- Aydın Bulut, S. (2024). Müzik bağlamında şiddet sorunu ve toplumsal alana yansımaları. *Eskiyeşi*, 52, 115–132.
- Aydoğan, Y., ve Gürsoy, F. (2016). Müzik dinleme alışkanlıklarının ve bazı değişkenlerin lise ikinci sınıf öğrencilerinin sürekli kaygı düzeyleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 59–67.
- Bacha. (2011, September 19). Z: The open source generation. *opensource.com*. <https://opensource.com/business/11/9/z-open-source-generation> (Erişim: 17.03.2025)
- Balcı Akpınar, R., Küçüköğlü, S., Ejder Apay, S., Karaca, N., & Balcı, A. (2019). Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları, toplumsal cinsiyet algıları, şiddet eğilimleri ve şiddetle karşılaşma durumları. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (62), 409–430
- Bandura, A., & Grusec, M. (2006). *A history of psychology in autobiography* (Vol. 9). Washington, DC: American Psychological Association.
- Beyaz, R. (2020). Z kuşağı tüketicilerinin kişilik özellikleri ve bilinçli tüketim eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8(22), 51–69.
- Brown, R. A. (2012). Music preferences and personality among Japanese university students. *International Journal of Psychology*, 47(4), 259–268.
- Bunt, L. (1997). Clinical and therapeutic uses of music. In D. J. Hargreaves & A. C. North (Eds.), *The social psychology of music*, Oxford University Press, 249–267.
- Burns, J. L., Labbé, E., Arke, B., Capeless, K., Cooksey, B., Steadman, A., et al. (2002). The effects of different types of music on perceived and physiological measures of stress. *Journal of Music Therapy*, 39(2), 101–116.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (15. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Caf, G. (2025). *Ortaokul öğrencilerinin müzik tercihleri ile sürekli öfke-öfke ifade tarzları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki*, Yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

- Capella, J. D. (1994). Effects of music in service environments: A field study. *The Journal of Services Marketing*, 8(3), 55–63.
- Center, P. R. (2025). Age range by generation. *Beresford Research*. <https://www.beresfordresearch.com/age-range-by-generation/> (Erişim: 04.03.2025)
- Chen, H. (2010). Advertising and generational identity: A theoretical model. *American Academy of Advertising Conference Proceedings*, 132–140.
- Chicca, J., & Shellenbarger, T. (2018). Generation Z: Approaches and teaching learning practices for nursing professional development practitioners. *Journal for Nurses in Professional Development*, 34(5), 250–256.
- Coyne, S. M., & Padilla-Walker, L. M. (2015). Sex, violence, & rock n' roll: Longitudinal effects of music on aggression, sex, and prosocial behavior during adolescence. *Journal of Adolescence*, 41, 96–104.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1988). From catalog to classification: Murray's needs and the five-factor model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55(2), 258–265.
- Çetinkaya, K. B. (2020). X, Y, Z kuşağı peki ya ötesi. *Bilim ve Teknik*, 1–6.
- Çicek, H. ve G. Ünlü. G. (2019). Z kuşağının kariyer beklentileri: Lise öğrencileri üzerinde bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 447–457.
- Dangmei, A. P. (2016). Understanding the Generation Z: The future workforce. *South-Asian Journal of Multidisciplinary Studies*, 3(3), 1–5.
- Devlin, J. M., & Seidel, S. (2009). Music preferences and their relationship to behaviors, beliefs, and attitudes toward aggression. *ERIC Online Submission*. (Online submission to Eric.ed.gov) erişim tarihi: 06.04.2025.
- Dolot, A. (2018). The characteristics of Generation Z. *E-Mentor*, 2(74), 44–50.
- Düzbastılar, M. E. (2007). Ergenlik döneminde şiddet ile başa çıkma ve müziğin olumlu etkileri. 3. *Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu*, 19–21 Kasım, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, 193-201.
- Ercegovac, I. R., Dobrota, S., & Surić, S. (2017). Listening to music and music preferences in early adolescence. *Metodički Obzori*, 12(1), 6–23.

- Erdal, B. (2009). Müzik tercihi ve kişilik ilişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(2), 188–196.
- Ergil, D. (2001). Şiddetin kültürel kökenleri. *TÜBİTAK Bilim ve Sanat* (41), 1–6.
- Etienne G. Krug, L. L. et al. (2002, October 2). *World report on violence and health*. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9241545615> (Erişim: 12.03.2025)
- Eysenck, H. J. (1990). Biological dimensions of personality. In L. A. Pervin (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research*, Guilford Press, 244–276.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4th ed.). London: Sage Publications.
- Fischer, P., & Greitemeyer, T. (2006). Music and aggression: The impact of sexual-aggressive song lyrics on aggression-related thoughts, emotions, and behavior toward the same and the opposite sex. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(9), 1165–1176.
- Fortunati, L. S. (2019). Digital generations, but not as we know them. *Convergence*, 25(1), 95–112.
- Francis, T., & Hoefel, F. (2018). ‘True Gen’: Generation Z and its implications for companies. *McKinsey & Company*. <https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/true-gen-generation-z-and-its-implications-for-companies> erişim tarihi: 08.03.2025
- Fromm, E. (1995). *Özgürlükten kaçış* (Ş. Yeğin, Çev., 3. baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Greitemeyer, T. (2011). Exposure to music with prosocial lyrics reduces aggression: First evidence and test of the underlying mechanism. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47(1), 28–36.
- Günindi Ersöz, D. A. (2002). Popüler Kültür Ürünlerinden Müzik Videolarının Gençler Üzerindeki Olumsuz Etkileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5(5), 1-7.
- Güner, N. (1998). Ergenlerin dinledikleri müzik türü ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 9–11 Eylül, Konya, 1, 291–299.

- Gürgen, E. T. (2016). Social and emotional function of music listening: Reasons for listening to music. *Eurasian Journal of Educational Research*, 66, 229–242.
- Hall, C., & Barongan, C. (1995). The influence of misogynous rap music on sexual aggression against women. *Psychology of Women Quarterly*, 19, 195–207.
- Hargreaves, D. J., MacDonald, R. A. R., & Miell, D. E. (2002). What are musical identities, and why are they important? In R. A. R. MacDonald, D. J. Hargreaves, & D. E. Miell (Eds.), *Musical identities*, Oxford University Press, 1–20.
- Haskan Avcı, Ö., ve Yıldırım, İ. (2012). Şiddet eğilimi ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37(163), 165–177.
- Howe, N. & Strauss, W. (2000). *Millenials Rising: The Next Great Generation*. New York: Vintage Books.
- Humphrey, J. M. (2007). Do you hear what I hear, do you see what I see? [*Master's Thesis*], Iowa State University, 3-33.
- IFPI. (2018). *Müzik tüketicileri raporu 2018*. https://www.ifpi.org/downloads/Music-Consumer-Insight-Report-2018_TK.pdf (Erişim: 01.03.2025)
- IFPI. (2019). *Music listening 2019*. <https://www.ifpi.org/downloads/Music-Listening-2019.pdf> (Erişim: 05.03.2025)
- Jayatissa, K. A. D. U. (2023). Generation Z – A new lifeline: A systematic literature review. *Sri Lanka Journal of Social Sciences and Humanities*, 3(2), 179–186.
- Kalliri, A. P. (2023). Defining TV watching experience: Psycho-social factors and screen culture of Generation Z. In *Envisioning the Future of Communication*, 103–120.
- Keleş, H. N. (2011). Y kuşağı çalışanlarının motive aksiyon profillerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma. *Bahçeşehir Üniversitesi Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 129–131.
- Kelly, D. S., & Fouts, T. G. (2003). Music preferences, personality style and developmental issues of adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(3), 205–213.
- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 21–43.

- Kratus, J. (2017). Music listening is creative. *Music Educators Journal*, 103(3), 46–51.
- Krahé, B. & Bieneck, S. (2012). The effect of music-induced mood on aggressive affect, cognition, and behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 42(2), 271-290.
- Kuran, E. (2019). *Z- Bir Kuşağı Anlamak*, İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Kuyucu, M. (2020). Dijital ve geleneksel medyanın Z kuşağının müzik dinleme alışkanlıklarına olan etkisi. *ISPEC 4th International Conference on Social Sciences & Humanities*, 182–195.
- Kürklü, E. (2007). Ruh sağlığı ve müzik. 3. *Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu*, 19–21 Kasım, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Leblanc, A. (1982). An interactive theory of music preference. *Journal of Music Therapy*, 19(1), 28–45.
- Levickaite, R. (2010). Generations X, Y, Z: How social networks form the concept of the world without borders (The case of Lithuania). *Limes: Cultural Regionalistic*, 3(2), 170–183.
- Lindsay, J. L., & Anderson, C. A. (2000). From antecedent conditions to violent actions: A general affective aggression model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(5), 533–547.
- Lower, J. (2008). Brace yourself here comes generation. *Journal of Vacation Marketing*, 5, 4–83.
- Mast, J. F., & McAndrew, F. T. (2011). Violent lyrics in heavy metal music can increase aggression in males. *North American Journal of Psychology*, 13(1), 63–64.
- McFarland, R. A. (1984). Effects of music upon emotional content of TAT stories. *The Journal of Psychology*, 116(2), 227–234.
- Mentiş Köksoy, A. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimi öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi (ENAD)*, 8(3), 1073–1090.
- Mustafa Oner Uzun, ve Hülya Uzun. (2018). Müzikte şiddet – Şiddette müzik. *The Journal of Academic Social Science*, 145-161.
- Nicolaou, C. (2022, December). Generations and branded content from and through the internet and social media: Modern communication strategic techniques and

- practices for brand sustainability—The Greek case study of LACTA chocolate, *Sustainability Journals*, 1-19.
- North, A. C., & Hargreaves, D. J. (2008). *The social and applied psychology of music*. Oxford University Press, *Musicae Scientiae*, 13(2), 463-466.
- Orhan, Y., ve Büyükkayıkçı, E. G. (2007). Ergenlerin dinlediği müzik türlerinin depresyon düzeylerine etkileri. 3. *Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu: Sanat Eğitimi ve Şiddet*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, s. 135-147.
- Özen, C. (2016). *Öğretmen adaylarının müzik dinleme alışkanlıkları arasındaki farklılıklar*, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 53-59.
- Özankaya, Ö. (1980). *Toplumbilim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Özbek, F. B. (2018). Kadınların tüketim alışkanlıklarının kuşaklararası boyutu. *Journal of Social Sciences*, 19(42), 1–12.
- Özerkmen, N., Gölbaşı, H. (2010). Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet. *SBArD*, Mart 2010, Sayı 15, 23 – 37.
- Özcan, G. Y. (2023, Mart). *Z kuşağının seçimi*. İstanbul: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Özcebe, H., Üner, S. ve Çetik, H. (2006). Adolesanlarda şiddet davranışları. I. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu. İstanbul. 28-31 Mart 2006, MEB, ÜNİCEF, Erişim Tarihi: 13.04.2025 <http://iogm.meb.gov.tr/siddetveokul/>
- Özdemir, C. Ş., ve Can, A. (2019). Müzikte dinleme, dinleme türleri ve müzik öğretmenliği öğrencilerinin müzik dinleme yaklaşımları. *Elementary Education Online*, 18(1), 367–388.
- Özgen, E., Sarıoğlu, E. (2018). Z kuşağının sosyal medya kullanım alışkanlıkları üzerine bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 1068–1075.
- Paker, K. O. (2008). Popüler müzik, günlük ideoloji ve benlik inşası: Sezen Aksu şarkıları üzerine bir inceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 34, 87–106.
- Pallant, J. (2011). *SPSS survival manual* (4th ed.). Maidenhead: Open University Press.

- Pieschl, S., & Fegers, S. (2016). Violent lyrics = aggressive listeners?: Effects of song lyrics and tempo on cognition, affect, and self-reported arousal. *Journal of Media Psychology*, 28(1), 32–41.
- Rana, S. A., & North, A. C. (2007). The role of music in everyday life among Pakistanis. *Music Perception: An Interdisciplinary Journal*, 25(1), 59–73.
- Rasa Smaliukiene, E. K. (2020). Generation Z and consumption: How communication environment shapes youth choices. *Media Studies*, 11(22), 24–45.
- Razali, N. M., & Wah, Y. B. (2011). Power comparisons of Shapiro-Wilk, Kolmogorov-Smirnov, Lilliefors and Anderson-Darling tests. *Journal of Statistical Modeling and Analytics*, 2(1), 21–33.
- Rentfrow, P. J., & Gosling, S. D. (2003). The do re mi's of everyday life: The structure and personality correlates of music preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(6), 1236–1256.
- Rothman, D. (2016). A Tsunami Of Learners Called Generation Z. [Http://Www.Mdle.Net/Journal/A_Tsunami_Of_Learners_Called_Generation_Z.Pdf](http://Www.Mdle.Net/Journal/A_Tsunami_Of_Learners_Called_Generation_Z.Pdf)
- Russell, P. A. (1997). Musical tastes and society. In D. J. Hargreaves & A. C. North (Eds.), *The social psychology of music*, Oxford University Press, 141–158.
- Reeves, T.C., Oh, E. (2008) “Generational Differences, İn Handbook Of Research On Educational Communications And Technology, Editörler: J.Michael Spector, M.David Merrill, Jeroen Van Merrienboer, Marcy P.Driscoll, 3th Ed., Taylor&Francis Group, New York.
- Sakar, M. H., ve Maba, A. (2015). Ortaokul öğrencilerinin müziksel tercihleri ve dinleme pratikleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(36), 980–996.
- Seçkin, S. B. (2005). Biz kuşağı geliyor. *Capital Aylık İş ve Ekonomi Dergisi*, (10). <https://www.capital.com.tr/ekonomi/makro-ekonomi/biz-kusagi-geliyor> erişim tarihi: 18.04.2025
- Senbir, H. (2004) “ Z Son İnsan Mı?”, “O” Kitaplar, 1. Baskı, Nisan, İstanbul.
- Sezer, F. (2011). Öfke ve psikolojik belirtiler üzerine müziğin etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1472–1493.

- Sherman, B. L., & Dominick, J. R. (1986). Violence and sex in music videos: TV and rock n' roll. *Journal of Communication*, 36(1), 79–93. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1986.tb03040.x>
- Smith, P. (2000). *Violence and art education*. U.S. Department of Education, 1-6.
- Smaliukiene, Rasa, Kocai, E. & Tamuleviciute, A. (2020). Generation Z And Consumption: How Communication Environment Shapes Youth Choices. *Media Studies* 11: 24–45.
- Şenel, D. (2018). Eğitim Seviyelerine Göre Şiddete Maruz Kalan Kadınlar Üzerine Bir Araştırma. *The Journal of Academic Social Science*, (6), 123–135.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston: Pearson Education.
- Tağal, B., ve Vural, F. (2011). Şarkı sözlerinde şiddet ögesi: Aksaray ili ilköğretim ikinci kademe öğrencileriyle yapılan bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 251–259.
- Tanrikulu, N., Akın Şenkal, Ö., Aydın, E., Özlüoğlu, L., ve Tekindal, M. A. (2021). Üniversite öğrencilerinde kişisel müzik dinleme alışkanlıkları ve işitme sağlığına etkisi. *Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi*, 29(3), 125-132.
- Taşkesen, O. (2011). *Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Resim Bölümleri ile Genel Liselerde Verilen Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencilerin Şiddete Yönelik Davranışlarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tatlıoğlu, S. S. (2021). Öğrenmeye sosyal- bilişsel bir bakış: Albert Bandura. *Sosyoloji Notları*, 5(1), 15–30.
- Tekin Dal, B., Eyrekkaya, N. G., ve Taş, S. (2025). Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin kişisel dinleme cihazı kullanım alışkanlıkları, işitme kaybı bilgisi ve işitme sağlığının korunmasına yönelik tutumlarının değerlendirilmesi: Kesitsel bir çalışma. KBB- Forum: Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi, 24 (1), 20-41.
- Thompson, W. F., Geeves, A. M., & Olsen, K. N. (2019). Who enjoys listening to violent music and why. *Psychology of Popular Media Culture*, 8(3), 218–232.

- Tobi, I. (2013). Science communication for the Z generation, 111.
- Tulgan, B. (2013). *Meet Generation Z: The second generation within the giant "Millennial" cohort*. Rainmaker Thinking, 125, 1-13.
- Turner, A. (2015). Generation Z: Technology and social interest. *The Journal of Individual Psychology*, 71(2), 103–113.
- Twenge, J. M. (2017, September). Have smartphones destroyed a generation? *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2017/09/has-the-smartphone-destroyed-a-generation/534198/> erişim tarihi 11.04.2025
- Uçan, A. (2007). Okullarda şiddet sorununun çözümü sanat eğitimi. 3. *Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu*, 19–21 Kasım, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Uluçay, T. (2018). Lise öğrencilerinin dinledikleri müzik türlerinin şiddet eğilimlerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 41, 135–153.
- Uzman, E., ve Temiz, E. (2007). Sanat eğitiminin üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ve kendini ayarlama davranışlarına etkisi. 3. *Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu*, 19–21 Kasım, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Ünür, E., & Tunar, A. (2021). Kuşakların Karakteristik Özellikleri İle Müzik Tercihleri Arasındaki İlişki: Bebek Patlaması ve Z Kuşakları Üzerine Python Analizi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi* (6), 1473-1499.
- Vural, T., & Açıkgöz, Ö. (2020). ADANA İLİNDE YAŞAYAN Z KUŞAĞININ MÜZİKAL BEĞENİLERİ. *Eurasian Journal of Music and Dance*(17), 129-158.
- Waite, B. M., Hillbrand, M., & Foster, H. G. (1992). Reduction of aggressive behavior after removal of music television. *Psychiatric Services*, 43(2), 173–175.
- Warburton, W. A., Gilmour, L., & Laczkowski, P. (2008). Eminem v Rambo: A comparison of media violence effects for auditory versus visual modalities. In S. Boag (Ed.), *Personality down under: Perspectives from Australia*, Nova Science Publishers, 253–272.
- Warburton, W. A., Mohi, S., Sweller, N., Tarabay, C., Spencer, L., & Olsen, K. (2024). Violent and prosocial music: Evidence for the impact of lyrics and musical tone on aggressive thoughts, feelings, and behaviors. *Aggressive Behavior*, 50(3), e22148, 1-16.

- Warren, S. S. (2005, March 21). Get to know Gen X—and its segments. *Multichannel News*. <https://www.nexttv.com/news/get-know-gen-x-and-its-segments-133754> erişim tarihi: 12.04.2025
- Weingarten, R. M. (2009). Four generations, one workplace: A Gen X-Y staff nurse's view of team building in the emergency department. *Journal of Emergency Nursing*, 27–30.
- Widén, S. E., Möller, C., & Kähäri, K. (2018). Headphone listening habits, hearing thresholds and listening levels in Swedish adolescents with severe to profound hearing loss and adolescents with normal hearing. *International Journal of Audiology*, 57(10), 728–736.
- World Health Organization (2002). World Report On Violence And Health. Geneva 2002;1-46.
- Wyman, O. (2023). *What business needs to know about the generation changing everything*. Oliver Wyman Forum. <https://www.oliverwymanforum.com/content/dam/oliver-wyman/ow-forum/template-scripts/a-gen-z/pdf/A-Gen-Z-Report.pdf> erişim tarihi: 12 .04.2025
- Yağcan, H., & Coşkun, S. (2019). Şiddete Maruz Kalma Durumunun Şiddet Eğilimine Etkisinin İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 8(4), 4349–4359.
- Y. Erten, Ardalı, C. (1996). Saldırganlık, şiddet ve terörün psikososyal yapıları. *Cogito – Üç Aylık Düşünce Dergisi*, (6–7), 143–163.
- Y. Taş, M. D. (2017). Geleceğimiz olan Z kuşağının çalışma hayatına muhtemel etkileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 1030–1048.
- Yağışan, N. (2013). Üniversite öğrencilerinin müzik tercihleri ve saldırganlıkla ilişkisi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 1(2), 96–113.
- Yıldırım, H. (2020). Müzik tüketiminde dijitalleşme: Yeni medya ortamlarında müzik dinleme pratikleri üzerine bir değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 33, 129–149.
- Yurga, C. (2002). *20. yüzyılda Türkiye’de popüler müzikler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

EKLER

Ek-1: Müzik Tüketimi Alışkanlıkları Belirleme Formu

Değerli katılımcılar, lütfen her soruyu dikkatlice okuyunuz. Size göre karakterinize en uygun şıkka ait olan kutucuğa “x” işaretini koyunuz. Her soru için bir şikkı işaretleyiniz. Anketteki bütün soruları yanıtladıktan sonra kaydediniz. Araştırmaya katıldığınız için çok teşekkür ederiz.

İrem POLAT AÇIK
İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Müzik Eğitimi Bilim Dalı

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER
Yaş: () 1195-2000 () 2000-2005 () 2005-2010 () 2010-2015
Cinsiyet: () Kız () Erkek
Güncel Eğitim Durumu: () Ortaokul () Lise () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora
Mezuniyet Durumu: () İlkokul () Ortaokul () Lise () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora
Okul Türü: () Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi () Güzel Sanatlar Lisesi () Anadolu Lisesi () Fen Lisesi () Sosyal Bilimler Lisesi () İmam Hatip Lisesi () Spor Lisesi () Devlet Konservatuarı () Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi () Diş Hekimliği Fakültesi () Eczacılık Fakültesi () Eğitim Fakültesi () Fen Edebiyat Fakültesi () Hemşirelik Fakültesi () Hukuk Fakültesi () İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi () İlahiyat Fakültesi () İletişim Fakültesi () Sağlık Bilimleri Fakültesi () Spor Bilimleri Fakültesi () Tıp Fakültesi () Ziraat Fakültesi () Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi () Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi () Sağlık Bilimleri Fakültesi () Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi () Sosyal Bilimler Enstitüsü () Fen bilimleri Enstitüsü () Sağlık bilimleri Enstitüsü () Eğitim Bilimleri Enstitüsü () Karaciğer Nakli Enstitüsü () Alevilik Araştırmaları Enstitüsü (Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)
MÜZİK TÜKETİM ALIŞKANLIKLARI
Gün içerisinde ne sıklıkla müzik dinleyerek geçiriyorsunuz? () 0-20 dk () 20-40 dk () 40-60 dk () 1-2 saat () 2 saat ve fazlası
Müzik dinlerken kulaklık kullanır mısınız? () Kulaklık ile () Akustik (kulaklık kullanmadan)
En Çok Dinlediğiniz Müzik Türü Hangisidir? () Klasik Müzik () Türk Sanat Müziği () Türk Halk Müziği () Arabesk () Pop () Rap () Rock () Caz () Dini Müzik () Elektronik Müzik () Alternatif Müzik () Diğer (hangi tür olduğunu belirtiniz.) (Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)

En çok dinlediğiniz sanatçı veya grup adını lütfen belirtiniz.

Zeynep Bastık () Ferdi Tayfur () Emre Fel () Derya Bedavacı () Burak Bulut () Semicenk () LVBEL C5 () UZI () Ceza () Bayhan () KÖFN () Tarkan () Sezen Aksu () Bergen () Yıldız Tilbe () Zeki Müren () Sami Yusuf () Grup Abdal () Mahmut Orhan () Adamlar () Şebnem Ferah () Cem Karaca () Selda Bağcan () Neşet Ertaş () Erkan Oğur () Fazıl Say () Jehan Barbur () Özdemir Erdoğan () Cem Adrian () Diğer (hangi sanatçı veya grup olduğunu belirtiniz.)
(Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)

Müzik dinlerken tercih ettiğiniz ses seviyesi nedir?

() Çok yüksek volüm () Yüksek volüm () Orta volüm () Düşük volüm

Herhangi bir enstrüman çalıyor musunuz?

() Evet, çalıyorum () Hayır, çalmıyorum
() Başlangıç Düzeyi
() Orta Düzey
() İleri Düzey

Ek-2. Şiddet Eğilim Ölçeği

Araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilen “Müzik Tüketimi Alışkanlıkları Belirleme Formu” ve Özlem Haskan Avcı ve Yıldırım, İ. tarafından geliştirilen “Şiddet Eğilim Ölçeği” kullanılmıştır.

MADDELER		Hiç bir zaman	Bazen	Her zaman
1	Birine çok öfkeli olduğimde onun canını acıtmak isterim.	()	()	()
2	Konuşarak çözilemeyen sorunlar için şiddete başvurulabilir.	()	()	()
3	Şiddet içeren filmler izlemekten hoşlanırım.	()	()	()
4	Biriyle tartışırken içimden onu yumruklamak gelir.	()	()	()
5	Bana vurulduğunda gücüm yeterse karşılık vermek isterim.	()	()	()
6	Öfkeli olduğimde çevremdeki herkesi cezalandırmak isterim.	()	()	()
7	Bilgisayarda savaş oyunları oynamaktan hoşlanırım.	()	()	()
8	Bana vuranlardan öç almak isterim.	()	()	()
9	Boks maçlarını izlemekten hoşlanırım.	()	()	()
10	Şiddet içeren filmlerin yasaklanması gerektiğini düşünürüm.	()	()	()
11	Bugüne kadar birçok hayvana zarar verdiğim olmuştur.	()	()	()
12	Birinin diğerini dövmesini izlemekten zevk alırım.	()	()	()
13	Rakip olduğum kişileri kaba kuvvetle alt etmek isterim.	()	()	()
14	Birine fikrimi kabul ettiremezsem üstüne yürürüm.	()	()	()
15	Öğretmenlerim genellikle öfkeli davranışlarımdan şikâyetçidir.	()	()	()
16	Öfkeli olduğimde karşımdakine zarar verdiğim olur.	()	()	()
17	Bazı insanlara karşı fiziksel güç kullanmak gereklidir.	()	()	()
18	Benden küçüklerin canını acıttığım olur.	()	()	()
19	Benimle alay edenlerin canını acıtmak isterim.	()	()	()
20	Bazen o kadar öfkelenirim ki, birilerine zarar vermeden sakinleşemem.	()	()	()

Ek-3. Uzman Görüşleri

UZMAN GÖRÜŞÜ ALMA FORMU				
Değerli Uzman; Müzik Tüketim Alışkanlıkları Belirleme formunun amacı "Z Kuşağı Yaş Gruplarının Müzik Tüketimi ve Şiddet Eğitimi İlişkisi Açısından İncelenmesi" başlıklı Yüksek Lisans Tezi için veri toplamaktır. Bu kapsamda, veri toplama süreci için aşağıdaki soruların uygunluğu hakkındaki görüşlerinize başvurulmuştur. Her soru için görüşlerinizi sunmanız amacıyla bu formda, "Uygun" "Uygun Değil" ve "Düzeltilmesi Gerekli" ifadelerini yazmanız gerekmektedir. Fikirlerinizi belirtmek istediğiniz sorulara ilişkin seçeneğe "X" veya "+" ifadesini yazmanız gerekmektedir. Yardımlarınız ve katkılarınız için teşekkür ederiz.				
DEMOGRAFİK BİLGİLER				
Yaş	() 1995-2000 () 2000-2005 () 2005-2010 () 2010-2015	x		Açıklama
Cinsiyet	() Kız () Erkek	x		
Güncel Eğitim Durumu	() Lise () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora	x		
Mezuniyet Durumu	() Ortaokul () Lise () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora	x		
Okul Türü	() Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi () Güzel Sanatlar Lisesi () Anadolu Lisesi () Fen Lisesi () Sosyal Bilimler Lisesi () İmam Hatip Lisesi () Spor Lisesi () Devlet Konservatuarı () Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi () Diş Hekimliği Fakültesi () Eczacılık Fakültesi () Eğitim Fakültesi () Fen Edebiyat Fakültesi () Hemşirelik Fakültesi () Hukuk Fakültesi () İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi () İlahiyat Fakültesi () İletişim Fakültesi () Sağlık Bilimleri Fakültesi () Spor Bilimleri Fakültesi () Tıp Fakültesi () Ziraat Fakültesi () Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi () Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi () Sağlık Bilimleri Fakültesi () Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi () Sosyal Bilimler Enstitüsü () Fen bilimleri Enstitüsü () Sağlık bilimleri Enstitüsü () Eğitim Bilimleri Enstitüsü () Karaciğer Nakli Enstitüsü () Alevilik Araştırmaları Enstitüsü (Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)	x		
MÜZİK TÜKETİM ALIŞKANLIKLARI				
Günde ortalama kaç saatinizi müzik dinleyerek geçiriyorsunuz?	() 0-20 dk () 20-40 dk () 40-60 dk () 1-2 saat () 2 saat ve fazlası	x		
Müzik dinleme şekliniz sıklıkla hangisidir?	() Kulaklık ile () akustik (kulaklık kullanmadan)	x		
En Çok Dinlediğiniz Müzik Türü Hangisidir?	() Klasik Müzik () Türk Sanat Müziği () Türk Halk Müziği () Arabesk () Pop () Rap () Rock () Caz () Dini Müzik () Elektronik Müzik () Alternatif Müzik () Diğer (hangi tür olduğunu belirtiniz.) (Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)	x		
En çok dinlediğiniz sanatçı veya grup adını lütfen belirtiniz.	() Zeynep Bastık () Ferdi Tayfur () Emre Fel () Derya Bedavacı () Burak Bulut () Semicenk () LVBEL C5 () UZI () Ceza () Bayhan () Tarkan () Sezen Aksu () Bergen () Yıldız Tilbe () Zeki Müren () Sami Yusuf () Grup Abdal () Mahmut Orhan () Adamlar () Sebnem Ferah () Cem Karaca () Selda Bağcan () Neşet Ertaş () Erkan Oğur () Fazıl Say () Jehan Barbur () Özdemir Erdoğan () Cem Adrian () Diğer (hangi sanatçı veya grup olduğunu belirtiniz.) (Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)	x		
Müzik dinlerken tercih ettiğiniz ses seviyesi nedir?	() Çok yüksek volüm () Yüksek volüm () Orta volüm () Düşük volüm	x		
Herhangi bir enstrüman çalıyor musunuz?	() Evet, çalışıyorum () Hayır, çalışmıyorum	x		
Bir önceki soruya cevabınız "evet, çalışıyorum" ise çalgı çalma seviyeniz nedir?	() Başlangıç Düzeyi () Orta Düzey () İleri Düzey	x		

Uzmanın Unvanı : Dr. Öğr. Üyesi

Uzmanın Adı ve Soyadı : Sinem Miraç ÖZTÜRK

Uzmanın Çalıştığı Kurum : Bayburt Üniversitesi

Tarih : 26.03.2025

İmza:

UZMAN GÖRÜŞÜ ALMA FORMU					
Değerli Uzman; Müzik Tüketim Alışkanlıkları Belirleme formunun amacı "Z Kuşağı Yaş Gruplarının Müzik Tüketimi ve Şiddet Eğilimi İlişkisi Açısından İncelenmesi" başlıklı Yüksek Lisans Tezi için veri toplamaktır. Bu kapsamda, veri toplama süreci için aşağıdaki soruların uygunluğu hakkındaki görüşlerinize b Her soru için görüşlerinizi sunmanız amacıyla bu formda, "Uygun" "Uygun Değil" ve "Düzeltilme" seçenekleri "X" veya "+" ifadesini yazmanız gerekmektedir. Fikirlerinizi belirtmek istediğiniz sorulara yön Yardımlarınız ve katkılarınız için teşekkür ederiz.					
[Görüşünüzü Buraya Yazınız]					
DEMOGRAFİK BİLGİLER		Uygun	Uygun Değil	Düzeltilmeli	Açıklama
Yaş	() 1995-2000 () 2000-2005 () 2005-2010 () 2010-2015	X			
Cinsiyet	() Kız () Erkek	X			
Güncel Eğitim Durumu	() Lise () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora	X			
Mezuniyet Durumu	() Ortaokul () Lise () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora	X			
Okul Türü	() Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi () Güzel Sanatlar Lisesi () Anadolu Lisesi () Fen Lisesi () Sosyal Bilimler Lisesi () İmam Hatip Lisesi () Spor Lisesi () Devlet Konservatuarı () Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi () Diş Hekimliği Fakültesi () Eczacılık Fakültesi () Eğitim Fakültesi () Fen Edebiyat Fakültesi () Hemşirelik Fakültesi () Hukuk Fakültesi () İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi () İlahiyat Fakültesi () İletişim Fakültesi () Sağlık Bilimleri Fakültesi () Spor Bilimleri Fakültesi () Tıp Fakültesi () Ziraat Fakültesi () Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi () Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi () Sağlık Bilimleri Fakültesi () Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi () Sosyal Bilimler Enstitüsü () Fen Bilimleri Enstitüsü () Sağlık bilimleri	X			

	Enstitüsü () Eğitim Bilimleri Enstitüsü () Karaciğer Nakli Enstitüsü () Alevilik Araştırmaları Enstitüsü (Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)				
MÜZİK TÜKETİM ALIŞKANLIKLARI					
Günde ortalama kaç saatinizi müzik dinleyerek geçiriyorsunuz?	() 0-20 dk () 20-40 dk () 40-60 dk () 1-2 saat () 2 saat ve fazlası	X			
Müzik dinleme şekliniz sıklıkla hangisidir?	() Kulaklık ile () akustik (kulaklık kullanmadan)	X			
En Çok Dinlediğiniz Müzik Türü Hangisidir?	() Klasik Müzik () Türk Sanat Müziği () Türk Halk Müziği () Arabesk () Pop () Rap () Rock () Caz () Dini Müzik () Elektronik Müzik () Alternatif Müzik () Diğer (hangi tür olduğunu belirtiniz.) (Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)	X			
En çok dinlediğiniz sanatçı veya grup adını lütfen belirtiniz.	() Zeynep Bastık () Ferdi Tayfur () Emre Fel () Derya Bedavacı () Burak Bulut () Semicenk () LVBEL C5 () UZI () Ceza () Bayhan () Tarkan () Sezen Aksu () Bergen () Yıldız Tilbe () Zeki Müren () Sami Yusuf () Grup Abdal () Mahmut Orhan () Adamlar () Şebnem Ferah () Cem Karaca () Selda Bağcan () Neşet Ertaş () Erkan Oğur () Fazıl Say () Jehan Barbur () Özdemir Erdoğan () Cem Adrian () Diğer (hangi sanatçı veya grup olduğunu belirtiniz.) (Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)	X			
Müzik dinlerken tercih ettiğiniz ses seviyesi nedir?	() Çok yüksek volüm () Yüksek volüm () Orta volüm () Düşük volüm	X			
Herhangi bir enstrüman çalıyor musunuz?	() Evet, çalıyorum () Hayır, çalmıyorum	X			
Bir önceki soruya cevabınız "evet, çalıyorum" ise çalgı çalma seviyeniz nedir?	() Başlangıç Düzeyi () Orta Düzey () İleri Düzey	X			

Uzmanın Unvanı : Dr. Öğr. Üyesi

Uzmanın Adı ve Soyadı : Serap Yağmur İLHAN

Uzmanın Çalıştığı Kurum : Fırat Üniversitesi Devlet Konservatuarı

Tarih : 26.03.2025

İmza :

UZMAN GÖRÜŞÜ ALMA FORMU				
Değerli Uzman; Müzik Tüketim Alışkanlıkları Belirleme formunun amacı "Z Kuşağı Yaş Gruplarının Müzik Tüketimi ve Şiddet Eğilimi İlişkisi Açısından İncelenmesi" başlıklı Yüksek Lisans Tezi için veri toplamaktır. Bu kapsamda, veri toplama süreci için aşağıdaki soruların uygunluğu hakkındaki görüşlerinize başvurmuşuzdur. Her soru için görüşlerinizi sunmanız amacıyla bu formda, "Uygun" "Uygun Değil" ve "Düzeltilme" seçenekleri "X" veya "+" ifadesini yazmanız gerekmektedir. Fikirlerinizi belirtmek istediğiniz sorulara yönelik olarak "X" veya "+" ifadesini yazmanız gerekmektedir. Yardımlarınız ve katkılarınız için teşekkür ederiz.				
DEMOGRAFİK BİLGİLER				
Yaş	() 95-2000 () 2000-2005 () 2005-2010 () 2010-2015	X		
Cinsiyet	() Kız () Erkek	X		
Güncel Eğitim Durumu	() Lise () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora	X		
Mezuniyet Durumu	() Ortaokul () Lise () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora	X		
Okul Türü	() Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi () Güzel Sanatlar Lisesi () Anadolu Lisesi () Fen Lisesi () Sosyal Bilimler Lisesi () İmam Hatip Lisesi () Spor Lisesi () Devlet Konservatuarı () Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi () Diş Hekimliği Fakültesi () Eczacılık Fakültesi () Eğitim Fakültesi () Fen Edebiyat Fakültesi () Hemşirelik Fakültesi () Hukuk Fakültesi () İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi () İlahiyat Fakültesi () İletişim Fakültesi () Sağlık Bilimleri Fakültesi () Spor Bilimleri Fakültesi () Tıp Fakültesi () Ziraat Fakültesi () Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi () Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi () Sağlık Bilimleri Fakültesi () Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi () Sosyal Bilimler Enstitüsü () Fen bilimleri Enstitüsü () Sağlık bilimleri	X		

Enstitüsü () Eğitim Bilimleri Enstitüsü () Karaciğer Nakli Enstitüsü () Alevilik Araştırmaları Enstitüsü (Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)				
MÜZİK TÜKETİM ALIŞKANLIKLARI				
Günde ortalama kaç saatinizi müzik dinleyerek geçiriyorsunuz?	() 0-20 dk () 20-40 dk () 40-60 dk () 1-2 saat () 2 saat ve fazlası	X		
Müzik dinleme şekliniz sıklıkla hangisidir?	() Kulaklık ile () akustik (kulaklık kullanmadan)		X	
En Çok Dinlediğiniz Müzik Türü Hangisidir?	() Klasik Müzik () Türk Sanat Müziği () Türk Halk Müziği () Arabesk () Pop () Rap () Rock () Caz () Dini Müzik () Elektronik Müzik () Alternatif Müzik () Diğer (hangi tür olduğunu belirtiniz.) (Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)	X		
En çok dinlediğiniz sanatçı veya grup adını lütfen belirtiniz.	() Zeynep Bastık () Ferdi Tayfur () Emre Fel () Derya Bedavacı () Burak Bulut () Semicenk () LVBEL C5 () UZI () Ceza () Bayhan () Tarkan () Sezen Aksu () Bergen () Yıldız Tilbe () Zeki Müren () Sami Yusuf () Grup Abdal () Mahmut Orhan () Adamlar () Şebnem Ferah () Cem Karaca () Selda Bağcan () Neşet Ertaş () Erkan Oğur () Fazıl Say () Jehan Barbur () Özdemir Erdoğan () Cem Adrian () Diğer (hangi sanatçı veya grup olduğunu belirtiniz.) (Yalnızca bir şık işaretleyiniz.)		X	Bu soru açık uçlu sorulabilir. Fazla sınırlandırılmıyorsa olacağından verisinin etkisi olmasın diye sorulabilir.
Müzik dinlerken tercih ettiğiniz ses seviyesi nedir?	() Çok yüksek volüm () Yüksek volüm () Orta volüm () Düşük volüm	X		
Herhangi bir enstrüman çalıyor musunuz?	() Evet, çalıyorum () Hayır, çalmıyorum	X		
Bir önceki soruya cevabınız "evet, çalıyorum" ise çalgı çalma seviyeniz nedir?	() Başlangıç Düzeyi () Orta Düzey () İleri Düzey	X		Seviye yenne süre sorulabilir.

Uzmanın Unvanı : Dr. Öğr. Üyesi

Uzmanın Adı ve Soyadı : Tuna TAŞDEMİR

Uzmanın Çalıştığı Kurum : Malatya Turgut Özal Üniversitesi

Tarih : 25.03.2025

İmza :

Ek-4. Etik Kurul Onayı

Etilik Kurul Otomasyonu

Etilik Kurul Otomasyonu

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu			
Oturum Tarihi : 01-12-2023		Oturum Sayısı : 15	
Karar Sayısı : 11			
Etik Açidan Uygun			
Çalışma Adı		Z Kuşağı Müzik Yönelimlerinin Şiddet Eğilimine Etkisi	
Araştırmacılar		Yüksekisans Öğrencisi İrem POLAT (Yürütücü) Prof.Dr. Ersan ÇİFTÇİ (Danışman)	
Başkan			
Prof.Dr. Hakan ÖZDEMİR			
Kurul Üyeleri			
Kullanıcı Mehmet YILMAZ		Prof.Dr. Yusuf BATAR	
Prof.Dr. Mehmet ÖNAL		Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR	
Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK		Prof.Dr. Nesrin SİS	
Prof.Dr. Lütfiye ÖZDEMİR			

Ek-5. Araştırma Uygulama İzni Taahhünamesi

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI HER TÜRLÜ TEŞKİLATTA GERÇEKLEŞTİRİLECEK ARAŞTIRMA UYGULAMALARINA İLİŞKİN ARAŞTIRMA UYGULAMA İZNİ BAŞVURU TAAHHÜTNAMESİ

1. Araştırmam boyunca Anayasa/kanun/yönetmelikler ve yürürlükte olan diğer mevzuata uygun davranacağımı,
2. Araştırmayı yürüteceğim Millî Eğitim Bakanlığı teşkilatının kurallarına uyacağımı,
3. Araştırmam boyunca hiç kimseyi araştırmama/çalışmama katılmaya zorlamayacağımı,
4. Araştırmayı bana tahsis edilen mekân/sınıf ve zamanda gerçekleştireceğimi,
5. Araştırmanın olası fiziksel/ruhsal etkileri konusunda katılımcıları bilgilendireceğimi,
6. Araştırmam sırasında topladığım kişisel bilgileri 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında koruyacağımı,
7. Katılımcılara ait her türlü kişisel bilgiyi, katılımcıların (katılımcılar reşit değil ise velilerin) yazılı izni veya mahkeme kararı olmadan hiçbir şahıs veya kurumla paylaşmayacağımı,
8. Katılımcıların (katılımcılar reşit değil ise velilerin) kişisel verilerinin onların izni olmadan kamuoyuna duyurmayacağımı,
9. Araştırmam için gerektiği kadar veri toplayacağımı,
10. Araştırmam sırasında öğrencilerin eğitim ve öğretiminin aksatılmamasına dikkat edeceğimi,
11. Araştırmam sırasında herhangi bir ticari faaliyette bulunmayacağımı,
12. Katılımcıları herhangi bir ürün/eser/tedaviye yönlendirmeyeceğimi,
13. Araştırma izin evraklarını okul yönetimine teslim edeceğimi,
14. Araştırma sırasında izni olan evrakları kullanacağımı,
15. Araştırma/Tıbbi araştırmalarda araştırmamın uygulama sırasında tıbbi etik kurul izni kurallarına uyacağımı,
16. Araştırma sırasında topladığım ses ve görüntü kayıtlarını güvenilir ortamlarda saklayacağımı ve araştırma sonrasında ifşa etmeyeceğimi,
17. Genelge hükümlerine aykırı davranmam ve herhangi bir yanlış ifade, beyan ve maddi gerçeği gizleme gibi durumlarda hukuki sorumlulukları yükleneyeceğimi,
18. İzin alınmış araştırmalarda insanlarla ilgili yapılacak anket, görüşme, gözlem, alan araştırması, uygulama ve incelemelerde sağlık, güvenlik, insan hakları, mevcut mevzuat hükümleri, hukukun genel ilkelerini ihlal etmeyeceğimi ve etik ilkelere uyacağımı,
19. Topladığım veriyi başka bir araştırmada ya da başka bir amaçla kullanmayacağımı,
20. Araştırmalarım sonucunda hazırladığım ürünleri (tez, makale, rapor, proje raporu vb.) araştırma uygulama izni bitiş tarihinden itibaren iki yıl içinde modüle yükleyeceğimi,

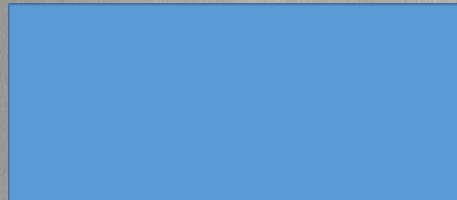
Kabul ve beyan ederim.

Araştırmamın Adı: Z Kuşağı Yaş Gruplarının Müzik Tüketimi Ve Şiddet Eğilimi Açısından İncelenmesi

17/10./2024

İmza

İrem Polat AÇIK

Ek-6. Şiddet Eğilim Ölçeği**Kimden: ÖZLEM HASKAN AVCI >**

9 Kasım 2023 01:12

Ynt: Şiddet Eğilim Ölçeği

Merhabalar,

Ölçeği ekte gönderiyorum. 10.madde reverse, alt ölçek bulunmayıp toplam puana göre değerlendiriliyor. Detaylı bilgileri Eğitim ve Bilim Dergisi 2012 online arşivindeki makalemizde bulabilirsiniz.

Lütfen ölçeği basılı ya da elektronik ortamda kimseyle paylaşmayın.

İyi çalışmalar dilekleriyle

Gönderen: İrem Polat

Gönderildi: 8 Kasım

Kime: ÖZLEM HASKAN AVCI

Konu: Şiddet Eğilim Ölçeği